Sayı : 70 Mart 1968 2 Lira

Barış Dünyası

AYLIK SİYASÎ FİKİR MECMUASI

Davulu Halk Partisi Çalıyor Parsayı Başkaları Toplayacak...

A P İrticaa Dayanarak İktidarda mı Kalmak İster?...

Emniyetli
Süratli Ucuz ve
Konforlu
Boğaziçi Ekspresi'nin

Ankara - istanbul gidiş - dönüş bilet ücreti

56 LİRADIR

Trende
7.5 liraya
Komanya
yemeği
yenebilir

T.C DEVLET DEMİR YOLLARI

(Basın : 11248)

Barış DÜNYASI

AYLIK SİYASÎ FİKİR MECMUASI

---o---

Sahibi ve Başyazarı
Ahmet Hamdi BAŞAR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Günay ALOK

İdare Müdürü
Lütfi ÇULPAN

Dış Münasebetler Şefi
Raif BALCI

Ankara Temsilcisi
Niyazi ACUN

Basın Sitesi, E - 8
Çankaya
TEL : 12 48 91

---o---

İdare yeri : Cağaloğlu
Himayei Etfâl Sokak,
Aydoğmuş Han 18 - 19
Tel. : 22 08 91
47 25 38

Mektup adresi :
P.K. 478 - İstanbul

---o---

Abone : Yıllığı 24 TL.
Sayısı : 2 TL.

---o---

İlân : Tam sayfa :
600 TL. santimi 15 TL.

---o---

Basıldığı tarih :
27 - 2 - 1968

Basıldığı Yer :
YÖRÜK Matbaası

Sayı: 70 — Cilt: 7
Mart — 1968

İÇİNDEKİLER

Sayfa:

Davulu Halk Partisi Çalıyor; Parsayı Başkaları Toplayacak!...

CHP Genel Sekreteri sayın Bülent Ecevit'in bütçe konuşması bu eski ana muhalefet partimizin ortanın solunda değil, politika hayatının sonunda olduğu korkusunu doğurmuştur. Çünkü şimdi Halk Partisi, başkalarının parsayı toplayacağı bir davulcu durumuna düşmüştür. Bundan endişe duyuyoruz.

CHP Genel Sekreteri sayın Bülent Ecevit, 6 buçuk saat süren bütçe konuşmasiyle partisi adına, AP iktidarına karşı topyekûn savaşa girişti; ve Genel Başkanları sayın İnönü'nün, «AP irticaa dayanarak iktidarda kalmak istiyor» diyerek açtığı cephe harbine bütün kuvvetlerini sürdü. Fakat 15 Şubat günü, başkumandanlığını yaptığı bu total harbi, plân ve taktik hatası yüzünden hemen o gün kaybetti.

1968 malî yılı bütçe konuşmaları ana muhalefet partimiz bakımından, önümüzdeki Haziranda yapılacak mahallî seçimlerle kısmî Senato seçimleri için mükemmel propaganda vesilesi olabilirdi. Realist ve insaflı olmak, çok sınırlı olan barutlarını kuru sıkı atışlarla israf etmemek akıllığını gösterselerdi, bütçe konuşmalariyle seçmen karşısında partilerine bir miktar itibar kazandırmaları mümkündü. Onlar netice alıcı iş yapmaktansa, nümayiş yapmayı tercih ettiler; ve böylece açtıkları total savaşta derhal yenildiler.

Ne kazandırdı Halk Partisine sayın Ecevit'in 6 buçuk saatlik nutku?

Önce neden 6 buçuk saat konuştu? Bir saatlik özlü bir konuşmaya hazırlanmak için vakti yoktu belki.. Hatanın başı burada. Onu Mecliste kendi arkadaşlarından bazı sabırlılar dışında kimse dinlemedi; dinleyenler birşey anlamadı. Ulus gazetesinde sayfa sayfa yayınlanmış olan bu can sıkıcı uzunluktaki nutku okuyan kaç kişidir? Baştan sonuna kadar okuyup da ne dendiğini anlayan kaç kişidir? Emîniz ki anlayanların istisnasız hepsi, CHP ye ve onun genç Genel Sekreterine karşı bir sempatileri varsa onu da yitirdiler.

Ecevit, üç yılı henüz doldurmayan bir iktidarı, bu milletin 300 senelik mâzisinden sorumlu tutan bir hava içinde konuştu. Hele kendilerinin iktidarı zamanında herşeyin yolunda ve düzeninde gittiği, herşeyin AP iş başına geldikten sonra kötüleşip bozulduğu; gül gibi bir memleketi üç senede AP iktidarının altını üstüne getirdiği temasına dayanan bir politika hücumu karşısında "Bu ne iftira, bu ne lâflar!" deyip bu lâfları söyleyenle adına konuştuğu Partiden büsbütün sıdkını sıyırmıyacak kimse bulunamazdı.

Total bir politika savaşı bunun için

mi açılır? İnsanın aklı donacak gibi oluyor.

AMA Halk Partisi oldum olası böyledir. Halka inanmadığı için onun güdülmesiyle devletin idare edilebileceği sabit fikrine saplanmıştır. Demokrasi olduktan sonra kafasını değiştiremedi. Halkın korkuyla kendisine oy veremiyeceğini anlayınca, iktidardakileri ulu orta isnadlarla gözünden düşürmek suretiyle halktan oy alacağını sandı. Çünkü onun inandığına göre, karşısındaki rakip partiler de halkı kandırarak, yalan söyleyerek, başta bulunanları gözünden düşürerek ondan oy almaktaydılar. Demokrat Parti nasıl iktidara gelmiş ve orada uzunca süre nasıl kalmışsa şimdi de AP aynı yolda yürüyordu; irticaa dayanarak iktidarda kalmak peşindeydi. Buna karşı bu Partinin halkı iliklerine kadar sömüren bir avuç düzenbaz aracının âleti olduğu, memleketin âdeta soyguncu bir eşkiya grubunun eline geçtiği iftirasına, ve bunları iş başından atar ve kendisini iktidara getirirse refah ve saadetin cennet kapısını açacağına halkı inandırdığı takdirde, seçimlerde başarıya kavuşacağına inandı.

Ecevit, 1968 malî yılı bütçesi görüşülürken, Millet Meclisinde bundan dolayı böyle konuştu.

Halka inanmamak ve onun kandırılabileceğine inanmak!. İşte Halk Partisinin demokratik rejim içinde durmadan seçimleri kaybetmesinin, dağılarak küçülmesinin tek nedeni budur. Ancak 1946 da, 1950 de ve bugüne kadar yapılmış bütün seçimlerde bu inancın sonucu hep aynı taktik kullanılarak hep başarısızlığa uğradıktan sonra olsun, uyanmak ve yanlışlığı anlamak nasıl mümkün olamadı? Bunu kavramak cidden imkânsızdır.

1946 seçimlerinde Halk Partisi, bütün propaganda gücünü, 24 yıllık iktidarı zamanında memleketin güllük gülistanlığa döndüğü efsanesine halkı inandırmaya ayırdı. Kasalarımızda altın, depolarımızda mal doluydu; hiç bir derdimiz yoktu. Eğer millet onu seçerse şimdiye kadar tuttuğu yolda ilerleyecekti. Oysa ki memleket kan ağlıyordu, ve millet Halk Partisini iktidardan düşürmeye kesin olarak kararlıydı. Eğer Halk Partisi memleketi ve halkı tanısa ve aynı zamanda dünyanın nerede olduğunu ve nereye doğru gittiğini anlasaydı, seçimlerde böyle mi propagandaya girişirdi? Onun halka diyeceği şu olmalıydı : «Iztırabınızı biliyorum; ben de sizinle birlikte kan ağlıyorum; fakat memleketi ne halde elimize aldık? Hep biliyorsunuz. Sonra dünya buhranı, Dünya harbi oldu. Dıştan hiç bir yardım görmeden bu kadarını yapabildik. Ama şimdiden sonra bunların hepsi bitti; dıştan büyük yardım alacağız; paramız da var; size saadet yolunu açacağız». Samimî olsa ve samimiliğine herkesi inandırsaydı, 1946 da korku ve hileye baş vurmadan da seçimi kazanabilirdi.

1950 seçimleri ve onu takip eden seçimlerde Halk Partisi bu yüzden kaybetti.

Halkı tanımamanın ve kandırılabilecek sanmanın son örneğini 1956 da yapılan kısmî senato seçimlerinde verdi. Şimdi olduğu gibi o zamanlar da Genel Başkan İnönü : «Memlekette irtica almış yürümüştür; Süleyman Demirel, Sâidi Nursî'nin halifesi olmak istiyor» diye nutuklar vererek, seçim propagandasına başlamıştı. Aynı zamanda Mecliste AP ye karşı total bir savaş açılmış; Millî Bakiyenin kaldırılmasını öngören bir kanunun önlenmesi maksadiyle bütün muhalefet partilerini Halk Partisi açtığı savaşa katma imkânını bulmuştu. O seçimlerde Halk Partisinin adına yapılan bütün propagandaların da şimdi sayın Ecevit'in başarısızlıkla işleyerek sunduğu tema hâkimdi : Memleket AP iktidarının elinde kötüye, felâkete doğru gidiyordu; onu kurtarmak için AP yi iş başından atmak ve iktidara CHP yi getirmek lâzımdı.

Fakat millet umulmadık bir çoğunlukla oylarını AP için kullandı. Şimdi onun bu sefer kandırılabileceğini düşünmek, çocukça bir inanış olacaktır.

Sandıktan çıkma, düzen değiştirme hikâyesi

SAYIN Ecevit, biraz önce belirttiğimiz özelliği dışında, konuşmasında iki nokta üzerinde durdu : Sandıktan çıkma, ve düzen değiştirme hikâyesi.

Sandıktan çıkma sayın Demirel'in sözüdür. Ecevit diyor ki :

«Ama bununla öğünmeye hak kazanmak için her vatandaşın sandığa oyunu atarken, sayın Demirel kadar, benim kadar, yüce Meclis üyelerinden herhangi biri kadar hür olmaları gerekir. Oysa pek çok vatandaş hiç de öyle değildir.»

Ortanın solu komünizme giden yolu kapıyor mu, kapayamıyor mu? Burasını bilemeyiz ama; CHP nin tuttuğu yolun ve demokrasi konusundaki temel doktrinlerinin komünizminkinin tıpatıp aynı olduğunu söyleyebiliriz: Önce yaşayan düzeni hiç bir tarafiyle beğenmeyip ne varsa hepsini kötülemek. Sayın Ecevit 6 buçuk saatlik bütçe konuşmasında bunu yaptı. Şu AP nin yaptığı hiç de iyi birşey yok mu? İkinci taktik, demokratik rejimleri kökünden kötülemek ve meşruluk dışı tanımak. Komünistler bu prensipe o kadar bağlıdırlar ki, onlara göre yeryüzünde kendilerinkinden başka hiç bir demokrasi yoktur. «Biz seçimle iş başına geldik; halk bizi seçti» diyenlere verdikleri cevap : «Sandığa oy atan vatandaş hür değil ki..» **dir. Halk toprak ve sermaye ağalarının, kompradorların ve sömürücü aracıların esiridir!.**

ŞİMDİ sayın Ecevit'e soruyoruz: Ne yapmak istiyorlar? Halkı esirlikten kurtarmadıkça sandıklara atılan oyların hiç bir değeri yoktur ve kimse «ben sandıktan çıktım» diye öğünemez. Peki, bu böyle ise kendileri nereden çıkmak niyetindedirler? Maksatları halkı esirlik zincirine vurmuş olan toprak ve sermaye ağalarını, kompradorları, aracıları vesaireyi ortadan kaldırmak mı? Ama nasıl? Açık açık konuşsunlar.

Bugün yürürlükte olan Anayasa rejimine göre iktidara gelmek için sandıktan çıkmaktan başka yol düşünülemez. Bu durum karşısında «Bugünkü düzen değişmeli» demeleri hayli anlam kazanıyor. Anayasa'da «Toprak reformu, sosyal adalet» var; bunlar yapılmadı; istediğimiz bunların olmasıdır» **demeleri yanlış yapılmış bir çıkışın düzeltilmesi çabası gibi geliyor bize..**

Şu halde ortanın solu CHP, halkı esirlikten kurtaracak düzen değişikliğini bugünkü Anayasa rejimi içinde nasıl sağlayacak; nasıl iktidara gelecek?

Bu sorunun cevabı da, komünistlerin mücadele taktiklerini gösteren ana programlarında açıkça belirtilmiştir. Bugün geri memleketlerde, komünist olsun olmasın, sol partilerce titizlikle kullanılmakta olan taktik şöyledir : Bu memleketlerin uzun tarihlerine ve doğal nedenlere bağlı fakirlik ve sefaletini en geniş ölçüde sömürmek ve bunları mülk sahibi bir mutlu azınlığın ve onların adına devlete el koymuş olan adamların yarattığı inancını halka yaymak! Yaratılacak her huzursuzluk, hedefe doğru gitmeye yarar. Köylüler, işçiler, gençler bu huzursuzluk ateşinin yanıp yayılması için en iyi vasıtalardır. Köylüler için toprak reformu; işçiler için sosyal adalet; gençler için de ideolojik heyecan, tahrik aracı olarak kullanılır. Bu taktik Anayasa'ya dayanır. Demokratik memleketlerde sol partilerin bizde olduğu gibi Anayasa'ya sımsıkı bağlanmaları lâzımdır. Çünkü onlara göre istedikleri düzen değişikliği, Anayasaların sağladığı kayıtsız şartsız hürriyet sayesinde olacaktır. Bundan dolayı iktidara gelinceye kadar, Anayasaya sımsıkı bağlıdırlar; ve iktidara da «Anayasa'yı değiştirmek istiyor» diye durmadan hücum ederler.

Komünistlere göre, burjuva partilerinin Anayasa'ya dayanarak iktidarda kalmaları bile meşru değildir. Çünkü bu partiler «henüz hür olmayan ve esir durumunda bulunan» çoğunluk halkın oylariyle iş başına gelmişlerdir. Yani Anayasa anlayışları tek taraflıdır. Kendilerinin bu Anayasa içinde düzen değişikliğini sağlama ve yaşayan düzeni yıkma hakları vardır; fakat karşısındakilerin «sandıktan çıktık» diye öğünmeleri ve hukuk devleti anlayışı içinde devlet idare etmeleri hakları yoktur. Çünkü elde ettikleri iktidar meşru değildir.

Bu düşünce zincirine kendileri gibi herkesi bağlamaya çalışırlar. Parlâmentoda ezici çoğunluğu elde etmiş bir kütle partisinin, bu çoğunluğa dayanarak, önce Meclis İçtüzüğünü ve Seçim Kanununu değiştireceğini, sonra seçimlerde daha ezici bir çoğunluk sağlayarak Anayasa'yı değiştireceğini söylerler. Bunu önlemek üzere de Parlâmentoda azınlığın engelle-

meye girişmesini; onu çalışamaz ve kanun çıkaramaz hale sokmasını, Anayasaya dayanarak, sağlarlar.

ÜZÜLEREK görüyoruz ki komünist mücadele taktiği, bugün sol iki partimiz arasında, özellikle Halk Partisi tarafından kullanılmaktadır. Sayın Ecevit'in bütçe konuşması baştan sona kadar bu taktiğin kurallarına uygundur. Ancak TİP kadar bilinçli olmadığı, ve Halk Partisinin kalıbı ile ruhu, dışı ile içi, söyledikleri ile yapacağı arasındaki başkalık da bilindiği için, alınan sonuçlar başarısız ve ters istikamette zararlı olmaktadır.

HALK Partisinde sayın Ecevit'in önderlik ettiği ortanın solu ekibi ile gerçekçi halk partililer arasında için için bir çatışma ve çarpışma olduğu herkesin bildiği bir gerçektir. Bu iki ekip arasında sayın İnönü'nün, uzun tarihî tecrübesine ve değerli kişiliğine yakışan bir arabulucu ve birleştirici olma çabasına girişmemesi üzüntü doğurmaktadır. Son zamanlarda İnönü, iktidarla muhalefet arasında medenî münasebetler kurulması ve devlet işlerinde her iki tarafın ortak sorumluluk taşıması prensibinin başarılı örneklerini vermişti.

İnönü'nün ana muhalefet partisinin başında bulunması kadar, geniş toleransa ve derin bir demokrasi inancına sahip olan Demirel'in de iktidarın başında bulunması memleketimizin ve demokratik rejimin egleceği için bulunmaz bir şans teşkil ediyordu. Fakat komünist mücadele taktiği ile daha kesin sonuçlar almak ve düzeni böyle bir yolla değiştirmek isteyen aşırı kanat, parlayan ümidi söndürdü. Şimdi Halk Partisi, özel mülkiyete, özel teşebbüse, demokratik hürriyetlere ve birçok şeylere cephe hücumu yapan; iktidarı her yaniyle halkın gözünden düşürmeye giden yol üzerinde hızla yürümektedir. İnsanı şaşkınlıktan donduracak duruma sokan şey, bu yolun Halk Partisi için bir intihar olduğunun nasıl kavranamadığıdır.

Evet; birgün millet Ecevit'in ve ekipinin dediğine inanarak, toprak mülkiyetini kaldırmaya, herşeyi devletleştirmeye, aracıları ortadan kaldırmaya karar verirse, Halk Partisini mi iktidara getirir sanıyorlar?

Onlar yalnız davul çalacaklar ve sonra çekilip gidecekler. Asıl parsayı başkaları toplayacak.. Bunu nasıl anlamazlar?

A P İrticaa dayanarak İktidardamı kalmak İstiyor?

21 Ocak'ta toplanan Konya CHP Kongresine yolladığı mesajda sayın İnönü, gelecek günlerin önemli ve tehlikeli olduğunu belirtmiştir. Bu tehlike Millî Mücadele günlerindekinden az değildir. Millî Mücadele'de hem düşman ve hem de kurtuluş yolu herkesin anlayacağı kadar meydandaydı. Şimdi ise tehlikeler aynı derecede büyüktür; fakat apaçık ortada görünmez. "İki üç sene sonra herkesin görebileceği kadar meydana çıkabilecek tehlikeler" bugün gizlenip vatandaş aldatılmaktadır.

DAHA bir kaç hafta önce "Doğru yoldayız" diye herkese ümit ışığı serpen Sayın İnönü'nün birdenbire

kapıldığı bu kötümserlik, birçok çevrelerde şaşkınlık doğurmuş; işaretini çektiği tehlikenin ne olduğu bilinmemekle beraber, hayli telâş da uyandırmıştır.

İnönü acaba hangi tehlikeden bahsediyordu?

Mesajın okunmasından üç gün sonra Ulus gazetesinde yaptığı açıklamada İnönü şunları söylemiştir :

"Memlekette irticaın geniş ölçüde teşvik gördüğü ve irticaa dayanan bir seçim ve iktidar düzeni yaratılmak istendiği bellidir. Bundan büyük tehlike olamaz. Şimdi Meclise içtüzük tâdili getirilmektedir. Bunu Seçim Kanunu tasarısı takip edecektir. Bunlar geçirilirse ve seçimlerde de netice alınırsa Anayasa'yı değiştirmek isteyeceklerdir. Anayasa'yı değiştirecek bir çoğunluk peşindedirler, ve adaletin, ordunun, cumhuriyetin temellerini tam tersine çevirme çabasındadırlar."

Başbakan, yaptığı basın toplantısında, bu iddiaların belgelendirilmesini istemiş ve İnönü'ye gerekli cevabı vermiştir. AP nin irticaa müstenit bir seçim ve iktidar düzeni yaratma çabası içinde olduğu iddiası, hayli ağır bir suçlamadır. İnönü'nün durup dururken ve hele iki hafta evvel "Her şey yolundadır" dedikten hemen sonra, böyle bir suçlamada bulunması için elinde kesin belgeler bulunması ve bunları açıkça göstermesi gerekir.

Ancak, bizce, sayın İnönü bunu yapmakla beraber aynı zamanda, Konya mesajı ve Ulus gazetesindeki açıklamasında yer almış olan önemli bir çelişme üzerinde de kamu oyunu aydınlatmak vazifesiyle yükümlüdürler.

İRTİCAA dayanan bir düzen yaratmak istediğini iddia ettikleri iktidarın bu amaca varmak için tuttuğu yol, demeçlerinde de belirttikleri gibi, Meclisten kanunlar geçirmek, sonra da serbest seçimle gerekli çoğunluğu kazanarak Anayasa'yı değiştirmektir. Eğer Türkiye'de bu yolla irticaa müstenit bir düzen kurma imkânı varsa, demokrasinin çok tehlikeli bir rejim olması gerekir.

Sayın İnönü, bu memlekette özgürlüğe ve kanuna dayanan demokratik bir düzen içinde irticaın kaçınılmaz olacağı inancında mıdırlar? Bu soru mesaj ve demeçlerinden sonra hayli kişinin kafasını burgulamaktadır. Bunlardan çıkarılacak mâna da, üzüntü ile belirtelim ki, bu soruya hak verdirecek niteliktedir. Çünkü sayın İnönü, halkın "iki üç sene sonra herkesin görebileceği kadar meydana çıkacak tehlikeleri göremiyecek ve kandırılıp aldatılabilecek durumda olduğuna" inanmaktadırlar. Demokrasi halkın rejimidir. Bundan dolayı halkı henüz sayın İnönünün inandığı durumda olan memleketlerde, demokrasi yolu, eninde sonunda irtacaa müstenit rejimler ve diktatörlüklere varır. Eğer böyle isek sayın İnönü'yü korkularını yerinde bulmak gerekir.

Şu halde tehlike, irticaa müstenit bir düzen kurulacağından değil, demokrasiden gelmektedir. Bu takdirde irticaın kökünе kibrit suyu dökme için sayın İnönünün Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı yıllarında yaşanan rejime dönmekten başka çaremiz yoktur. Dâvayı bu realist yüziyle ortaya koymalarını ve açıkça gidilecek yolu göstermelerini kendilerinden bekleriz.

BİR ihtimal daha var : Sayın İnönünün "iktidara gelinceye kadar millî iradeden bahseden ve sonra oradan gitmemek için türlü marifetler yoluna düşen" insanlar arasına kendilerini de sokma pahasına, bugün varlığını iddia ettikleri tehlikeyi önleyecek rejimi yine millî irade yoliyle kurma yolunda olmaları mümkündür. Yani irticadan ibaret büyük tehlikeyi, daha küçük bir tehlike olan demokrasiyle yenmeye çalışmaktadırlar. Tabii bu amaca varılınca demokrasinin ortadan kalkması şarttır. İrticaın seçimlere hâkim olduğu bir ortam içinde, demokrasi yaşayamaz. Eğer cidden irticaın memlekette hâlâ bir tehlike olduğuna, günün birinde ona dayanan rejimin gelip oturabileceğine inanıyorlarsa, o zaman hangi rejim içinde bu tehlikenin önlenebileceğini göstermeleri tarihî kişiliklerine düşen bir vazifedir.

Bizim gördüğümüz ve anladığımıza göre, bugünkü iktidar hem demokrasiyi yaşatmak, hem de irticaın kökünü kazımak yolundadır. Tabiî her yiğitin bir yoğurt yeyişi olacaktır. Sayın İnönü'ye göre irtica, korku ile ve zorla ezilir. Demirel ise, gönül ve inanç yolunu tutmuştur. Önce halka kendisini ve partisini sevdirmeye çalışmaktadır, ki sözüne ve yaptıklarına inanılsın. İnönü halkın karşısında "ALLAH" sözünü ağzına aldığı zaman, inkılâp kâfiri olduğunu sanmaktaydı. Demirel her sözünün sonunda ALLAH'tan niyaz ettiği ve Bayram namazına gittiği halde, yüzde yüz lâik olduğuna inanmaktadır.

Bu bir yaradılış ve anlayış farkıdır. Halk Demirel'in genç karısiyle Yurt gezileri yaptığı zaman kâfir olmadığına da inanıyor. Camie gidip vaız etmesini, namaz kıldırmasını isteyen de yoktur. Ama, dinle, imanla uzaktan yakından ilgisi ve bağlantısı olmayan ,sözde, dinî birçok mecmualar çıkar, dernekler kurulup çalışır; camilerde ulu orta medeniyet ve lâiklik aleyhinde vaızlar verilir, ve bu hareket doğrudan doğruya veya dolayısiyle iktidarca desteklenirmiş!. Toplumdan doğan her hareketten fazla desteklenme varsa biz de aleyhindeyiz; sayın Başbakanın sözünü ettiği vicdan hürriyetine bu istisnaî muameleyi aykırı buluruz. Ama, eşit muamele ediliyor ve halktan doğup beslenen bu akıma devletçe karşı durulmaması, güdülen büyük gayeye daha uygun düşüyorsa, bunu görerek "iktidar irticaa müstenit bir düzen kurmak" bühtanında neye bulunalım?

BİRGÜN bu memlekette demokratik bir düzen içinde irticaın siyasî bir güç halini alabileceğini, iktidara geçenlerin bu gücü kötüye kullanarak adaletin, ordunun ve cumhuriyetin temellerini tam tersine çevirebileceklerini düşünmek, psikolojik bir bunalım, ya da aşırı vehim değilse, birçok şeylerin inkârı demek olur. Teokratik rejimi kurmaya kimsenin gücü yetmiyeceğini en iyi bilenlerin başında İnönü'nün geldiğini sanmaktaydık. Konya mesajını ve Ulus'taki demeci okuduğumuz zaman bu bakımdan da üzüntü duyduğumuzu saklayamayız. Durum böyle olmakla beraber, din perdesi altında birçok oyunlar oynandığını, halkın zehirlendiğini ,dinin toplum hayatında çok olumlu yolda etkili fonksiyonunu yapmak şöyle dursun, birtakım kötü maksatlara âlet edildiğini de itiraf etmek zorundayız. Bugünkü iktidarın fikir özgürlüğü, vicdan hürriyeti ve mutlak kanuna saygı ve bağlılık prensibi altında dinin bu âlet olma durumu hayli etkisiz kalmakta ise de, yapacak daha çok işimiz vardır. Sayın İnönü'den, önümüzdeki Haziran'da yapılacak mahallî seçimlerle kısmî senatör seçimlerine Partisini hazırlamak için dahi olsa, din ve lâiklik konusunu günlük politikaya sokmamasını dileriz. Ona ve Partisine yakışan, Kıbrıs dâvasında olduğu gibi, irticaı büsbütün yenme dâvasında iktidara yardımcı olması ve onu uyarmaya ve güçlendirmeye çalışmasıdır.

Bir kilo Et İçin Çalışanlar

Sosyal adalet taraflısı çok zengin bir dostumuz yakınıyordu :

"İşçisine 15 lira gündelik veren ve bunu çoğaltmayı isteyince de onu kovan adam, bu memlekete ihanet eden komünistin başıdır. Komünizmle mücadele için asıl bunları ezmelidir. 15 lira ile ancak bir kilo et alınabilir. Bir kilo et için de bir adam çalışmaz."

Biz yalnız işittiğimizi yazıyoruz. Ama bu sözlerin bizce de doğru tarafı çok.

Demokrasi Rejiminde ne Çoğunluğun, ne de azınlığın istibdadı olamaz

SEÇİM Kanununda AP iktidarının beyannamesinde ve Hükûmet programında yer almış değişikliklere girişme teşebbüsü, politik havanın yine bozulmasına yol açtı. Bilindiği üzere 1965 seçimlerinden sonra Seçim Kanununda bazı değişiklikler yapılmasını ve bu arada Millî bakiye sisteminin kaldırılmasını öngören kanun projesinin Meclise gelmesi kıyametler koparmıştı. İktidarın dışındaki partiler (Ana muhalefet partisinin önderliği altında) birleşmişler, ve Anayasanın 89 uncu maddesiyle açılmış olan kapıdan fazlasiyle yararlanarak, Meclisi çalışamaz hale sokmuşlardı. Bu maddeye göre, sorular ve gensoruların verildikleri günün ertesi gündeme alınmaları ve bir toplantı sonra da görüşülmeleri zorunluydu. Anayasaya böyle bir hükmün konması nedeni DP nin 1950-1960 iktidar döneminde muhalefet milletvekilleri tarafından verilmiş soru ve gensoru önergelerinin aylarca gündeme alınmamış ve müzakeresinin önlenebilmiş olmasıydı. Anayasa'yı yapanlar, çoğunluğun Meclis üzerinde böyle bir yolla fiilî baskısını önlemeyi düşünürlerken, birgün gelecek; gensoru ve soru önergeleri verilerek Meclisin çalışamaz ve kanun yapamaz duruma sokulacağı ve böylelikle azınlık diktası kurulabileceği hiç akla gelmemişti.

İki yıl önce Seçim Kanunundaki değişiklik tasarısı Meclise geldiği zaman, toplam olarak da azınlıkta bulunan muhalefetin, Anayasa'daki bu maddeye dayanarak, okumaları bile onbeş yirmi gün süren soru ve gensoru önergeleri vermek suretiyle Meclis çalışmalarını durdurabildiği görüldü. O zaman iktidarın basiretli bir taktiği sonucu, değişiklik tasarısı geri alındı ve Meclis çalışır hale sokuldu. Aradan iki yıl geçtikten sonra şimdi bu Kanunun yeniden Meclise getirilme teşebbüsü karşısında muhalefetin aynı taktiğe baş vuracağı anlaşılmaktadır.

BU durum şu önemli sorunu ortaya atmıştır:

Milletin çoğunluk oyunu vererek iş başına getirdiği bir iktidar, azınlık durumundaki muhalefetin istemediği kanunları Meclisten geçiremezse, demokratik rejim yaşayabilir mi, yaşayamaz mı?

Bu rejim bir çoğunluk hâkimiyeti rejimidir. Buna rağmen çoğunluk bu hâkimiyetini muhalefeti ezmesi ve tasfiye etmesi, ya da fonksiyonunu yapamaz duruma sokması için kullanamaz. Bunda herkes beraberdir. Anayasa bunu sağlamalı ve teminata bağlamalıdır. Nitekim sözünü ettiğimiz 89 uncu madde bu maksatla konmuştur. Fakat, acaba azınlık bu teminattan yararlanarak çoğunluğu eli kolu bağlı ve Meclisten kanun çıkaramaz hale sokabilir mi?

Eğer sokabilirse, çoğunluğun da azınlığı ezip tasfiye edebilmesi için açık bulduğu her kapıdan yararlanması hakkıdır, ve meşrudur. Durum böyle olan bir memlekette ise demokrasinin lâfı olamaz, ya da ancak bu rejim etiket halinde bulunabilir.

Bu sorun, demokrasimizin geleceğini tâyin edecek derecede önemlidir. Seçim Kanunu konusunda, toplu muhalefet cephesinin baskısı karşısında bir uzlaşma yolu bulunup geçiştirilecek nitelikte değildir. Prensip bakımından mutlaka kesin bir çözüme bağlanmalıdır.

Başbakana göre

BAŞBAKAN Demirel, 26 Ocak günü yaptığı son basın toplantısında konuyu bu açıdan ele almış ve her yöniyle açıklamıştır.

Sayın Demirel'in demokrasi rejimine içten bağlı olması ve bu rejimin kendili-

ğinden ve kolayca değil, ancak ihtimamla yaşatılabileceği inancını taşıması, milletimiz için sevindirici ve ümit verici bir vâkıadır. Demokrasi ancak dâvaya böyle samimî inananların iktidarda bulunması sayesinde kurulur ve yaşayabilir. Bu noktaya böylece değindikten sonra Başbakanın basın toplantısında söyledikleri daha önemli anlam taşır. Başbakan bu konuda şunları söylemiştir :

"Parlâmenter rejimin en mühim unsurlarından birini seçim ve seçimle iş başına gelen iktidar müessesesi teşkil eder. Seçimle iş başına gelen iktidar seçim beyannamesiyle ve hükûmet programıyla bağlıdır. Asgarî olarak bu hususları gerçekleştirmek isteyecektir. Aksini düşünmek mümkün değildir. Seçimle iş başına gelen iktidarı tahdit eden husus Anayasadır. İktidarın icraatı kanun çıkarılmasını icap ettiriyor ise bu kanunların Anayasa'ya uygunluğu ve uygunsuzluğu münakaşa edilebilir. Bu münakaşanın Meclislerde medenî usuller içinde yapılması gayet tabiîdir. Ama medenî usullerin dışına çıkarılarak mücadele tasavvur olunamaz. Zira endişeye düşmeye mahal yoktur. Şayet kanunlar Anayasa'ya aykırı da bunun için çıkması önlenmek isteniyorsa, çıktığı takdirde bunu tetkik edip karara bağlayacak Anayasa mahkemesi vardır. Binaenaleyh Anayasa mahkemesi yokmuş gibi hareket edilerek aşırı hassasiyetler gösterilmesi ve lüzumsuz çekişmelere gidilmesi mevzubahis olmamalıdır.

"Şayet iktidarın parlâmentoda muayyen kanunları getirmesi, hakların suiistimali pahasına da olsa, önlenebiliyor ve engellenebiliyor ise, bu takdirde bir buhran mevzubahistir. Zira çoğunluğun Anayasa'ya aykırı hareketlerini önleyecek Anayasa mahkemesi bulunmasına rağmen azınlığın, iktidarın kendi görüşüne ve seçmenden aldığı desteğe göre memlekete hizmek etmesine mâni olacak bir organ mevcut değildir. Her halde azınlık, çoğunluğun seçim beyannamesindeki hususlardan hangilerini icra edip etmemesini tâyin edecek değildir.

Kanun yapmak da Meclisin fonksiyonudur

"Meclislerin vazifeleri meyanında kanun yapmak, icrayı murakabe etmek ve diğer hususlar bulunmaktadır. Sadece murakabe fonksiyonu ile mücehhez, kanun yapmayan ve murakabe fonksiyonu kanun yapmaya engel olan meclisler düşünülemez. Meclislerin fonksiyonlarını ifada bir denge mevcut olmalıdır. Bu itibarladır ki Meclisler bütün fonksiyonlarını tatminkâr ve tutarlı bir şekilde yapılabilecek duruma kendilerini getirmek zaruretindedirler.

"İktidarların seçim beyannamelerine koydukları hususları ifa etmelerinde korkulacak birşey yoktur. Etmedikleri takdirde murakabe fonksiyonu işlemelidir.

"Temel nizamın işlemesine rıza göster-

mek lâzımdır. Zaman zaman başka memleketlerde gayet normal addedilebilecek münakaşaların memleketimizde gerginlik yarattığı müşahede olunmaktadır. Bu münakaşalara alışamaz isek demokrasiyi geliştirmekte güçlük çekeriz. Bu münakaşalara alışılacaktır. Ve zamanla münakaşalar ölçüsünü bulacaktır.

"Her şeyi iktidar olarak bizim başardığımızı iddia eden bir düşünceden uzak bulunuyorum. Siyasî hayatımızda elde edilen olumlu neticede Türk milletinin gösterdiği olgunluk payının çok büyük olduğunu memnunlukla ilâve etmek isterim.

İktidar ve muhalefet itibarlı olmalıdır

"Türk siyasî hayatında meydana gelen mühim gelişmelerden biri de meselelerin alışılmış siyasî spekülâsyon usulleri içerisinde artık münakaşa edilemiyeceğidir. Siyasî spekülâsyonun yerini müşahhas hâdiselere, delillere, vâkıalara dayanan doğru tahliller ve kıymetlendirmeler almak mecburiyetindedir.

"Tabiîdir ki, bu şartlar içerisinde iktidar olmak güçleştiği kadar, muhalefet olmak da güçleşmiştir. Ortaya atılan her iddia, her ne kadar bir müddet daha ortaya atanın kimliği ile bağlı olarak değerlendirilecek ise de, bunun yanında bizatihi iddianın akıl ve insaf ölçüleri içinde değer taşıyıp taşımadığı da bugün Türk vatandaşının sağduyu ve vicdan ölçüleri içerisinde geniş çapta yer almıştır.

"İktidarların ve muhalefetlerin itibarlı olması ve itibarlı olmaya devam etmesi şarttır. Bu sebeple, meselelerin derinine inmek, onları vuzuha kavuşturmak gerekmektedir.

"Muhalefetler iktidarları tenkit ederken bugün için ortada olmayan, emareleri bulunmayan, mevhum ve mefruz hususlara istinat etme imkânlarını kaybetmişlerdir. Bunun yerine müşahhas vakalar, emareler, deliller ortaya koymaya mecburdurlar."

Sonuç

DEMOKRASİ makinesinin kendi kuralları altında normal çalışması, kimin tarafından ve ne sebeple olursa olsun, önlenememelidir. Yoksa demokrasi olmaz. Bu bakımdan mesele, Seçim Kanununda değişiklikler yapmak ve millî bakiye usulünü kaldırmaktan çok üstün bir nitelik taşır. Demokrasi rejimini kabul ediyor muyuz, etmiyor muyuz? Basın toplantısında sorunu Başbakan böyle ortaya koymuştur : Demokrasiye inanıyor muyuz? Türk milletine inanıyor muyuz? Eğer inanıyorsak bu makineyi işletmeliyiz. Çoğunluğu elinde tutan bir siyasî grup muhalefeti ezmeye ve tasfiye etmeye yönelirse bunu millet cezalandırır. Nitekim 1960 öncesi bu cezayı millet hazırlamıştı. 27 Mayıs ihtilâli bu hazırlıklardan biri olarak en kestirme yoldan hedefe varma hareketidir. Seçimle başkalarının iktidara gelme yolunu tıkamış olanlar ihtilâli zorunlu kılmışlardır.

Şimdi iş tersine döner ve azınlıkta bulunan muhalefet, milletin oylariyle iş başına getirdiklerini çalışamaz ve verdikleri sözü tutamaz hale getirirlerse, millet bunları da cezalandırmasını bilecektir. Ancak bu ceza, önümüzdeki seçimlerde, millî bakiye bulunsa dahi, muhalefetin topyekûn tasfiyesini, ya da daha güçsüz bir kadro ile parlâmentoda temsil edilmesi gibi bir sonuç doğuracağından, böylelikle demokrasi yolculuğumuzda tehlikeli bir duruma girmemiz mümkündür. Muhalefetin demokrasi oyununun kurallarını bozarak milleti buna zorlamamasını temenni ederiz.

———o———

ZİRAAT YÜKSEK MÜHENDİSLERİ ODASI

Ziraat Yüksek Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Genel Kurul toplantısı 27/Ocak/1968 günü yapılmıştır. Yapılan konuş-

malarda aşağıdaki temenniler ileri sürülmüştür.

1— İstanbul Bölge Kalkınma Kongresinde Meslek camiasının temsil edilmesi memnuniyetle karşılanmış ve gelişen İstanbul'un Fizik Plânlaması kadar beslenme plânlamasının da önemle ele alınması ve değerli ziraat topraklarının fizikî plânlamanın dışında tutulması prensibinin gerçekleşmesi için çalışmalar yapılması,

2— Büyük İstanbul Nazım Plânlama Bürosu ile şimdiden temasa geçilerek Beslenme Probleminin halli için gerekli çalışmalara iştirak edilmesi,

3— Şehrin caddeleri boyunca tertip edilen Refüjlerin tanziminde yapılan bir çok hatalar, ziraatçı camiasını töhmet altında bırakacak kadar büyüktür. Bu hususta ilgililerle temasa geçilerek maceralı dikim ve rastgele çeşit seçimi gibi hataların önlenmesinin sağlanması.

Yeni Yönetim Kuruluna vazife olarak verilen bu ve bunun gibi bazı temennilerden sonra seçim yapılmış ve Göztepe Amerikan Asma Fidanlığı Müşaviri Tarık Rona, İstanbul Süt Fabrikası Müdürü Hatif Öge, Teknik Ziraat Müdürlüğü Sulama Mütehassısı Kemal Perk, Yeşilköy Ziraî Araştırma Enstitüsü Zooteknik Mütehassısı Yakup Özuğurlu ve Ziraî Mücadele Enstitüsü Entomoloji Mütehassıslarından Salih Arseven seçilmiştir.

(Basın : 20349 — 11349)

Zavallı İstanbul!.

Yazan : Tarık İsmet ERDEM

GEÇEN senenin Nisan ayında İstanbul'un kalkınması için bir bölge kalkınma kongresi yapılmıştı. Davetli olduğum bu kongreye bir seyahatim dolayısiyle maalesef iştirâk edemedim. Geçenlerde bu kongreye ait tebliğleri havi basılmış bir kitap elime geçti. Memleketin kalburüstü aydınlarının bu kongreye sundukları raporlarını ve konuşmalarını ilgi ile okudum. Hakikaten birçok kıymetli fikirler ve istatistikî malûmat var. Hepsi ilgi çekici ve büyük bir emeğin ciddî mahsulleri. Muhtelif dertler ortaya atılıyor ve muhtelif teklifler öne sürülüyor ve yaraya teşhis konuluyor. Bütün bunlara rağmen hemen hemen bir senedenberi teşhis konulan yaraların tedavisine başlanıldığına dair bir emare maalesef ortada görünmemektedir. İstanbul, yine o eski İstanbul, kendi kendine yürüyen sahipsiz bir şehir. Öyle bir şehir ki Batı ile hiç bir ilgisi yok. Geri kalmış, Uzak Şark şehirlerine benzemekte devam edegelmektedir.

Kanaatımızca, İstanbul'un kalkınmasından ve her şeyden evvel, şehri medenî bir hale sokmamız gerekmektedir. Bugün İstanbul'u, Batı gözü ile bakılacak olunursa, medenî bir şehir olarak vasıflandırmak pek güçtür. Su, elektrik, telefon, çöp, yol ve trafik bir şehrin başlıca medeniyet unsurlarıdır. İstanbul'da ise bu hizmetlerin hiçbiri devamlı ve yeterli değildir. Bunlar yetmezmiş gibi, İstanbul'un hemen her semtinde, Beyoğlu dahi dahil, işportacıların istilâsına uğrayan yaya kaldırımlarından, akrobasi dersi almadan, yürüyebilmek kabil değildir. Hele Mısırçarşısı önleri, Bahçekapı semti ve yeni yapılan Eminönü meydanı düzenindeki tarhlarda işporta ticareti, geri kalmış Uzak Şark şehirlerindeki bit pazarlarını andırmaktadır. Partizanlık veya politik düşüncelerin hâkim olduğu bir yerde, devlet kanunları ve mahallî nizamlar tatbik kabiliyetini yitirirse orada her şey soysuzlaşır ve allak bullak olur. Şu halde, partilerin, belediye seçimlerini ille de biz kazanacağız düşüncesini bir tarafa iterek, İstanbul'u medenî bir şehir yapmak için evvel emirde carî kanun ve nizamları hiç bir gönül ve hatıra değer vermeden harfiyen tatbik etmek lâzımdır. Eğer bu nizamlar yeterli değilse yeterli hale getirilmelidir.

Kongrede birçok aydın kıymetler İdarî Reformdan bahsetmişler. Böyle bir reforma yalnız idarede değil, hemen her alanda ihtiyaç olduğu inkâr olunamaz. Fakat, en büyük ve esaslı reformu zihniyette yapmak başta gelmelidir. Her hangi sahada yapılacak reformlar politikadan arınılmadıkça, iş yapma, eser meydana getirme ve çalışma hevesi olmadıkça verimsiz kalmağa mahkûmdurlar. Onun içindir ki, bizde bu ve buna benzer kongreler, iyi niyetli müteşebbisler tarafından birçok zorluk ve külfetlere göğüs gerilerek tertip olunur ve neticede herhangi pratik tatbik kabiliyeti bulunamaz ve bunca emekler heder olup gider. Bunun sebebi, tatbikatçıların bu gibi şeylere kanıksamış olmaları veya bir itiyat halini alan en basit işler için maddî imkânsızlıkları öne sürmeleri ve her şeyin tepeden ince emirlerle veya aynı kanaldan gelecek yardımlarla yapılmasına alışılmış olmasıdır. Yoksa, inisiyatifini yitirmemiş, içinde iş yapma, ve gösterişten uzak hizmet etme hevesi olanlar için bu memlekette neler yapılamaz ki? Hiç olmazsa mer'î nizamları tatbik etmek, aksak gittiği herkesce bilinen günlük işlerin düzeltilmesini sağlamak herhalde büyük malî külfetleri icabettirmeyeceği düşünülürse arızanın, ilgi, bilgi, ve görgü noksanlığı neticesinde toplandığı görülür. Nitekim, gecekondu faciası, bundan bir yıl evvel selâhiyetli ağızların beyanlarına göre mevcuttan gayrı inşaata müsaade edilmeyeceği kesin olarak belirtilmesine rağmen, el'an devam edegelmektedir. Bir taraftan kanun ve nizamları hiçe sayarak kalkınmayı güçleştirici faktörleri yaratırken öbür taraftan bölgenin büyük kalkınma dâvasından söz etmenin tam bir çelişme halinde bulunduğu inkâr olunabilir mi? Telefonla aranılan ve yarım saatte bulunamayan bir numara ve bu numarayı bulabilmek için üç beş defa ahizenin çevrildiği bir şehirde, yirminci asrın sonlarında, o şehre medenî bir şehir

denilebilir mi? Hele, o Nişantaşı, Topağacı semtinin hali, gecekondu semtlerinin halini dahi aratacak bir durumda. Sokakların kötülüğü, pisliği, varillerle çöplerin günlerce tretuvarlarda teşhir edilmesi yüz karası bir manzara arzetmektedir.

Şehrin trafik durumu her zaman olduğu gibi fecaatini aynen muhafaza etmektedir. Çünkü hiç bir sürücü en ufak ve basit trafik kurallarına riayet etmemektedir, ve yine çünkü hiç bir ilgili bu keşmekeşe müdahale etme cesaretini kendinde bulamamaktadır. Trafiğin en yoğun olduğu saatlerde yolun tam ortasında yolcu indirip bindiren dolmuşlar, rotasını bir türlü ayarlayamayan, bir sağa bir sola kıvrımlar yaparak her an bir kazadan mucize kabilinden sıyrılan, ilgililerin müdahalesinden uzak araçların perişan halleri hiç bir medenî şehirde görülemez. Trafik kurallarını lâyıkiyle tatbik etme aczini gösterdiğimiz müddetçe ne kadar geniş caddeler açsak, ve yakın gelecekte yıkılmağa mahkûm ve yeniden tanzime muhtaç Eminönü gibi meydanları ne kadar maskaraya çevirsek bu keşmekeşin önüne geçemeyiz. Kısır bütçeyi ancak verimsiz bir şekilde israf etmiş oluruz ve öbür tarafta da sokaklara dökülen çöpleri haftada bir defa olsun kaldırmak imkânından mahrum kalırız.

Yukarıdanberi sıraladığımız, basit gibi görülen ve her gün aynı manzara ile karşılaştığımız için bizlere normal gelmeğe başlayan bu hususlar İstanbul gibi iki kıt'anın birleştiği yerdeki büyük bir şehri medenî bir şehir olmaktan uzak bulundurmaktadır. Onun için diyoruz ki, İstanbul'u her şeyden evvel medenî şehirler arasına sokmağa gayret edelim.

———o———

TÜTÜN ÜRETİCİLERİ GÜÇ DURUMDA

BU yıl tütün üreticileri alım fiyatlarının çok düşük olması yüzünden güç duruma düşmüş ve Memleketimizin başlıca ihraç malı olan tütün dâvası günün konusu olmuştur. Tütün üretiminin eski Reji zamanında olduğu gibi izne bağlanması ve gereken diğer tedbirlerin alınması için Hükûmetçe Meclise bir kanun sunulmuştur. Eski Tekel Bakanı ve şimdi Güven Partisi Genel Başkan Yardımcısı Orhan Öztrak, bu münasebetle bir demeç yayınlamıştır. Öztrak özetle şöyle diyor :

"Ege tütün piyasasının açıldığı ve işlemekte olduğu şu sırada, tütün ekicisinin acıklı hali gözlerden kaçmayacak durumdadır.

"Türkiyede 250 bin civarında olan tütün ekici ailesi her yıl tütününü ümitle diker, pazara götürdüğü zaman acıklı olaylarla karşılaşır. Tütünün ve tütüncünün kaderini, iktisadî ve içtimaî temelde ciddî tedbirler alarak mutlu kılmak mümkün olabilir. Bu bakımdan tütünün dikiminden pazarlanmasına kadar müstahsilin alın teri mahsulü olan tütünün değerini sağlayacak Devletçe ciddî tedbirler alınmalıdır."

"Tütün ekicisinin, tütünü yetiştirmek için sarfettiği para, dönüm başına ortalama 550 lira civarındadır. Devletin tütün ekicisine dönüm başına ancak 130 lira kredi verdiği gözönüne alınırsa, tütün ekicisinin murabahacıya götüren ve tütünü karaborsaya teslim eden etkenin bu iktisadî faktör olduğu açıkça ortaya çıkar.

"Tütün, kırılıp dizi veya pastal yapıldıktan sonra denklenir. Tütün denklendiği zaman pazara her an sürülebilecek haldedir. Fakat, pazar ancak denklemeyi takip eden üç ay sonra açılır. Denklenmiş tütün tüccar eline geçtiği zaman emtia karşılığı kredi mevzuudur. Halbuki ayni tütün müstahsilin elinde hazır bulunmasına rağmen, emtia karşılığı kredi mevzuu olmaktan uzaktır. Mal, her zaman ve her yerde iktisadî bir değer olduğuna göre, müstahsilin elinde de krediye karşılık bir teminat sayılmalıdır. Ve denklenmiş tütüne Hükûmetçe kredi temini, tütüncüyü karaborsaya mal sevketmekten koruyacak etkendir.

"Tütün pazarı, bu ağır şartları takiben açılır. Maalesef, çok kereler Hükûmetçe verilmiş olan baş fiat sembolik kalır.

"Tütüncü pazarda malını ezgin bir fiatla satmak mecburiyetinde kalır.

"Dünya maliyetleri ve Türkiye'deki istihsal maliyetler dikkate alınarak, randıman esasına göre, bir tavan fiat ve mümkünse bir de taban fiat tesbit edilerek,

Türk tütünü ciddî bir şekilde değerini bulmalı ve bu değer İdarece desteklenmelidir. Senelerden beri ekseriyetle yürütülen destkleme, bugün olduğu gibi, destekleme değil, kösteklemedir.

"Bugün, tütün ekicisi, yapılan ekspertizin realist ölçüler dışında yürütüldüğü kanısındadır. Bu hususun düzeltilmesi için behemahal ekici, alıcı ve İdarenin temsilcilerinden kurulu bir ekspertiz heyeti tarafından bu işlemin yürütülmesi, piyasada ve ekicide itimad sağlayacaktır.

"Tütün ekicisini üzen âmillerden birisi de, ayakçı denen kapkaççıların, müstahsile zarar veren mübayaalarıdır. Tütün ticareti ciddî esaslara bağlanarak, ayakçı tâbir edilen bu gibi tüccar niteliğini haiz olmayan kişilerin, yapılacak ciddî kontrollerle piyasadan uzaklaştırılması ve müstahsilin tahribata uğratılmaması gerekmektedir ve bu tedbirlerin alınması lâzımdır."

(Basın : 11758)

Türk - Yunan Dostluğu Tarihin Çizdiği En Doğru Yoldur

Yazan : **Ahmet Hamdi BAŞAR**

İNSANLAR, sınıflar ve milletler arasında insancı ve barışçı yollarla, ölüm-dirim savaşlarını gerektiren anlaşmazlıkların bile çözülebileceği fikrine bağlıyız. Milletimizi sevdiğimiz kadar başka milletlere de saygı beslemekteyiz. Bu bakımdan Kıbrıs meselesi yüzünden, Türk - Yunan milletleri arasında güçlükle kurulmuş dostluk bağlarının kopmasının her iki millet, özellikle Yunanlılar için büyük bir felâket olacağına inanmaktayız.

Yunan ve Rum halkı tarihe ve gerçeklere karşı bir hayâl peşinde yüzyıllar boyu felâketten felâkete sürüklendi. İstanbul'un 1453 te Türkler tarafından zaptedilmesiyle başlayarak, 1922 de Anadolu'da uğradıkları felâketli hezimetle son bulan Türk düşmanlığı, yüzyıllar boyu Yunan milletinin bir ideali haline sokuldu. Helenizm ve megali-idea adı verilen ve iki başlı bir kartal resmiyle sembolleştirilen bu ideale göre, Türklerin elinde bulunan eski Bizans İmparatorluğu toprakları ve özellikle İstanbul Yunanlıların eline geçmeli, ve İstanbul'da yeni Bizans İmparatorluğunun tahtı kurulmalıdır. İstanbul Türkler eline geçmezden önce Lâtinler tarafından işgal edilmişti. Bilindiği üzere Haçlı seferlerde geçit yeri olması Bizansı istiklâlinden yoksun bırakmış, ve nihayet bu seferler şehrin Katoliklerin eline geçmesine sebep olmuştu. İmparatorluk merkezi Anadolu'da başka bir şehirdeydi. Lâtinlere karşı savaşan, 1261 den 1453 e kadar Bizans İmparatorluk hanedanının başı olup, İstanbul'u Lâtin istilâsından kurtaran, İmparator VIII. Mişel, Megali-ideanın kurucusu sayılır. Halk arasında hızla yayılan bu idealin kaynakları arasında, eski Yunan itikadına dayanan dinî inanışlar da yer almıştı. Yunan milleti Allah'ın gazabını üzerine çekmişti. Bundan kurtulmak için kulla Allah arasında bulunan bir müesseseye, kiliseye sarılmak lâzımdı. Büyük ideal uğruna yapılan mücadelede kilise başlıca vazifeyi üzerine aldı. Haçlılar, Türkler, Bulgar ve Islavlar bu idealin gerçekleşmesine engel oluyorlardı. Bunların saldırılarını önlemek ve tesirsiz bırakmak için çok Bizans oyunları yapıldı; fakat para

etmedi. Kilisesi ve sarayiyle Bizans çöküyordu : 1453 te Türkler İstanbul'u alarak bu imparatorluğun hayatına son verdiler.

EĞER İstanbul'u Türkler almayıp Bulgarlar, Islavlar alsalardı bugün dünyada bir Yunan milletinden iz bile kalmayabilirdi. İstanbul Türklerin eline geçti; Rum devleti yıkıldı; fakat Rum milleti yaşadı. 1453 ten 1821 de başlayan millî kurtuluş hareketlerine kadar aşağı yukarı dört asırlık Osmanlı İmparatorluğu devri, Yunan milleti için Islav ve Bulgar istilâlarından kurtulup hayatını koruyabilmiş olduğu mutlu bir devirdir. Rumlar dinlerini, dillerini, kültürlerini, mal ve canlarını ancak bu sayede koruyabildiler. Osmanlı idaresi büyük bir tolerans gösterdi. Buna tolerans demek bile azdır; Rumlara kanatlarını açtı ve onları herşeyleriyle korudu. Kiliselerine ve cemaatlerine büyük imtiyazlar verdi. Patrikhane, âdeta hükûmet içinde hükûmet gibiydi. Vergi toplar, nizam kurar, mektep açar, herşey yapardı. İki Rum arasında bir hukukî anlaşmazlık olsa, bizim mahkemelerimiz onlar için karar bile veremezdi. Cemaat bu işi kendisi, kendi kurulları ve kuralları içinde hallederdi.

Osmanlıların Rumlara karşı şefkat ve mürüvvet sınırlarını aşan politikalarına karşı, Rumlar ne yaptılar? İlk günden başlayarak helenizm ve büyük ideal gereğince Türklere ve Osmanlı devletine karşı için için düşmanlık duygularını alevlendirici çalışmalariyle, birgün ideallerini gerçekleştirme hayâli içinde yaşadılar. Rum dilini bırakmamak ve her tarafa yaymak başlıca vasıtalariydi. Beşyüz sene İstanbul'da Türk idaresi altında yaşadıkları halde, bilenlerin dahi Türkçe konuşmamakta fanatik bir ısrarları vardı. İstanbul'da yaşlı olanlar hatırlarlar : Rum garsonlar Türk müşterilerine "Oristi" diye hitap ederlerdi. Bir tek kelime Türkçe bilmeden ve konuşmaya lüzum görmeden İstanbul'da kuşaktan kuşağa yaşamış ve iş görerek zengin olmuş Rumlar çoktu. Tamamen kendi ellerinde olan mekteplerinde hiç Türkçe okutulmazdı. Patrikhane ve kiliseler Rumların millî duygularını kuvvetlendirmek, tabiatiyle Türk düşmanlığını körüklemek ve büyük ideallerini gerçekleştirici her türlü hazırlıklar ve çalışmalarda bulunmak vazifelerini üzerlerine almışlardı. Osmanlı devleti bu cemaate kendisine karşı gelme hürriyetini bile tanımıştı.

Osmanlılar, dış ilişkilerde Patrikhaneye teslim olmuşlardı. Bu gafletten aşağı yukarı imparatorluğun sonuna kadar da kurtulamadılar. Patrikhane bizim dış işlerimizi idare eden merkez halini almıştı. Notalar orada hazırlanır; ecnebi elçilerle Babıâli arasındaki temas ve münasebetler çoğu Rum olan tercümanlar vasıtasiyle yapılırdı.

Memleketin ticaret ve iktisad hayatı da Rumların elinde sayılabilirdi. Daha doğrusu Türklerden başka her milletin bu hayatta bir yeri vardı; ve Rumlarınki hepsinden fazlaydı. İstanbul'da mahalle bakkallarının bile çoğu Rumdu.

RUM Patrikhanesinin ve Rum kiliselerinin Türkler aleyhine ve helenizmle büyük ideal uğruna

yaptıkları mücadeleleri uzun boylu anlatacak değiliz. Varmak istediğimiz sonuç şudur :

Tarih kendi yatağında akmış, ne olmuşsa gelip geçmiştir. Yunanlıları ne 1821 de Osmanlı İmparatorluğuna karşı isyan ederek bağımsız devletlerini kurdukları için nankörlükle suçlamak, hattâ ne de 1919 da bu imparatorluğun kesin çöküşü belirdiği sıralarda Anadolu'yu istilâ ederek ideallerini gerçekleştirmeye çalıştıkları için Türke ebedî düşman tanımak doğru değildir. Yunanlılar Osmanlı İmparatorluğundan 1821 lerde, Türkler de bundan yüz sene sonra 1921 lerde ayrılmışlardır. Yunanlıların Türk boyunduruğundan kurtulmaları gibi bir dâvaları yoktu; fakat onların da Türklerin de Osmanlı boyunduruğundan kurtulmaları, bağımsız devletlerini kurmaları millî dâvalarıydı. Yunanlıların tarihe karşı işledikleri büyük hata, bu ideale değil, Osmanlı devletinin çöküşünden sonra millî bir Türk devletinin kurulacağını kavrayamayarak tamamen köksüz ve tarihin akışına aykırı megali-ideaya saplanarak Anadolu'yu istilâya kalkmalarıdır. Bu da zayıf zamanlarını yakalayarak Türkü yok etme taktiklerinin bir sonucuydu. İdeal bu olunca bu taktiği de normal karşılamak gerekir.

Yunan milleti için son derece tehlikeli olan şey, bu idealleridir. 1922 de Anadolu'da uğradıkları felâketten sonra Yunan devlet adamları ve Yunan halkı arasında bunu anlayan çok oldu. Korkulu bir rüyadan uyandılardı o zaman... Türkler tarihlerinin hiçbir devrinde Rumların yok edilmesini hedef tutan bir ideale saplanmadıkları için bu uyanışa zaten hazırdılar. Türk - Yunan dostluğu, Atatürk'ün ve Venizelos'un el ve gönül birliğiyle kuruldu. Ortada bu dostluğu bozacak ne varsa hepsi tasfiye edildi. Misakı Millî hudutları içinde Türkiye'de yaşayan Rumlarla Yunanistan'da yerleşmiş Türkler mübadele edildi. Yalnız İstanbul'daki Rumlar ve Batı Trakya'daki Türkler bir istisna teşkil etmişti. Patrikhanenin de İstanbul'da kalmasına razı olmuştuk. Bu dostluk binasına İstanbul'da Rum Patrikliğinin kalması zararlı olmuştur. Bütün haklara ve hürriyetlere sahi oldukları halde İstanbul Rumları Türk vatandaşı olmamışlar, olamamışlar; Patrikhane kanadı altında Yunan idealinin arka cephede çalışan akıncıları rolünü yapmışlardır. Patrikhane olmasaydı, İstanbul'da yerleşmiş Rumlar —dinlerini ve dillerini korumak şartiyle— belki Türk olabilirlerdi.

İstanbul'daki Rumlar Türk olamadılarsa, Batı Trakya'daki Türkler Yunanlı oldular mı?

Baskı altında hergün sefaletin biraz daha çukuruna itilen bu zavallı soydaşlarımızla İstanbul Rumlarının durumu birbirine hiç benzemez. Yunanlılar, Helenizm peşinde, hudutları içindeki Türkleri, herşeyleriyle en kısa zamanda yok etmek için insanlık dışı bütün yollara baş vurmaktadırlar. Dillerine, dinlerine, canlarına ve mallarına düşmandırlar. Biz İstanbul'daki Rumlara bunları mı yaptık? Eğer son zamanlarda bizim Türk vatandaşı dediğimiz Rumlar, toplumumuzda bazı farklı muamelelere uğramışlarsa bunun sebebi, dostluğun Yunanlılarca Helenizm ve Megali-idea için bir kalkan olarak

kullanılmış olmasıdır. Eğer Yunanlılar samimî olarak Türk - Yunan dostluğuna bağlansalardı ve bunu özellikle kendi milletleri için yeni bir ideal olarak kabul etselerdi. Kıbrıs dâvasında böyle mi davranırlardı? Batı Trakya Türklerini vatandaş haklarından yoksun, baskı altında ezilmiş durumdan kurtarmak için ellerinden ne gelirse yapmaları lâzımdı.

İÇİNDE yaşadığımız asır, dünyada birçok sosyal, siyasal ve moral değişikliklerin olduğu, teknik ve ilmin büyük ilerlemeler kaydederek bu değişiklikleri desteklediği çok önemli bir tarihî dönem başlangıcıdır. Eski değer yargılarından, eski inanış ve bağlanışlarından kurtulamayan insanlar ve milletler artık yaşayamaz. Değişimi kavramak kolay değildir. Zaten dünyada gördüğümüz, sonra sonra akıl dışı davranışlar olarak nitelediğimiz birçok olaylarda bu kavrayışsızlıktan doğuyor. Koskoca imparatorluklar çöküyor; yüz milyarlar harcanarak milyonlarca insanın kanına mal olan savaşlar yapılıyor; yer yer ihtilâller oluyor. Bu olayları çok defa akıl yoliyle izah edemiyoruz.

Meselâ, Mussolini neden eski Roma'yı diriltmek idealine saplandı? Neden Hitler Pancermanizm yolunda dünyanın altını üstüne getirdi ve kendi milletini mahvetti? Şimdi onlara "deli" diyoruz. Ama, yaşadıkları ve ideolojilerini ortaya koydukları zaman onlara dâhi diyenler, sonra deli diyenlerden çok fazlaydı. Yunanlıların Megali-ideası da böyledir. İstanbul'u alacaklar, Anadolu'yu yunanlılaştıracaklar, büyük Yunanistan'ı kuracaklarmış!. Bu kafada giderlerse onlar evdeki bulgurdan olurlar; bugünkü haliyle olsun Yunanistan yaşayamaz.

Helenizm ve Megali-idea tarihin akışı içinde asla gerçekleştirilemeyecek, Yunan milleti için son derece zararlı bir felâket yoludur. Onların yeni idealleri Türk - Yunan dostluğu olmalıdır. Bu dostluk duygularla değil, realitelerle beslenir. Türkiye çökerse ve hattâ zayıflarsa Yunanistan yaşayamaz. Nedenini uzun boylu izaha lüzum bile yok. Selânik'i, Dedeağaç'ı isteyen biz değiliz. Kıbrıs adasını da alarak denizden bizi abluka edeceklrmiş! Yani bize düşmanlar, şimdilik dost gözüküp yüzümüze gülüyorlar ama, yarın bizi yutmaya hazırlanıyorlar. Yunanlıları idare edenler bu kafada iseler, hallerine acımak lâzımdır. Türkü karşılarına düşman olarak almak, Yunan milletine yapılabilecek ihanetlerin en büyüğüdür.

TÜRKLERİN de huzur ve emniyet içinde kalkınmaları ve yaşamaları için —Yunanlılar kadar olmasa bile— onlarla dost kalmaya ihtiyaçları vardır. Tarihin çizdiği doğru yolun bu olduğuna her iki tarafın yeniden ve son derece samimî olarak inanması lâzımdır. Atatürk ve Venizelos hayatta iken buna inanılmıştı. Fakat bu büyük devlet adamlarının inanışlarını realitede gerçekleştirecek çalışmalar yapılamadı. Üniversiteler, bilimsel kuruluşlar bu espri içinde el birliğiyle araştırmalar, incelemeler yapacaklardı. Birçok tarihî olaylar maksatlı olarak tahrif edilmiş; Türk - Yunan düşmanlığını besleyen kaynaklar haline konmuş-

tur. Hakikatler ilmin ışığı altında meydana çıktıkça bu düşmanlığın ortadan kalkacağına şüphe yoktu. Osmanlı İmparatorluğu devri Türk hâkimiyet devri değildi. Hattâ bu devirde Türklere yapılmış baskı, başka milletlere yapılanlardan çok fazlaydı. Demek oluyor ki düşmanlık külleri altına gömülmüş tarihin gerçekleri keşfedildikçe dostluk da ruh ve mâna kazanacaktı.

Kültür anlaşmalarını, çalışmalarını ekonomik anlaşmalar ve çalışmalar izlemeliydi. Şimdi bir Ortak Pazar olmasaydı ya da bu iki memleket Ortak Pazara girmemiş olsalardı bile, Türkiye ile Yunanistan arasında ekonomik iş birliğine dayanacak ayrı anlaşmalar yapılması gerekirdi. Eğer Yunanlılar ve Rumlar, fırsat bulup Türkleri ezmek ve soymak istemezlerse ve şimdiye kadar saplandıkları tehlikeli yoldan samimî olarak vaz geçmiş olurlarsa, dostluğun ve yakınlaşmaların gereği gibi yürüyebileceğine inanmak lâzımdır. Türk - Rum iktisadî işbirliği her iki tarafa çok yararlı olabilir, ve böyle bir birlik dostluğun kuvvetlenmesini ve devamlılığını sağlar. Yalnız duygular çerçevesi içinde kalan dostluklar yine duygusal bir bunalım ânında çöker.

YUNAN milletini bugün idare edenler, bu milletin saadetini istiyorlar ve bir ihtilâl hükûmeti kurarak diktatörlük yapıyorlar. Benim ümidim onlarda.. İhtilâl hükûmetleri devrimci fonksiyon yaparlar. Yunan milleti zehirlenmiştir. Türk düşmanlığı duygusu ve kilise baskısı kendiliğinden, kolay kolay sökülemez. Bundan yararlanan sınıflar vardır ve bunun başında papazlar gelmektedir.

YANLIŞLIKLAR KOMEDİSİ

Bizim yazarları okurken, ya da radyoda spikeri dinlerken, ne yanlışlıklara rastlıyor insan.. Örneğin: Libya Başbakanından söz ederken spiker şöyle diyor: "Genç fakat enerjik!.."

Neden, fakat? Eğer "İhtiyar fakat enerjik" denseydi anlardık. Genç adamın enerjik olması şaşılacak şey mi?

Kilise her memleketten fazla Yunanistan'da kudretlidir. Çünkü Yunan millî kurtuluş hareketlerine önderlik etmiştir. İşte dâvanın başı bu tarihî fonksiyonu dolayısiyle kilisenin hâkim ve sömürücü bir sınıf kurulu durumuna geçmiş olmasındadır. Bu, Yunan milletine ve o milletin yeni ideallerine zarar vermektedir. İhtilâl hükûmeti bir büyük inkılâp yaratarak kilisenin hâkimiyetini kırabilecek midir? Buna kararlı ise bizim de yardımımızı sağlayabilir. Neden İstanbul'da bir ortodoks patrikhanesi vardır? Biz halifemizi, dinimizin en büyük başını içimizden attık. Neye tutuyoruz ortodoks patrikhanesini? Türkiye'deki Rum vatandaşlarımız için mi? Onların dinî ihtiyaçlarını korumak ve hattâ devlet yardımlariyle desteklemek bizim vazifemiz. İslâm olan Türklere ne yapıyorsak —kendilerini bizden saydıkları süre— Hıristiyan Türklere de aynını yapmamız kadar normal bir şey yoktur.

Bugün Türk - Yunan dostluğunu açıkça tehlikeye koyan Kıbrıs çıkmazı da, kilisenin baskısı kaldırılırsa, kendiliğinden çözülür. Türk - Yunan, iki millet dost olarak yaşamaya karar verdikleri süre, Ada'daki Rum - Türk cemaatlerinin de dost ve kardeş olarak yaşamamaları için hiç bir sebep yoktur.

Şevket Süreyya'ya Soruyoruz:

Hangi Devlet?

Rejim tartışmasında Kadro devletçiliği ideoloğu Şevket Süreyya'nın sorularından bir kısmına da bu yazımızla cevap veriyoruz. Sayın arkadaşımızın sükûtu tercih etmesi, savunduğumuz konularda bizimle fikir birliğine vardığını göstermektedir.

SOSYALİSTLERİMİZ, her zaman rejim ve doktrin tartışmalarından kaçarlar. Klişeleşmiş lâflardan başka şey ağızlarından düşmez. Türkiye'yi toprak ağaları, kompradorlar, aracılar sömürmektedir, şu halde sömürmeyi kaldırmak için onları ortadan kaldırmak lâzımdır, derler. Ve böylece vardıkları değer yargısına kim "Ama efendim.." demeye kalksa, hem bu sözlere kulaklarını kaparlar; hem de söyleyene "Gerici, burjuva uşağı" diye hakaret ederler.

Şevket Süreyya dostumuz da, "kırk yıllık Yani" olduğu için bir türlü "Kâni" olamıyor. Gün görmüş, feleğin çemberinden geçmiş; arkasından durmadan koştuğu halde "Aradığı Su"yu bulamamıştır. 1930 larda "Kadro ve İnkılâp" kitabını yazarak işe başladı. Sonra bir kaç arkadaşiyle birlikte "Kadro" mecmuasını çıkararak, ideolojisini yaymaya çalıştı. İlk okunuşta kavranması güç, ağdası çok bir üslubu vardı. Ona komünist diyen olduğu kadar, komünistlerden yana düşmanı da çoktu. Nihayet birgün ne dediğini, neyi savunduğunu pek iyi bilmeyen insanlar, devletin idaresinde büyük güçlüklerle karşılaştıkları buhranlı bir devrede, Ona iş verdiler : "Gel söylediklerini yap" dediler. İkinci Dünya Savaşının çok bunalımlı yıllarında Şevket Süreyya, Sanayi Tetkik Heyeti Başkanı ve İaşe Müsteşar Yardımcısı olarak devletin kilit noktalarında vazife aldı. Bütün yetkileri elinde tutan, istediğini yapabilen adam değildi şüphesiz. Onun için o zaman hükûmetin açık seçik belirmiş başarısızlıklarından dolayı arkadaşımızı sorumlu tutmamıza imkân yoktur. Ama, Şevket Süreyya'nın o devrede yaptıklarından ve yapabildiklerinden ziyade, yapılmasını istedikleri önemliydi. Kadro'da yazdıklarından çok fazla İaşe Müsteşarı iken zamanın Başvekiline sunduğu teklifler Onun doktrinini ve ideolojisini kişileştirir. O, koyu bir devletçilik istiyordu. Memleket menfaatleri bütün menfaatlerin üstünde olmalı; memleketin emrinde bulunan maddî, manevî bü-

tün imkânlar devletin eline geçmeliydi. Ekonominin merkezden idare edilmesi, fiatların merkezden tesbit ve kontrol edilmesi gerekti.

ŞEVKET Süreyya, sınıf ideolojisinden, proletarya diktatörlüğünden söz etmediği için komünist olamazdı. O, Kadro devletçiliği ve bu Kadronun diktatörlüğü peşindeydi. İlk günlerden beri fikir alanında dostumuzla, birleştiğimiz noktalardan çok, ayrıldığımız noktaların başında bu Kadro - Memur devletçiliği fikri geliyordu. 1930 larda Onun Ankara'da Kadro devletçiliği tezini ortaya attığı zamanlar, bizim de İstanbul'da "İktisadî devletçilik" tezini savunmaya başladığımız tarihlere rastlar. Memur - Kadro devletçiliğinin tamamen karşısındaydık. Biz hayatlarını ve geçimlerini devlet kapısına bağlamış insanların elinde, devlet kapitalizmine dayanan bir rejimin bu memlekete her rejimden çok fazla zararlı olacağı iddiasındaydık. İktisadî devletçiliği, Kapıkulu sınıfının dışındaki sınıfların, halk yığınlarının iktisadî hayatı düzenleyip yönetmeleri ve gün geçtikçe memur devletçiliğinin etkisi ve hegemonyası dışına çıkarılmaları anlamına alıyorduk. Bu sonuncu sınıflar henüz kuvvetlenmemiş, örgütleşmemiş ve şuurlaşmamış olduğu, memlekette sermaye birikimi ve yeterli teşebbüs gücü bulunmadığı için ,bizim tezimizin de gerçek dışı, ütopik bir yanı vardı. Bundan dolayı idealle reeli bağdaştırmaya çalışıyorduk. Bir süre elimizde bulunan devleti kullanmaktan başka çaremiz yoktu. Fakat bu devletin sahibi ve hâkimi memur - kapıkulu değil, inkılâpçı bir kadro olacaktı. Başımızda Atatürk vardı. O'nun etrafında dâvaya inanmış, idealist bir kadro kurulabilir, ve hedef de iktisadî devletçiliğe yönelmiş olursa, doktrinimiz bir ütopi olmaktan çıkar; hakikat olurdu.

1930 dan bu yana 37 sene geçti. Türkiye'de birçok şeyler değişti, yoksun olduğumuz birçok şeylere kavuşmaya başladık. Tramvaylarda vatmanlık yapmayı beceremeyen Türk, şimdi muazzam fabrikalar kurup işletmektedir. Sosyal sınıflarda bir uyanışa, şuurlaşmaya doğru bir akış belirdi. Aydınlarımız, meslek adamlarımız, bilgi ve tecrübemiz çoğaldı. Demokratik rejim konusunda da, mutsuz denemelerle zamanımızı ve sınırlı olan gücümüzü boşuna harcamamıza rağmen, hayli tecrübe kazandık. Nihayet korkunç sefalet ve fakirlik çukurundan da kurtulmaya doğru yöneldik.

Bütün bu oluşlar, bu değişimler karşısında —haydi solcu softalarımızın bilinçli ya da bilinçsiz direnişlerini normal karşılayalım, fakat— Şevket Süreyya gibi gün görmüş, çok tecrübe geçirmiş bir düşünürümüzün 37 sene evvel bıraktığımız noktada mıhlanıp kalmasına, Nuh dediği halde bir türlü Peygamber diyememesine şaşıp kalmamak mümkün değildir. Yazdığı "İkinci Adam - İNÖNÜ" kitabı dolayısiyle aramızda başlayan ve okuyucularımıza da aktarılmış olan tartışmalarda, özellikle yaptığımız ısrarlara rağmen, arkadaşımızın son zamanlarda sükûtu seçmesini başka türlü mânalandırmamıza imkân yoktur.

SON mektubumuzda, Şevket Süreyya'nın ortaya attığı beş meseleden birine değinmiş ve öteki-

lerini de bu ilkine alacağımız cevaptan sonra incelemeyi uygun görmüştük. Bu beş mesele şunlardı :

1) Karma ekonominin özel teşebbüse daha geniş yer vermesinin tenkidi,
2) Güney sınırlarımızda 100 milyon liralık mal hareketlerini içine alan hayvan kaçakçılığını bile önleyemeyen devletin durumu,
3) 34 bin liraya mal olan bir kamyonun 120 bin liraya satılması olayı,
4) Bugün devletin himayesinde gayet hızlı yetişen bir orta sınıfa artık "Yeter" denmesi isteği,
5) Halkta uyanan sosyal sezi ve bunun doğurduğu tehlikeler.

Ocak sayımızda açıklanan son mektubumuzda, karma ekonomide özel teşebbüse daha geniş yer verilmesini eleştiren arkadaşımıza özetle şunları söyledik :

Karma ekonomi, devlet ve özel iki ayrı sektörün birbirine hudutlarını sımsıkı kapatmaları mânasına a-

lınmamalı; aynı zamanda kârlı işleri özel kişilere, zararlı olanları da devlete bırakan bir prensip etrafında uygulanmamalı, ve devlet de piyasa kârlarından pay alabilmelidir. Sınırları ayırmak değil, kaldırmak lâzımdır. Devlet daha çok sermaye koyarak ve kredi sağlayarak, özel sektör de daha çok teşebbüs ve yönetim gücünü ortaya koyarak birçok ortaklıklar kurulabilir. Bu, çok hızlı kalkınmamızın, sermaye piyasasını kurmamızın, sosyal adaleti daha iyi sağlamamızın ve nihayet vergi kaçakçılığını önemli oranlarda azaltabilmemizin tek yoludur.

Karma ekonomi görüşümüzü böyle açık ve seçik şekilde açıkladıktan sonra, bugün de arkadaşımızın ortaya attığı meselelerden ikinci ve üçüncüsünü ele almak istiyoruz.

SEVKET Süreyya'nın, neden dolayı devleti ve devletçiliği yermeye lüzum gördüğünü anlayamadık. Güney hudutlarımızda 100 milyonluk mal hareketlerini içine alan kaçakçılığı önleyememesi karşısında acaba düşündüğü, hudutlarda daha çok asker bulundurmak, delikleri büsbütün kapamak, kaçakçıları ve kaçakçılığa göz yumanları daha ağır cezalara çarptırmak mıdır Savunduğu doktrine ve iş başında iken yaptıklarına göre bunun böyle olması çok mümkündür.

Şüphesiz bu da bir yoldur. Kapıkulu - kadro devletçiliğinin en belirli özelliği, yasağa ve şiddete dayanmasıdır. Sınırı bir adım aşabilirsei geçirdiğin malın değeri iki misline çıkabilen bir yerde, eğer iki memleketteki eşya fiatları arasında bu derece büyük fark devam edecekse yasağı ve şiddet usullerini daha da kuvvetlendirmek lâzımdır. Ama, buna rağmen olacak şey, kaçakçılığın daha güç olmasından ve fiatlar arasındaki farkın daha çoğalmasından ibaret kalacaktır. Devletin gücü yalnız bu kadarına yeter; yoksa kaçakçılığı büsbütün önleyemez. Çünkü ortada kaçakçılarla devlet çarpışmıyor; bunların üstünde değiştirilmesi insanların iradesine bağlı hukuk kanunlariyle, kılına dahi dokunamadıkları doğal kanunlar çarpışıyor. Devletin kaçakçılığı önleyememesi bundandır. Şu halde ne vakit ki, yasak ve ağır ceza koyan kanunlarla ekonomiyi yürütmeye çalışan devlet yerine, bu alanı doğal kanunlarına göre yönetme zorunluğunu anlayan ve bunu ustalıkla uygulamasını beceren bir devlet olacaktır, o zaman kaçakçılığın sözü bile ortada kalmayacaktır.

AMA, itiraf edelim ki, böyle bir devlete kavuşmak, bu gidişle, ya da Şevket Süreyya'nın kurulmasını istediği rejimle imkânsızdır. Fiat olayı, devletin yapacağı yasak kanunlariyle değişmez; ancak akım yön ve mecra değiştirir. Eskiden geniş bir yatakta akan ve yayılan sular dar boğazlardan, ya da yer altından geçer. Mallar piyasadan çekilir; ve karaborsa başlayarak fiatlar anormal yükselir. Çünkü yasak ve zor, talebi fazlalaştırır ve üretimle arzı azaltır. Doğal kanunlarına uygun çeşitli tedbirlerle tüketimi kısmadan ve bunu başariyle uygulama ortamı hazırlanmadan konacak yasaklarla fiatları dondurmaya hiçbir hükûmetin gücü yetmez. Adam asmak, ordu kullanmak bile para etmez. Şev-

ket Süreyya, iş başında iken şiddetle uygulamaya çalıştığı ya da olmasını arzuladığı zor tedbirlerinin ne sonuç verdiğini görmüş olduğu için, bu işi herkesten fazla anlaması gerekir.

34 bin liraya mal olmuş bir kamyonun piyasada 120 bin liraya satılmış olduğu hakkında arkadaşımızın verdiği örnek de, doğal kanunların bir sonucudur. Bu olay karşısında : "İnsafsız, sömürücü aracılar; bunların köküne kibrit suyu dökmek lâzımdır» yargısına varmak için insanın Tabiata isyan eden bir psikoloji bunalımı içinde bulunması lâzımdır. Havanın bozmasından meteoroloji yetkililerinin sorumluluğu ile, fiatın yükselişinde aracıların rolü arasında büyük fark yoktur. Aracılar yağan yağmurdan küplerini dolduran, sonra kurak zamanlarda suyu satan insanlardır. Ne yağmurun yağmasında, ne de insanlarda su ihtiyacının doğmasında zerre kadar etki yapmış değillerdir.

BU kısa açıklamayı yaptıktan sonra, artık arkadaşımızın geri kalan iki sorusunu daha kolay cevaplandırabileceğiz : "Devletin himayesinde bir orta sınıf yetiştirilmesi ve halkta uyanan sosyal uyanış."

Bu konuları da bir başka yazımızda ele alacağız.

Açık Oturum..

47. Oturum

Boş Yatan İşgücü ve Çalışan Bir Millet Olmanın Yolu

Oturuma Katılanlar : Biz — Sosyolog — Tarihçi — Kadrocu aydın — Filozof — Sosyalist aydın — Köycü profesör — Plâncı — İdareci — Sosyalist profesör.

BİZ — Öteden beri gerek oturumlarımızda gerekse yazılarımızda en önemli sorun olarak çalışma konusunu ele aldık. Plânlı kalkınmada bizim için sermayeden daha önce insan gücü yatırımı önemlidir. Biz plânın yalnızca sermaye yatırımı hedeflerine yönelmiş karakterini beğenmiyoruz. Sermaye gibi, hattâ ondan daha önemli olarak, insan gücü yatırımlarını çoğaltacak, işsizliği sıfıra indirecek, işgücü verimini artıracak bir plân anlayışına muhtacız. Bunun gerçekleşemediğini, istihdam dâvasının tek başına, ya da hâkim faktör olarak ele alınmadığını görüyoruz. Bugünkü oturumumuzda konuyu çeşitli yönlerinden ele alarak tartışacağız.

SOSYOLOG — "Çalışan millet olmanın yolu" başlığını taşıyan gündemden ilk çıkan mâna, "çalışan bir millet olmadığımız" dır. Önce bu nokta üzerinde durmamız gerekir. Bu konuyu aramızda çok konuştuğumuz için mümkün olduğu kadar tekrardan sakın-

mamız yerinde olacak. Aramızda genel olarak çalışkan bir millet değiliz diyenler de var; aksini söyleyip çalışmamayı sosyal ve ekonomik nedenlere bağlayanlar da var. Bu görüşlerden hangisi doğru olursa olsun, demek yeteri kadar çalışmadığımız meydanda. Zaten bunu inkâra da imkân yok. Bugün çalışabilen nüfusumuzun en az yarısı ya işsizdir ve iş bulamamaktadır, ya da iş gücünün çoğu boş kalmaktadır. Şu halde üzerinde duracağımız ikinci nokta, ikinci konumuz, nasıl bu işsizlere iş bulmak mümkün olur ve ne yapmamız gerekir?" dir.

Plânlamaya göre, İkinci Beş Yıllık plân tam başarıya ulaşsa bile 1972 de yine bir milyon işsizimiz olacak. Acaba, Plânlamanın dediği gibi, en iyi şartlarla dahi beş sene sonra hâlâ bir milyon kişimizin işsiz kalmasını önlememiz imkânı yok mudur? Yoksa bu Plân dönemi bitince, hattâ bitmeden önce işsizlik çukurunu doldurabilir miyiz?

Ben başka bir nokta üzerinde de durulmasını teklif edeceğim. O da işsiz derken, bilhassa şehirlerdeki kadınlar hesaba katılmamalı mı? Yoksa onlardan ailece halleri ve vakitleri müsait olanların çalışmamaları, boş vakitlerinde lâtif cinslerinin icabı olarak lüks ve zevkleriyle baş başa bırakılmaları normal mi? Bunu da aramızda tartışmak faydalı olur kanısındayım.

TARİHÇİ — Sayın sosyoloğun çizdiği şemanın birincisi üzerinde konuşacağım. Yani milletimiz çalışkan mıdır, tembel midir? Ben bu konuda başka yerlerde ağzımı açmaktan çekinirim. "Tembel bir milletiz" deyince neden dediğimi bile sorup anlamaya lüzum görmeden hemen üzerime çullanırlar. Türk milleti tembel olur mu? Tarihi bu kadar parlak, bu kadar harp etmiş, kıtalar fethetmiş bir millet nasıl tembel olur? Bunu söylemek millete, Türklüğe karşı açık bir hakarettir, derler. Ama, burada tam bir fikir özgürlüğü ve her görüş emutlak bir saygı var. Ne demek istediğimi anlatabileceğim ve sözlerimi dinletebileceğim kimseler arasındayım.

Arkadaşlar! Sıkılmadan, gururumuz ve şerefimiz asla sarsılmadan söyleyebiliriz: Türk milleti tembel değilse bile fazla çalışmayı, iş uğruna durmadan dinlenmeden didinmeyi sevmez, ve mecbur olmazsa çalışmaz. Çoğunluktan söz ediyorum. Arada istisnalar olacaktır. Hattâ bu istisnalar belki başka milletlerin de üstünde olabilecektir. Bunlar başka. Bir toplumun yapısını, karakterini anlatırken genel olan şeyler ele alınır, özel olanlar kuralı bozmaz. Çünkü kurallar da demokratik idareler gibidir; çoğunluğun yarattığı şeylerdir.

KADROCU AYDIN — Çoğunluk azınlık, ya da genellik özellik, istatistiklerle ispat edilebilirse bir kurala temel olabilirler. Türkiye'de çalışma ve çalışmama alanında böyle bir istatistik var mı? Daha doğrusu böyle bir istatistik yapılabilir mi?

Ben sayın Tarihçiyi eleştirmek

için değil de, öteden beri beni son derece ilgilendiren bu konu üzerinde kafamı burkulayan bazı noktalarda aydınlığa kavuşmak için soruyorum: Türk milletinin fazla çalışmayı sevmez olduğuna değinen değer yargılarını istatistiklere dayayabilir miyiz? Değilse nereye dayıyorlar?

TARİHÇİ — Şüphesiz istatistiklerle bu değer yargısı dolaylı olarak ispat edilebilir. Kaç milyon işsizimiz var? Ne kadar toprağımız var, ne kadar imkânımız var, bunlarla ne mal çıkarıyoruz?

Fakat bunlara da lüzum yok. Görünen köy kılavuz istemez. Köylerde, kentlerde bir sürü boş, işsiz adam sokaklarda, kahvelerde ve evlerde pinekler durur. Anadolu'da kasaba ve şehirlerin çarşılarında yüzlerce, binlerce insan küçücük dükkânlarında bağdaş kurmuş, akşama kadar yan gelip yatar, bir iki müşteri bekler, iş zamanında dükkânının önünde çarşı komşulariyle tavla oynar, gevezelik eder de, meselâ, dükkânını bile temizlemeye üşenir; bir yeni çalışma zorunluğu doğuracak en küçü kişten kaçar.

Çalışmayı sevmediğimize değinen, isterseniz, birçok örnekler daha verebilirim.

BİZ — Bilmem, lüzum var mı? Çeşitli toplantılarımızda konuştuk. Çalışmayı sevmediğimiz konusunda aramızda bir görüş ayrılığı olacağını sanmıyorum. Ancak neden bu böyledir? Henüz tam aydınlığa kavuşmamış olan nokta bu olsa gerektir.

FİLOZOF — Bu derece kesin bir görüş birliğine kavuştuğumuz da nereden çıktı? Eğer bu böyle ise, yani Türk Milleti açıkçası tembelse...

SOSYOLOG — Tembel demedik; çalışmayı sevmez dedik.

FİLOZOF — Aynı şey.. Akılsıza aklı ermez demekten farksız.. Türk milletinin genellikle çalışmayı sevmez, tembel olduğu görüşüne katılamam. Çünkü bunun ifade edeceği mâna, henüz ilkel seviyede olduğundan ibarettir. İlkel insanlar, çalışmayı, hele devamlı çalışmayı sevmemekle ileri insanlardan ayırt edilirler. Bunlar döğüşürler; harp ederler; gerekirse her güçlüğe katlanırlar, hattâ durmadan dans ederler de devamlı çalışmazlar. Biz de böyle miyiz? Yani ilkel topluluklar arasında mıyız? Eğer sayın Tarihçi gibi düşünürsek bunu kabul etmemiz gerekecek.

Türk milleti bu ilkel basamakları çoktan aşmıştır. Medeniyete giden yol çalışmaktır. Biz bu yolların hepsini geçmişiz. Şimdi eğer işsizimiz, çalışmayanlarımız çoksa bunun toplumların ilerleme vetiresine bağlı nedenlerle ilgisini düşünemeyiz. Mutlaka başka sebepler vardır.

TARİHÇİ — Görüşünüze ben de katılırım. Türk milleti asla ilkel bir topluluk değildir. Medeniyet basamaklarını çoktan atlamıştır. Onun çalışmayı sevmez ve tembel olması, yaşadığı son üç dört yüz senelik tarihinin neticesidir.

Türkler Anadolu'ya göçüp yerleştikleri asırlarda, akın ve harp ederek geçinen bir toplum değildi. Daha önceki devirlerinde Orta Asya'nın münbit vâdilerinde, su boylarında yerleşmiş, toprak ekip biçen, maden işleten, sanayi malları imâl eden, memleketler arası ticaret yapan, kısası çalışarak hayatını kazanan üretici bir toplumdu. Ganimetle yaşayan Türkler değil, Moğollardı. Moğol istilâları yüzünden Türkler, yerleştikleri güzel yerleri kaybettiler; nehirlerin nizamı da bozuldu. Kurak çorak yerlere göç ettilerse de oralarda yaşayamadılar. Doğu ve Batıya doğru kitle halinde göçler başladı. İşte Anadolu'ya yerleşmeleri de böyle oldu.

Türkler Anadolu'da, Osmanlı devleti kurulmazdan evvel, şehirlerde, köylerde yerleşerek her çeşit üretici çalışmalarla ,devrin ileri tekniğini kullanan ve en iyi örgütleşmesini bilen bir millet oldular. Selçuk İmparatorluğunun yıkılmasından sonra devlet parçalanmış; fakat Türkler bir tek millet olarak yaşamakta devam etmiştir.

Osmanlı devleti, Türk milletinin üretici toplum karakterini değiştirdi. Akıncı, harp edici bir millet olduk. Bu değişimi ve yaptığı etkileri uzun boylu anlacak değilim. Tarlasına, tezgâhına, evine ve yurduna bağlı Türk, sapanı bırakıp kılıca sarıldı. İşde çalışmaktan hoşlanmayan, harp ve yiğitlik dışı meziyet tanımayan, tarlada ve tezgâhta çalışmayı hattâ mutlak olarak çalışmayı küçüklük sayan Türk tipi böyle meydana geldi.

Osmanlılar Anadolu'daki beylere, toprak sahiplerine, esnafa ve ulemaya karşı amansız bir savaşa giriştiler. Hepsinin kökünü kurutma ve hepsini dejenere edip dağıtma hedefine de vardılar. Devlet, gerçeğe bakılırsa, Türk'ün elinden çıkmıştı. Anadolu'da Türk, devleti geri alması için yüzyıllar çarpıştı. Osmanlı tarihlerinde millî kurtuluş hareketleri, ki çoğu millî şuurun canlı işaretleridir, eşkiyalık diye gösterilir. Türklerin üzerine bu hareketleri bastırmak için Rum, Ulah, Sırp askerleri yollanmıştır. Sarayda ve devlet idaresinde, Türke yer verilmezdi. Anadolu'da Aksaray kasabası esnafının ve halkının topluca İstanbul'a sürgün edilmeleri ve bu isimde kurulan yeni bir semtte yerleştirilmeleriyle sonuçlanan tedhişlerle esnafın kökü kurutulmuştu.

SOSYALİST AYDIN — Çok yararlanıyoruz, ama, sayın Tarihçinin bu tezini çeşitli zamanlarda hep dinledik. Yazılarını okuduk. Esasa bir an önce gelmeleri için acaba bunları tekrar etmeden konuya geçemezler mi? Tembel ve çalışmayı sevmez olduğumuzun tarihî sebeplerini açıklamak istiyor, sayın Tarihçi.. Bu kısmı anladık. Dedikleri, evvelce üretici iken sonraları tüketici olduk, ve çalışmaktan doğan değerleri ihmal ederek, akınlar ve ganimetler peşinde koştuk. Bunun ifade ettiği mâna şu olsa gerek :

Toprak ve tezgâha sarılmak, ilkellikten ve göçebelikten kurtulma demektir. Türkler Anadolu'ya gelmezden önce ve oraya yerleşmelerin-

den sonra böyle bir toplum iken sonraları, gerisin geri dönerek, uygarlık derecelerini düşürdüler; iktisadî toplum olmaktan çıkarak askerî toplum oldular. Böylelikle de önce vardıkları merhaleden geriye indiler. Bilmem sayın Tarihçinin varmak istediği sonuç bu mudur?

TARİHÇİ — Güzel özetlediniz. Müsaade edin de sözümü bitireyim.

Türklerin çalışma alışkanlığını yitirmiş olmalarının bir tarihî nedeni daha var : Feodalite dönemini yaşamamış olmak. Feodalitenin, Avrupa'da köylünün, daha doğru bir deyimle Avrupa halkının çalışma alışkanlığını doğuran etkisi çok önemlidir. Roma imparatorluğunun Esaret dönemini izleyen Serf devri, köylüyü durmadan çalışmaya zorluyordu. Köylü topraktan ayrılma hürriyetinden bile yoksundu. Bizde bütün tarihimizde Serflik olmamıştır. Anadolu'da kurulan beylikler, Avrupa'daki derebeyliklerinden büsbütün başkaydı. Bizde toprak, üzerinde çalışanlarla birlikte Beyin malı değildi. Köylü hürdü; başını alıp gidebilirdi.

Hepinizin çok iyi bildiklerini tekrarlamaya lüzum yok. Derebeyliğin yıkılmasiyle birlikte Avrupa köylüsü evvelce toprak sahibinin kölesi iken, hürriyetine kavuştuktan sonra da sermaye sahibinin kölesi haline geldi. Bu iki tarihî dönemi yaşamamış olmak çalışma alışkanlığını kaybetmemiz üzerinde büyük etki yapmıştır.

SOSYOLOG — Çalışma alışkanlığı insanların uygarlık seviyesine bağlıdır. Hayvanlar kendiliklerinden çalışmazlar; ehlileştirilir ve zorlanırsa çalışırlar. Sayın Tarihçi Avrupalı halkın çalıştırılmaya zorlanarak bu itiyadı kazandıkları tarihî dönemlerin bizde yaşanmadığını, bu yüzden çalışma alışkanlığının eksik olduğunu söyledi. Bundan çıkarmak istedikleri sonuç, çalışma hürriyetini kısıtlamak olsa gerektir.

TARİHÇİ — Ben hiçbir sonuca varmak, teklifte bulunmak istemedim. Onu sizlerden bekliyorum.

SOSYOLOG — Çalışmama özgürlüğünü kısıtlamak ve insanları çalışmaya zorlamak kolay değildir. Bugünkü medeniyet dünyasında ve hürriyet hakları karşısında bu hedefe ancak dolaylı yollardan varılabilir. Çalışma kampları kurulacak değil elbet. Ama, devlet gerekli tedbirleri alacak; kuracağı rejim sayesinde insanları çalışmaya zorlayacak. Bence konunun bu pratik tarafı üzerinde durmamız lâzımdır.

Önce çalışmadan yaşayabilme yani her çeşit paraziter geçim yolları kesin olarak kapanmalıdır. Toplum gelirlerinden az çok bir pay alabilmenin tek yolu, çalışma olmalıdır. Bizde paraziter geçim yolları, hattâ servet toplama yolları açıktır. Aile devlet, mülkiyet, hukuk ve gelenekler zinciri içinde kurulmuş bütün toplum ilişkileri parazitizme uygundur. Tek değer yaratan kaynak çalışma olursa, nicelik ve nitelik bakımından, bunlarda çok değişiklik ister. Ya kanun zoriyle, ya da toplum bünyesinde ve sosyal kuruluş ve kurallarda dolaylı ve karşılıklı etkenler yüzünden kendiliğinden olacak değişimlerle..

Konu bu bakımdan çok derin ve uzun araştırmalara, incelemelere muhtaçtır. Üniversitelerimiz teşkilâ-

tı içinde ve ayrıca enstitüler kurulmalı; bölgelere göre sosyolojik etüdler yapılmalı; bunlar bir merkezde toplanarak değerlendirilmeli, ve nihayet kanun zoriyle veya kendiliğinden olabilecek değişimler tesbit olunarak gerekli çalışmalara girişilmelidir.

Çalışma alışkanlığını doğuracak dolaylı etkenlerin başında, halkta daha iyi yaşama isteği gelir. Bir lokma bir hırka felsefesi tamamen tarihe gömülmelidir. Memleketimizde ancak hayvanların katlanabileceği hayat şekline isyan etmeden uyan belki on milyonca insan vardır. Mağaralarda, taş kovuklarında, toprak izbelerin altında, ölmeyecek kadar yaşamaya tahammül gösteren bu insanlarımızda, çeşitli etkenler yüzünden, bugün çok dikkatle izlenmesi gereken hızlı bir uyanış başlamıştır. Bu, yüksek bir binanın alt katından çıkan yangın gibi, toplumun daha üstteki katlarına da sarmak üzeredir. Şimdi halk, katlanmaya tahammül ettiği sefil hayata isyan etme ve buradan kurtulma sancısını çekmektedir. Bu hem biraz önce belirttiğim değişikliklerin olmasını, hem de halkımızda eksik olduğunu gördüğümüz çalışma isteğinin doğmasını zorunlu kılacaktır.

"Kanaat bitmez hazinedir" lâfına artık kulak asan kalmıyor. Halk daha iyi yaşamak yolunda ve hergün yeni yeni ihtiyaçlar duyuyor.

Gelecek Oturum :

DÜNYA'NIN SONU MU GELDİ?

Köyüne yalnız yol, su, mektep istemekle kalmıyor; radyosu olsun, sinemaya gitsin, çarşıda pazarda daha çok mal alsın istiyor. Bunlar neyle olur? Eğer paraziter geçim ve servet edinme yolları kesin olarak tıkanırsa tek yol çalışmaktır.

İşte bence sorunun çözümü, ancak parazitliğin köküne kibrit suyu dökmek, ve halkta doğan ve gittikçe çoğalan "kanaatin hazine olduğu" felsefesini yıkmaya yönelmiş isteği körüklemek ve bu isteği karşılamaya imkân hazırlamaktır.

KÖYCÜ PROFESÖR — Bizde işgücü randımanı tarımda Amerika, Batı Avrupa ve İsrail'e göre ortalama beş defa az olduğu hesaplanmaktadır. Yani bizde 5 insanın işgücüyle elde edilen tarımsal ürün için Amerika'da, Holanda'da ve İsrail'de 1 kişinin çalışması yetmektedir.

Tarımda çalışan nüfusun adam başına yılda fiilî çalışma saati yine ortalâma olarak 5-6 yüz dolaylarında olduğu oranlanmaktadır. Endüstride ve hizmetlerde bu rakam ortalaması (1800) olduğuna göre, tarımda yalnız üçte bir işgücü kullanıldığı söylenebilir. Gerçi bu hesaplarda yanlışlık payı ile, karşılamadaki orantılı etkenler indirimi gibi teknik bir konu pek dikkate alınmamıştır. Fakat genel olarak tarımda yıllık işgücünden en azından üçte ikisinin boş kaldığını kabul etmek doğru olur.

Amerika'da, Batı Avrupa'sında

ve İsrail'de bu işgücü kaybı yoktur. Bizde boş kalan işgücünün en çok bulunduğu tarımda yapılacak reformlarla bunun yarısını kullanmak mümkündür. Öteki yarısı mutlaka tarımdan çekilecek endüstri ve hizmetlere gidecektir.

Şimdi problem şu : Tarımdaki bu boş işgücü kalifiye değildir. Yani hamdır. Verim almak için eğitilmesi lâzımdır. Bunun önemi büyük. Fakat hemen randıman veremez. Şu halde bir yandan bu yapılmakla beraber, öte yandan bu boş işgücünden hemen yararlanmak ve onu boş bırakmamak lâzımdır. Meselâ, orman yetiştirmek, toprak terasmanı, yeni tarımsal iskân sahaları ve bölge kalkınma plânlarının uygulanması gibi işler. Yani bu işgücünün önemli kısmını şehirlere akın etmesine hacet bırakmadan olduğu yerde kullanmak.

Daha başka tedbirler de düşünülebilir.

PLÂNCI — Afrika'da ve Asya'da yeni gelişmekte olan memleketlerin Birleşmiş Milletler aracılığı ve yardımiyle hazırlaşmış kalkınma plânlarında bu nokta önemli yer tutmaktadır. Boş işgücünü kullanmak ve eğitmek. Hemen kullanma birinci hedef, eğitim ikinci hedeftir. Şüphesiz bu ikisi beraber oluyor. Hattâ çalışma çağında olmayan, yani yaşları 15 ten aşağı olan çocukların tahsilleriyle işe alıştırılma ve bir meslek edinme için eğitimleri aynı zamana rastlatılıyor.

Bizde biri gençler, öteki de olgunlar için ayrı iki program hazırlanmalıdır. Tahsil çağında olanlara çoğu yaza rastlamak üzere yılda iki ay çalışma mükellefiyeti konabilir. İki ay çok denirse bu süre azaltılabilir. Bu mükellefiyet erkek, kız herkes için uygulanmalıdır. Çalışılacak alanların başında tarım gelir. Ekim ve hasat zamanlarında köylü ile birlikte çalışmak; onarma, okul ve yol yapma, ağaçlandırma, teraslama gibi bedenî güç isteyen ve makine kullanılmadan yapılabilen işlerde köylüye yardım etmek; okuyup yazma öğretmek, önceden tesbit edilmiş ve yazılmış metinler üzerinde konferanslar vermek gibi işlerde gençler çalışırlar. Mükellefiyetin ilk senesi verilecek kurslara ayrılır. Bilfiil tatbikat ikinci seneden başlar. Bu mükellefiyet meselâ 16-25 yaş arasında dokuz sene sürebilir. Programın ikinci kısmı tahsil çağı dışında olgunlar ya da okullara gitmeyen gençlerden işsiz olanları behemehal çalıştırma, işe gitmeyenleri zorlama ve onlara iş bulma hedefiyle düzenlenir.

Bence her vatandaşa iş bulmak, onların çalışarak geçimlerini sağlamalarına hizmet etmek, devletin başlıca vazifesi olmalıdır. Devlet bu mükellefiyet altına girince, vatandaşlar da çalışmak mecburiyetindedir. Sayın sosyologun sözünü ettiği parazitер yollarla geçinme ve servet toplamanın önlenmesi için de bu lâzımdır. Müsaade ederseniz, bu konuda hazırlanacak programın bir şemasını vereceğim...

BİZ — Vaktimiz çok daraldı. Prensipler üzerinde kalarak, şema-

nızı açıklamaktan vaz geçmenizi rica ederiz.

İDARECİ — Fakat çok enteresan.. Öğrenmek isteriz.

BİZ — Bir Oturumumuzu başlı başına doldurabilecek bir konudur. İsterseniz ayrı bir toplantıda görüşürüz.

PLÂNCI — Bu daha doğru olur.

Yeni kalkınmaya başlayan ve özellikle boş işgücü stoku fazlasiyle bulunan memleketlerde Ordunun da önemli vazifesi vardır. Ordu hem tarımda, bayındırlıkta, ağaçlandırmada fiilen çalışmak, hem de eğitim yapmak bakımından önemli hizmetlerde bulunabilir. Bunun başka memleketlerde birçok örnekleri vardır. Ordu, askere alınan gençlerden bilmeyenlere okuyup yazma öğretmekten başlayarak ,bir meslek veya sanatta köklü bilgi ve tecrübeyi elde etmelerini sağlamak ve tahsil yapmış olanların mesleklerinde tecrübelerini genişletmek için çok esaslı bir mektep vazifesi görür.

Cezaevlerinde mahkûmların mutlaka çalıştırılması lâzımdır. Cezaevleri çalışm akampları haline konmalıdır. Yalnız tutukluların çalıştıkları fabrika, çiftlik ve maden ocakları olabileceği gibi, bunların dışında cezaevleri de çeşitli sanatların yapıldığı iş yerleri haline konabilir. Yani mahkûmlar işsiz ve boş bırakılmamalıdır.

Bir nokta daha var :

Serserilik, dilencilik mutlak şekilde önlenmeli, ve bu gibiler gerekirse zorla çalıştırılmalıdır.

Bana belki bir şey sorabilirsiniz : Devletin herkese iş bulma ve karşılığında da herkesin çalışma mükellefiyeti olan bir rejim demokratik rejimle bağdaşabilir mi diye. 19 uncu Yüzyılın demokrasi anlayışı içinde böyle bir bağdaşmaya imkân olmadığına şüphe yoktur. Nitekim Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının prensiplerine ve bu konudaki konvansiyonlara da aykırıdır. Bu anlaşmalara giren hiçbir devlet, fertleri çalıştırmaya zorlayamaz. Yani ferdin çalışma hürriyeti gibi çalışmama hürriyeti de vardır.

SOSYALİST PROFESÖR — Toplantılarımızda çeşitli sorunlar üzerinde konuşuldukça, ister istemez, kapitalist rejimin savunucuları olan arkadaşlar, nereye da yandıklarını unutarak, kendi kendileriyle çelişmeye düşüyorlar. Böylelikle de bu Memlekette sosyalizmin nasıl varılması mukadder, kaçınılmaz bir sonuç olduğunu gösteren yeni yeni belgeler ortaya koyuyorlar.

Geçim ve servet kaynağı yalnız çalışma olmalıymış!. Toplumda paraziter yollar kesin olarak kapatılmalıymış!. Şimdiye kadarki görüşlerinde kapitalist rejimden yana gözüken sayın Sosyolog bize bunu söylerken, yüzde yüz sosyalizmi istemekte, savunmaktadır.

SOSYOLOG — Yine hepimizce bilinen zekânızı kullanarak demagoji yapmayın.

SOSYALİST PROFESÖR — Bir şey yaptığım yok. Sizin söylediklerinizi tekrarliyorum. Tek geçim ve servet kaynağı çalışma olan rejimler sosyalizmdir, ve bu ilke sosyalizmden başka hiçbir rejimde uygulanamaz. Güneşin doğduğu zaman nasıl gündüz olursa, nasıl hem güneş olsun hem de gündüz olmasın denemezse, çalışmanın tek gelir kaynağı olacağı bir rejimin adına ne derseniz deyiniz, o sosyalizmdir. Geri kalmış memleketlerde neden kapitalist kalkınma olamıyacağını bugünkü konuşmamızla güzelce anlattınız ve kabul ettiniz. Bu bize yeter; teşekkür ederim.

BİZ — Sayın sosyalist profesör, iki alternatife sıkı sıkıya bağlı kalmaktan bir türlü kurtulamıyor. Bir memleket ya kapitalist olur, ya da sosyalist. Biz bu sekter ve doğmatik görüşe karşıyız. Bundan dolayı konuşmalardan kendilerinin çıkardığı sonucu şahıslarına özgü sübjektif ve şüphesiz hatalı bir görüş olarak sadece dinlemiş olmakla yetinme durumundayız. Biz de kendilerine teşekkür ederiz.

Vaktimiz dolduğu için bugünkü Oturumu da burada bitirmek zorundayız. Yazı kurulumuz ve okuyucularımız adına hepinize sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

Demiryollarımız Neden Zarar Eder?

Yazan : **Niyazi ACUN**

GEÇEN yazımda Türkiye'de Demiryollarının kısa tarihinden sözetmiştim. Demiryolculuğumuzun iki devresi var. Cumhuriyetten önce Kapitilâsyonlar devrinde Şömendöferleri ecnebî şirketler yaparlardı; Türkiye'nin kalkınması filân gibi bir hedefleri olamazdı. Sömürmek ve politikalarına hizmet etmekti maksatları. Bu devreyi geçelim. Cumhuriyetten sonraki dönemde Devlet eliyle demiryolu yapmak ve ecnebî şirketleri millîleştirmek ulusal hedefimiz oldu. Çok başarılı sonuçlar alındı. Memleket demirağlarla örüldü. Fakat sonra?

Bir Ulaştırma politikası olmayışı yüzünden, bir vakitler demiryoluna heveslendiğimiz gibi şimdi de karayoluna heves ettik; birincisini ihmal ettik. Şaşılacak şey.. Demiryolları her yıl yüz milyonlarca lira ziyan ediyor, ve biz bunun karşısında lâkayt ve seyirci kalıyoruz.

Şimdi millî facia halini alan bu durumu ana çizgileriyle okuyucularımızın gözleri önüne sermeye çalışacağım. Böylelikle belki kangren olmaya yüztutmuş bu yaraya acele müdahale edecek ve gerekli operasyonu yaparak hastayı kurtaracak biri çıkar...

Devlet Demiryolları nasıl kuruldu?

TÜRKİYE Cumhuriyeti Devlet Demiryolları 24 Nisan 1924 tarihinde 506 sayılı kanunla "Anadolu - Bağdat Demiryolları Müdüriyeti Umumiyesi" adı altında muhtar bir idare olarak kurulmuş ve 31 Mayıs 1927 tarihinde 1042 sayılı kanunla da "Devlet Demiryolları ve Limanları İdaresi Umumiyesi" adı ile mulhâk bütçeli bir idare olmuştur.

29/7/1953 tarihinde 6186 sayılı kanunla "Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi - TCDD" adı ile İktisadî Devlet Teşekkülü haline gelmiştir.

Bu kanun gereğince TCDD, Devletçe kendisine verilen demiryollarını ve bu demiryollarına bağlı Liman, Rıhtım ve İskelelerden işletilmesi Hükûmetçe kendisine verilenleri işletir.

Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğünün daha verimli ve olumlu çalışmalarını sağlamak için 440 sayılı kanun esaslarına göre yeniden hazırlanan TCDD Teşkilât Kanunu, hâlen Bakanlıkta incelenmektedir. Bu kanun yürürlüğe girdiğinde, Devlet Demiryolları çalışmalarının memleket ekonomisine, sosyal hayatına ve endüstrisine daha da yararlı bir çalışma temposuna gireceği umulmaktadır.

Devlet Demiryollarının memleket ulaştırmasındaki kamu hizmeti, yurt düzeyine yayılan rayları, tesisleri, fabrikaları ve

teşkilâtı, 9.838 Km. şebekesi, 2,5 milyarlık sermayesiyle Ulusal Endüstri Kurumlarımızın başında gelmekte ve memlekette mal ve yolcu hareketlerinin büyük bir kısmını üzerine almış bulunmaktadır.

Devlet Demiryolları İşletmesi memleketimizin en büyük taşıma güçlerinden biri olduğu gibi, tamir ve imalât yapan fabrikalariyle de Demiryolu taşıma araçlarını kendi bünyesinde sağlamaya çalışan ve hizmetlerini plân içinde ilerleten dev bir işletmemizdir. Bu İşletme, görmekte olduğu kamu hizmetinin büyük önemi dışında memleketimizin ekonomik gelişmesinin özel problemlerini çözmek, milyarları aşan sermayesini iyi kullanmak ve ulaştırma ihtiyacını rasyonel bir şekilde başarabilmek için, çok ağır ve ağır olduğu kadar şerefli bir hizmetin sorumluluğu altındadır. Bu durumu ile Demiryolları, ulaştırma camiamızda seçkin bir yer tutmaktadır. Demiryollarının problemleri ulaştırma problemlerimizin ana konusudur.

Devlet Demiryollarında memur olarak 27.060 ve işçi olarak da 35.262, ki, toplam olarak 62.322 kişi çalışmaktadır. Bu sayının içinde çalışanlar en azından üç nüfusa bakmış olduklarını kabul edersek, sosyal bünyemizdeki önemli varlığı daha iyi anlaşılır.

Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar memleket kalkınmasında demiryolu işletmeciliği kendine düşen en ağır görevleri yerine getirmiştir. Toptan taşıma gücünün ham/ton kilometre olarak (taşıdığı yük ve araçların ağırlığı dahil) ifade edilen Demiryolları kapasitesi, bugün 19 Milyar ham/ton kilometreyi bulmuştur. Bu imkânlar içinde 15 Milyar ton eşya ile 85 Milyon yolcuyu bir yıl içersinde taşımaktadır.

İş arttıkça zarar da artıyor

KAPASİTE yılda % 10 oranında artmaktadır. Buna rağmen, Demiryolları İdaresi her yıl daha çok açık vermektedir. Bu açık vermenin elbette bir sebebi vardır. Şimdi de bunu inceliyelim.

Ulaştırma politikasının gerçekçi olmayışı Demiryollarının modernizasyonunu ikinci plâna bırakarak, karayolları politikasını ön safhaya geçirtmiştir. Bu politikanın zararını yıllar geçtikçe Devlet Demiryolları çekecektir. Bu ulaştırma politikasının bir başka sebebi, memleketin jeopolitik durumu dolayısiyle Anadolu'nun hızlanmaya başlayan üretim ve tüketim kabiliyetini Demiryolları güzergâhından, bütün memleket düzeyine yayılması zaruretinden doğmuştur.

Karayolları, Demiryollarının zararına son 15 yılda muazzam bir ilerleme kaydetmiştir. Meselâ, Demiryollarında yolcu başına isabet eden yolcu kilometre artışı 1965-1966 da % 07 iken, Karayollarında 1964 yılında % 14, 1965 de % 31 ve 1966 da % 50 oranında olmuştur. Yine bir misâl olarak verilmesi icap ederse, 1950 yılında 32.560 adet olan motorlu taşıt sayısı 1950 yılına nazaran % 684 oranında büyük bir artış göstererek, 1966 yılında 222.637 adede ulaşdığı söylenebilir.

Bu artış millî ekonomi bakımından da memlekete zararlıdır. Motorlu araçlara dövizlerimiz su gibi akıp gitmektedir. Rasyonel bir politika izlenmediği için de Demiryolları, alabildiğine çoğalan araçlar ve rekabetler yüzünden zarar etmektedir. Sonunda bu zararın açtığı rahneyi Devlet Hazinesi milyarlar harcayarak telâfi edecektir. O itibarla kara ve demiryollarının millî ekonomiye yararlı bir plânını yap-

HEP VATAN İÇİN!..

"Millî bakiye' usulünün kalkması küçük partilerin aleyhine.. Hazırlanan kanun taslağı dolayısiyle gazeteler bu partilerin liderlerine soruyorlar :

"— Millî bakiyenin kalkmasına ne diyorsunuz?"

Hepsinin verdikleri cevap, "Vatan - Silistire."

Millî bakiye, demokrasinin temeliymiş. Milletin bütünlüğü ancak onunla korunurmuş! Kalkarsa vatan ve millet çok zarar edermiş!

Hiç birinin bu usul kalkarsa biz de kalkarız dediği yok.

Şahıslar için mi çalışıyorlar sandınız onları, Vatan için çalışıyorlar!...

mak ve derhal vakit geçirmeden bu plânı uygulayıp gerçekleştirmek lâzımdır.

Kara ve demiryolu politikasının yetersizliği her geçen gün Demiryollarının aleyhine olmaktadır. Zira, Karayolları Ulaştırma Kanunu henüz çıkarılmadığı için, araç sahipleri gerek amortisman bakımından, gerek bakım şartlarının organizasyonsuzluğu yüzünden, araçları ve malî durumları sür'atle bozulmakta ve bunların yerine yeni taşıyıcılar, yeni vasıtalarla piyasaya çıkmaktadır.

Ayrıca Demiryolları kendi yollarının bakımı ile mükelleftir. Bu bakımdan yılda 200-250 Milyon lira para sarfetmekte ve ayrıca 75-90 Milyon lira arasında bir meblâğı nakliye vergisi olarak ödemektedir. Bunun dışında genel nizam içinde devamlı sosyal şartlarla da malî külfetler altına girmek zorunluğundadır Demiryolları İdaresi. Karayolları nizamı organize edilmediği için, şoförler ve yardımcıları sekiz saattan fazla çalışıyor, çok araç sahibi emekçilerini sigortalamıyor ve bu itibarla mükellefiyetlerin tamamen dışında çalışmaktadır. Ayrıca, Demiryollarının maliyet altı taşımak zorunda kaldığı yolcu ve yük için de senede 300 Milyon lirayı aşan bir gelir noksanı içindedir.

Bir kamu hizmeti görmenin zarureti olmakla beraber, Karayolları araç sahipleri böyle bir indirim yapmak mecburiyetinde değildir.

Karayolları Kanunu lâzımdır

DEVLET Demiryolları İşletmesinin gelişmesini ve daha çok kamu hizmetini görmesini mümkün kılmak bakımından Karayolları Kanununa şiddetle ihtiyaç vardır. Demiryolları tarife politikası hizmetin maliyeti ile vatandaşın ödeme kabiliyeti arasında denge kurmak suretiyle uygulanmaktadır. Karayollarında işleyen otobüs ve kamyon tarifelerini uygulamaya kalkacak olursa —çok imkânsız— bir yıl içinde uğradığı zarar yüzünden fabrikalarını çalıştıramaz, hat tamirlerini yapamaz ve personelinin ne sigortalarını ve ne de aylıklarını ödeyemez. Bu rekabetin üzerinde bu konunun öncelikle ele alınması gerekmektedir.

Karayollarında maliyet unsuru yukarıda belirttiğim sebepler dolayısiyle kaybolduğundan, bundan hem millî servet zarar görmekte ve hem de Demiryolları taşımaları haksız olarak Karayollarına kaçmaktadır. Bu bakımdan Karayolları Ulaş-

Yatar koltukların rahatlığı içinde seyahat eden yolcular

tırma Kanununun biran evvel yürürlüğe girmesine ve genel ulaştırma politikasının tesbitine şiddetle ihtiyaç vardır .

Aksi takdirde kamyon ve otobüs rekabeti Demiryollarımızın geleceği için en iyimserleri dahi kötümser durumlara düşürecektir. Demiryollar ızararı karşılamak için Hazine her yıl daha da artacak 100 milyonlar ödemeye mecburdur. Ayrıca kamyon, otobüs ithali ve akaryakıt dövizi memleket zararına dışarıya akıp gitmektedir. Biz fakir bir memleketiz. Kalkınmaya muhtaç iken, döviz israfının önüne geçmek mecburiyetindeyiz. Demiryolunun uzanmadığı bölgelere göre karayolları nakliyeciliği bir zarurettir. Ama, demiryoluna paralel olan karayolları rekabeti, millî işletmeciliğimizin rayları, köprüleri, tünelleri ve lokomotifleri altına dinamit koymak gibidir.

Karayolları üzerinde çalışan kamyon ve otobüslerde İş Kanunu hükümlerinin uygulanmadığı da bir gerçektir. Sosyal emniyet açısından bu konu üzerinde de önemle durulmalıdır. Karayolları araçları sahipleri, araçlarda çalışan işçilerine, şoförlerine sigorta primi ödemezler, karayolu vergisi vermezler ve karayolları onarım masraflarına katılmazlarsa, elbette demiryolları ile rekabet ederler. Halbuki, Karayolları Nakliyat Kanunu çıkıp uygulanınca bu başıboş rekabet de son bulacaktır.

Yol yapımı kolaydır, fakat bakımı çok zordur. Karayollarımızın üzerinden bilhassa trafiği yoğun yollardan günde binlerce kamyon, otobüs geçmektedir. Bu araçların çoğunun tonajı 10-15 ton arasındadır. Bu ağır taşıtların yolları nasıl harap ettiğini karayolları uzmanları bilirler. Bozulan yolların onarımı için bunlardan vergi alınmadığı takdirde, Hazine açık vermekten bu yönden de aslâ kurtulamaz.

İsraf ve lüksten nasıl kaçınmak zorunda isek, devletin milyarlar harcayarak yaptığı yollarda ticaret yapan araç sahiplerinden veri alınması da o derece elzemdir kanısındayım. O yolların yapım ve onarımında 32 milyon vatandaşın hakkı vardır. Hakkın olduğu yerde haksızlık aslâ olamaz ve olmamalıdır.

Karayolları üzerindeki kazalar, can ve mal kayıplarına sebep olmaktadır. Trafik kurallarına riayetsizlik hep sorumsuzluktan ve rekabetin doğurduğu aşırı hızdan ileri gelmektedir. Uykusuz bir şoförün kaza yapması daima mümkündür.

Demiryolları ile karayolları üzerindeki can ve mal kaybına sebebiyet veren kazaları inceleyecek olursak, korkunç ra-

Yatar koltuklu vagonlardan birinin iç görünüşü

kamın ibresi karayolları araçlarına işaret eder.

Karayolu ve demiryolu nakliyeciliğimizi kanun anlayışı içinde bir düzene sokmak, hem Hazineyi siyanet eder ve hem de vatandaşların can ve mallarını korur.

Görülüyor ki memleketimizde bir ulaştırma kanunu yoktur. Bugüne kadar gecikmiş olması memleket ekonomisine zarar vermiş ve vermektedir.

Genel Müdür ne diyor?

DEMİRYOLLARI üzerinde bir inceleme yazısı hazırlarken, İşletmenin başında bulunan zatla görüşmemek imkânı yoktu. Kendisiyle uzun boylu konuştum. Evvelâ okuyucularıma bu genç ve dinamik idarecimizi tanıtayım :

Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürü Vedat Önsal, 1929 yılında Adapazarı'nda doğmuştur.

1952 yılında İstanbul Teknik Üniversite Elektrik Fakültesinden mezun olduktan sonra, aynı yıl İzmit Kâğıt Fabrikasında çalışmış, kısa bir süre bu görevde kaldıktan sonra, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne geçmiş ve 1958 yılına kadar Kemer Barajı Bölge Müdür Muavini olarak vazife almıştır.

1958 den 1961 e kadar Adapazarı Elektrik-Su ve Otobüs İşletmesi Müdürlüğü yapmış olan Vedat Önsal 1961-1963 yılları arasında serbest çalışmıştır.

1963 yılında Adapazarı Belediye Başkanı seçilmiş; 1966 Şubat ayına kadar bu görevde kalmıştır. Bu tarihte İller Bankası Genel Müdürlüğüne getirilen Vedat Önsal, buradan Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğüne atanmış ve 27 Haziran 1967 tarihinden itibaren bu görevinde çalışmaktadır.

Sayın Vedat Önsal, bizim deştiğimiz dertlerin tedavisine biran önce geçilmesi konusunda elinden geleni yapmış bir idareci olarak, Hükûmetin konuyu önemle ele aldığını belirterek kalbimize ferahlık verdi. Bunun üzerine biz de kendisinden İşletmesini ilgilendiren başka konuları sorduk :

«— Vagon ve lokomotif durumumuz nedir?..»

«— Bugün Demiryolları Fabrikaların-

BU DA DOĞRU DEĞİL!..

KARAYOLLARININ Demiryollarına kırasıya rekabet etmesini önlemek için hükûmetçe bir Kanun hazırlanarak Meclise sevkedilmiştir. Bu kanuna göre, motorlu araçlardan yıllık götürü bir vergi alınacaktır.

Biz prensip bakımından bunu asla doğru bulmuyoruz. Yıllık götürü vergi değil; geçiş vergisi ve yapılan nakliyata göre yaygın bir nakliye vergisi alınmalıdır. Devlet Karayolları yalnız yol yapan ve bakan değil; ayni zamanda yaptığı ve baktığı yol ve köprülerden yararlananlardan vergi ve resim alarak böylece hiç olmazsa onarım harcamalarını karşılayan bir işletme olmalıdır.

Meclise sunulan Kanun, hâlâ Maliyemizin kapıkule zihniyetinden kurtulamadığını, ekonominin gerektirdiği tedbirlerden bile Hazineye pay çıkarıp vergi yükünü ağırlaştırmaya çalıştığını gösteriyor. Bir vakitler Memlekette buğday fiyatları müthiş düştüğünde, "Başlıca ürünümüz korunsun; fiyatları yükseltin" dendi. İktisadın emrettiği yolda tedbirler almaya ne lüzum var? Hemen değirmenlerde öğütülen buğdaylara vergi kondu.

Şimdi de "Karayolları nakliyatı Demiryolları aleyhine gelişiyor; hemen tedbir alalım' diyen siz misiniz? Motorlu vasıtalardan bir vergi alarak, sözde bu vasıtalarla nakliyatı pahallılaştıracaklar!. Akıllıca bir iş değil bu kapıkulu devletçiliği vergisi. Hele iktisadî devleti kurma çabasına girişmiş Demirel Hükûmetine hiç yakışmıyor.

Büyük Millet Meclisine sunulmuş, radyo ve gazetelerde kısa özeti açıklanmış olan bu vergi kanunun Meclisten çıkmaması şu ve yeni esaslara göre hazırlanmak üzere Hükûmete geri verilmesini temenni ederiz.

da tamir kapasitesi dışında ayrıca vagon ve lokomotif imalâtına da geçilmiştir. Mühendis, teknisyen ve işçi arkadaşlarımın dövizlerimizin dışarıya çıkmaması için bu alandaki çalışmalarından cidden memleket hesabına büyük kıvanç duymaktayım. Bir süre sonra Türk vagon ve lokomotiflerini dış piyasalara da sürebileceğiz.»

«— Bu fabrikalarınız hangi şehirlerimizdedir »

«— Adapazarı, Eskişehir, Sivas ve Ankara'daki fabrikalarımız yolcu vagonu, Dizel lokomotif ve yük vagonu yapmaktadır.

Demiryolları Eskişehir Fabrikalarının genişletilmesi ve Dizel lokomotif imâli için 100 milyon lira, Adapazarı ve Sivas fabrikalarının genişletilmesi için de 40 milyon lira olmak üzere 140 milyon liralık yatırım yapılmıştır.

«— Çalışmalarınızdaki yenilikler ve memlekete sağlanan döviz tutarı nedir?»

«— 1967 yılında Adapazarı Fabrikasında yatar koltuklu vagon imâli ile yolcu nakliyatına bir yenilik getirilmiştir. Yolcu uzun yolu ruhen ve bedenen rahatsız olmadan gitmelidir. Bu husus üzerinde durulmuştur. Fabrika çalışmalarına her geçen yıl imalâtın artması, yolcu vagon ihtiyacının yurt içinde karşılanması durumunu döviz tasarrufu ve artan nüfusumuza iş temini için ön plânda tutmaktayız.

1966 yılında imâl edilen 26 yolcu vagonuna mukabil, 1967 de imalât 48 vagona yükselmiş, bunun 24 ü yatar koltuklu vagondur. Yolcu vagonlarının dış piyasalardaki fob bedelleri 750.000 ile 1.395.000 lira arasında değişmektedir.

Yatar koltuklu vagonun dış piyasadaki maliyeti bir milyonun üstünde olduğu halde, fabrikalarımızda 600.000 liraya maledilmektedir. Böylece, son iki yılda yapılan yolcu vagonlarında dış piyasadaki en ucuz fiat üzerinden 60 milyon liralık bir döviz tasarruf sağlanmaktadır.

Sivas Demiryolu Fabrikalarının imâl ettiği yük vagonları 1966 yılında 250 adet iken bu miktar 1967 yılında 600 adet olmuştur. Son iki yılda imâl edilen yük vagonu TCDD İşletmesine 67 milyon liraya malolmuş, elde edilen döviz tasarrufu ise 30 milyon lirayı bulmuştur.

Eskişehir Demiryolu Fabrikalarının Dizel Lokomotif imâli için yapılmakta olan inşaatın önümüzdeki aylar içinde tamamlanarak 1968 yılında Dizel Elektrik Lokomotifi ve Dizel Motorları imalâtına başlanacaktır.

Fabrikanın imalât kapasitesi başlangıçta yılda 30 adet lokomotif ve 75 bin toplam beygir gücünde Dizel Motoru olacaktır. İlk yıl yerli imalât oranı % 35 olup, bu oranı gelecek yıllar kademe yükselterek % 85 e kadar çıkartılacaktır.

Böylece Demiryolları yük ve yolcu vagonları yanında Dizel lokomotif imâli imkânına da sahip olacağından kamu görevini daha iyi imkânlarla göremeye çalışacaktır. Eskişehir Demiryolu Fabrikalarının Dizel Lokomotif imalâtı projesi dolayısiyle 220 adet lokomotif imâli halinde, memlekete takriben 400 milyon lira döviz tasarrufu sağlayacaktır.

Demiryolu Fabrikalarının imalâtı arttıkça kendi ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra, yurt dışına satış yapmak da mümkün olacaktır. Demiryollarımızın işletme ve fabrika çalışmaları Avrupa Demiryollarına nazaran önemli bir hususiyet taşımaktadır.»

«— Bu özelliğin taşıdığı anlam nedir?»

«— Avrupa demiryolları tamamen müstakar hale gelmiş, bir ekonomik artışla, üretim ve tüketim bölgeleri arasında iki taraflı taşıma yapar. Yani vagonları devamlı olarak dolu gidip gelmektedir. Halbuki, bizim demiryollarımız ekonomik alanda geri kalmış bölgelere ya dolu gider, boş döner, yahut boş gidip dolu döner. Önce o bölgelerimizi iktisaden inkişaf ettirmek için, yıllarca ütilizasyon (istifade) düşük taşıma yapar. Binaenaleyh normal maliyeti üstünde bir maliyete sahip olması zaruridir.

Memleketimizin plâna göre, inkişaf eden bölgeleri tam kapasitelere erişdikleri zaman 1973-1975 den sonra bu imkâna varılacağı plânda öngörülmüştür.

Demiryollarımız iki taraflı taşıma yapma imkânına kavuştuğunda boş giden veya dönen vagonlarının kârını elde edecektir. Bu konuda memleket üretim ve tüketim kapasitesini karşılayacak yatırımlar da plânın öngördüğü esaslar dahilinde yapılmaktadır.»

Duyduklarım ve Düşündüklerim

Yazan : **Dr. İlhami MASAR**

RESİM-HEYKEL MÜZESİ

Büyük Atatürk'ün isteğine uyularak 1937 senesinde, Dolmabahçe Sarayının veliaht dairesinde Türk Resim ve Heykel müzesi açılmıştı. İçinde baha biçilmez kıymetler mevcut olan bu müzeyi, okuyucularımdan çokları her halde gidip görmemişlerdir.

Büyük Millet Meclisi İdare Kurulu, binayı tahliye ettirmek istiyormuş. Bunun tabiî bilmediğimiz mühim bir sebebi olmalıdır. Ancak bütün ressamlık tarihimizin, gözümüzün önünde resmi geçit yaptığı, ve içinde Picasso ve Matisse gibi büyük üstadların da eserleri mevcut bulunduğu bu bina, yeni bir müze yapılmadan boşaltılırsa, eserler depolarda rutubetten mahvolur.

Dünyada her şey, hattâ yıkılan şehirler ve fabrikalar bile yeniden inşa olunabilir; sanat eserleri yerine konamaz. Güzel Sanatlar Akademisindeki yangından sonra, bu tablolar da harap olursa Türk kültürü tasavvurun üstünde bir kayba uğrar.

Akademi mecmuasının 7 No. lu, Kasım 1967 nüshasında Devrim Erbil, müzedeki eserlerin çok alâka çekici bir tahlilini yapmaktadır.

Batı ressamlığı 400 senelik bir geçmişe mâliktir. Biz Türkler bu evolusyonu 100 sene zarfında başarmışızdır.

Şeker Ahmet Paşa'nın (1841-1907) klâsik, Halil Paşa'nın empresyonist, İbrahim Çallı'nın ekspresyonist resimlerinden, bugünkü modern eğilimli eserlere kadar birçok tablonun, 32 salonda teşhir edildiği müze, bize bir şeyi müjdeler : Biz sanat sahasında 400 senelik bir gelişmeyi, yüz sene içine sığdırdığımıza göre, diğer sahalarda da aynı şeyi başarmamıza bir mâni yoktur.

İleriye doğru atılmış her adıma şüphe ve tereddüd ile bakan bazı aydınlarımıza, Resim ve Heykel müzesini gezmelerini tavsiye ederim.

YABANCI FİLM İSİMLERİ

Mektep arkadaşım Fitaş Film Şirketinin o zamanki sahiplerinden merhum İhsan İpekçi'ye, yabancı filmlere verilen ve hepsi birbirine benzeyen, isimlerden şikâyet etmişdim; hep kadın, aşk, cinayet isimleri tekrar edilir ve filmin asıl ismi ne olursa olsun bizdeki ismi : Haris Kadın, Hayâlimdeki Kadın ,Şahane Kadın, Ölmez Aşk, Fecî Cinayet... gibi birşey olur ve takriben 50-60 isim döner dolaşır, yine afişlere çıkar ve insan sonunda hangi filmi gördüğünü, hangisini görmediğini ayırdedemezdi.

O zaman İhsan İpekçi bana : "İlhami; ne yapalım? Bizim müşterilerimizin büyük çoğunluğunu yüksek tahsil gençliği teşkil eder; onlar kadın, aşk, cinayet isimli olmayan filmlere gelmiyorlar!" demişti.

İhsan İpekçi'ye o zaman gençliğimizi bu kadar kültürsüz telâkki etmesini doğru bulmadığımı söylemiştim.

Son zamanlarda bu âdetten vazgeçildi. Yabancı filmlere, içinde cereyan eden konu ile alâkalı isimler verildiğini görüyorum. Bundan çok memnunum.

BURSA

Geçenlerde yine Bursa ya gittim. Bu şehre her gidişimde yeni imar eserleri görüyorum ve İstanbullu olduğum için utanıyorum.

Bursa bir Kültürparka sahiptir. Ve bu saha her sene genişlemektedir. Bir de bizim Yenikapı Kültürpark sahası rezaletine bakınız.

Uludağ'dan inen ana sel yatağı yeşil saha yapılmış. Bir de bizim Kurbağalıdereyi düşününüz.

Diyeceksiniz ki İstanbul büyüktür, ne yapılsa kendini göstermez. Ben onun için yukarki iki misali zikrettim. Zaten mesele de yalnız şehrin bir plân dairesinde imar edilmesi değil.

Bursa şoförleri nazik, sokakları temiz. Hele mektep kaçkını haylâz gençlere tesadüf olunmuyor.

Devlet Tiyatrosuna gittim. Haklı olarak 12 yaşından küçük çocukları tiyatroya sokmuyorlar. Bir siyaset adamı, benim çocuğum içeri alınacak, şunu yaparım, bunu yaparım dedi ama müdür aldırış etmedi; halk da müdürü tuttu. Tiyatroda temsil esnasında çıt yoktu.

Bursa kaplıca şehri olmak itibariyle daima otelcilik yönünden ileriydi; fakat yeni tamir edilen Çelikpalas hakikaten birinci sınıf bir otel olmuş.

Bursa'yı Haşim İşcan ile İhsan Sabri Çağlayangil imar ettiler derler. Fakat yeni erkân da işlerinin ehli kişilere benziyorlar.

Bursa tarihî şehir vesselâm.

ESRAR ve LDS

Beş on senedenberi memleketimize dadanan yağlı turistler bizim gençleri de uyuşturucu maddeler kullanmaya alıştırdılar.

Birkaç senedir yazıyorum. Siyasî mitinglerde, motosiklet ve otomobilde, gece toplantılarında normalin üstünde azan gençlerin esrar veya LDS kullanmış olmaları muhtemeldir. Bununla mücadele etmek lâzımdır. Yalnız bu ,normal polisin işi değildir. Ve gençlere cezadan fazla nasihat verecek nitelikte bir gençlik polis teşkilâtı kurmak lâzımdır.

Ben Birleşmiş Milletler Uyuşturucu maddeler kurulunda üç sene çalıştım. Problemi yakından bilirim. New-York'da bulunduğum zaman Amerikan uyuşturucu maddeler bürosu şefi meşhur "Anslinger" ile gençlik ve uyuşturucu madde konusu üzerinde beraberce meşgul olmuştuk.

Bu maddelerden memleketimiz için en tehlikelisi kenevir tohumundan elde edilen ve sigara ile içilen esrardır.

Çünkü esrar keneviri bizde bilhassa Gemlik civarında kolaylıkla yetiştirilir. Esrarcılık bizde yeni bir şey değildir. Dördüncü Murat devrinde esrarkeşlerin idam olundukları okuyucularımın herhalde hatırındadır.

Kötü hükûmetleri iş başına geçirenler, seçimlere katılmayan vatandaşlardır.

KONTROL YOK!..

Amerika'da, Avrupa'da her apartman ya da ev sahibi ya da kiracısı önlerindeki yaya kaldırımları temiz tutmaya, kar ve buzları kazımaya, çimen çiçek varsa onlara bakmaya mecburdurlar. Aksi hareket cezalandırılır.

Bizde her iş belediyeden beklenir, ve üstelik sokaklar ve yaya kaldırımları da kirletilir.

Batılı olmaya hevesleniyoruz ama, Batının külfetli yanlarına yanaştığımız yok. Doğrusunu söylemek gerekirse bizimki batılaşmak filân değil, palavra!..

Esrarkeşlik bizde pek azalmıştı. Şimdi bu korkunç âdet bize Amerikalılardan tekrar geldi.

Esrara Amerikalılar "Marihuana", Araplar 'Haşış' derler. Fakat bu maddenin afyon ve heroinin elde edildiği haşhaş nebatı ile alâkası yoktur.

Eskiden Osmanlı İmparatorluğunda Yeniçeriler esrar içer ve azarlardı, şimdi gençlik azıyor.

VATANDAŞIN HAKKINI ARAMASI MESELESİ

Minibüs tıklım tıklım doluydu. Önümdeki sırada ufak bir imalâthanede çalıştıkları anlaşılan iki işçiden biri diğerine boyuna patronunu çekiştiriyordu. "Herifin üç sene evvel meteliği yoktu; bizim sırtımızdan para kazandı; otomobil aldı" deyince, ileri doğru eğildim ve patronun kaç yaşında diye sordum.

Müdahalemi iyi karşıladı ve altmış yaşında var dedi.

Demek dedim, adam parasızmış, kendi alın teriyle beş on kuruş kazanmış; altmış yaşında bir otomobil alabilmiş. Sen daha delikanlısın; daha hususî araba almak hakkın değildir. Evvelâ çalış para kazan dedim.

Ses çıkarmadı.

Bu sırada şoför minibüsü durdurdu ve

içeriye birini daha alabilmek için bana : "Biraz sıkış bey de otursun," dedi. "Minibüs zaten dolu; bu sıraya üç kişiden fazla oturamaz," dedim.

Şoför ters ters suratıma baktı ve önümde oturan işçiye aynı şeyi tekrarladı. Çocuk hemen sıkıştı ve adama yer verdi.

Eğildim kulağına şu sözleri söyledim : "Burada üç kişi olarak oturmak senin hakkındır. Bu hakkından vazgeçmemelisin. Şoför hem senin sırtından bir lira para kazanıyor; hem fazla yük aldığından hayatımızı tehlikeye koyuyor, otomobil sahibi olmak senin daha hakkın değildir. Ama işte bu, hakkındır, hakkını ne diye müdafaa etmiyorsun?" dedim.

HİNDİSTAN'DA AÇLIK

Hindistan'da mahsul fena oldu mu (Bu sene tesadüfen iyi olmuş), kuraklık kesiminde oturan halk aç kalır ve kargaşalıklar çıkar. Bu uzun senelerden beri böyledir.

Hintliler yüzlerce senedenberi ormanlarını tahrip edegelmişlerdir. Memleketin belirli bölgeleri çölleşmektedir. Bunlardan Riyalasima eksiklik bölgesine bundan onbeş sene evvel, Birleşmiş Milletler yardım plânını hazırlamak için göndermiştim; kuraklıktan kuyulardan sular bile çekilmişti.

Kalküta'nın bulunduğu Bengal çevresinde ise yağmur boldur; orada da yine ormanların tahrip edilmiş olması sebebiyle, sağnak halinde yağan yağmurlar ovaları basar, ve zaman zaman oradaki halkın esas gıdası olan pirinç mahsulünü yokeder. İnsanlar ve hayvanlar küçük adacıklar üstünde haftalarca suyun çekilmesini beklerler.

Ben bunları gördükten sonra, bir orman âşıkı oldum; bir dönüm ormanı onbin keçiye tercih ederim.

Ormanlarımızı korumak için ne yapılsa azdır. Allah bizi Hindistan'ın âkıbetine uğramaktan korusun.

Akdeniz Balıkçılığı

Yazan : **Süleyman ARISOY**

TÜRKİYE'nin de üyesi bulunduğu, IX. Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi — Conscil General Fisheries Council for the Mediterranean (GFCM) — 4-10 Aralık 1967 tarihleri arasında Yugoslavya'nın Adriyatik Denizi, Dalmaçya kıyılarındaki Split şehrinde toplanarak komiteler halinde çalışmıştır.

Toplantıya üye memleketler adına İspanya (4 kişi), Fransa (9 kişi), İsrail (1 kişi), İtalya (10 kişi), Libya (1 kişi), Malta (1 kişi), Tunus (3 kişi), Türkiye (1 kişi), Yugoslavya (23 kişi), Cezayir (1 kişi), Yunanistan (1 kişi), Kıbrıs (2 kişi), ve uluslararası organizasyonlardan, IHB (1 kişi), IPFC (1 kişi), IAEA (1 kişi), Mambo (1 kişi), Mediterranean Marine Sorting Center (2 kişi), OECD (1 kişi), Napoli Zooloji İstasyonu (1kişi), UNESCO (1 kişi), FAO Balıkçılık departmanı (6 kişi), Sekreterya (4 kişi), Tercüman ve teknisyen (5 kişi), Yugoslav Hükûmeti ve ofis memurları (8 kişi) olmak üzere (91 kişi) delege, eksper gözlemci v.s. olmak üzere katılmışlardır.

Bu toplantıya, Türkiye adına, T.C. Ziraat Bankasından, A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Beşerî ve Ekonomik Coğrafya Kürsüsü, Türkiye Deniz ve İçsular Ekonomisi Öğretim Görevlisi Süleyman Arısoy katılmıştır.

Konseyde, üye memleketlerin balıkçılıkları ile ilgili bir çok ilmî ve teknolojik tebliğleri okunarak tartışılmıştır.

Gelecek toplantının Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı, Balıkçılık Divizyonu Roma merkezinde, 1969 yılında yapılması kararlaştırılmıştır.

AKDENİZ BALIKÇILIK GENEL KONSEYİ VE AMACI

İkinci Dünya Harbinden sonra onun ortaya çıkardığı halli gerekli birçok sosyal, ekonomik önemli problemler arasında, dünyada yaşayan insanların refah ve saadetinin başı sayılan beslenme ve bunu sağlıyacak kaynakların geliştirilerek emre amâde kılınması gerekiyordu.

Harpten sonra hür memleketler tarafından teşekkül eden Birleşmiş Milletlerin (United Nations) bu amaçla kurduğu en büyük etkili kolu Gıda ve Tarım Teşkilâtı (Foodand Agriculture Organization) dır.

Besinle ilgili kaynakları kapsayan bu yapıda ziraat, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık (Fisheries Division) gibi çeşitli tâli kolları mevcuttur.

Balıkçılık Divizyonu ise ön plânda dünyadaki protein (Aminoasid) yetersizliğini giderecek en verimli ve devamlı kaynak olarak bu teşkilâtça priorite tanınan bir kol olarak teşekkül ettirilmiştir.

Balıkçılık divizyonu deniz balıkçılığı (Marine Fisheries) ve İç Sular Balıkçılığı (Inlandwater Fisheries) gibi çeşitli hidro coğrafik farklılık gösteren memleketleri kapsamına almıştır.

Bu çok önemli, geniş ve verimli alanlar çağımıza kadar istihsal, teknoloji, ekonomi gibi her yönü ile gelişememiş Primitif kalmıştır. Besin kaynakları ve imkânlarının Birleşmiş Milletlerce organize edilmesinde bölgelere göre ayrı ayrı topluluklar organize edilmiştir.

Bu bölgeler yani rejyonların ortaya çıkışında ayni deniz havzasında bulunan hidrobiyolojik ve hidro coğrafik yönden uniform olan deniz kıyısı milletlerinin bir araya getirilmesi sureti ile olmuştur.

Böylece, rejyonlardaki ortak problemler, konular ve yapılar daha kolayca ve birlikte ele alınabilmektedir.

Indo-Pacific Fisheries Council (IPEC) — Indo Pasifik Balıkçılık Konseyi ve Türkiyenin üyesi bulunduğu General Fisheries Council Forthe Mediterranean (GFCM) — Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi ayrı coğrafî rejyonlarda teşekkül ettirilmiş olan iki önemli balıkçılık teşekkülüdür.

Türkiye Ege, Akdeniz ve Marmara denizleri ile bu yapıda üye olmakta fakat Karadenizdeki varlığı ile bu rejyonun kısmen dışında kalmaktadır.

Ne var ki Türkiye'de Karadenizin balıkçılık bakımından mevcut durumu ve ar-

tan önemi ortaya bir çok yeni konular ve problemler çıkarmakta, gelecekte bunların uluslararası açıdan ele alınması da gerekecektir.

Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi kısaca (GFCM) belirli fasılalarla üye memleketler delegelerinin bir araya gelmesi suretiyle toplanırlar.

Bu toplantılarda getirilen ilmî, teknik ve ekonomik sorunlar konseye arz edilerek tartışılır ve görüşülür ve karara bağlanır.

IV. Toplantısını İstanbul'da 1956 da yapmış olan (GFCM) bu defa IX. Toplantısını 4-10 Aralık 1967 tarihleri arasında Yugoslavya-Split'te akdetmiştir.

Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi (GFCM) Komiteler halinde çalışır ve bu faaliyetinde evvelce yaptığı çalışma programına uygun olarak daima aktüel konular üzerinde çalışmakla Akdeniz havzası balıkçılığının gelişmesine geniş çapta hizmet eder.

Teknik yardım (Technical assistance) programları ile ilgili üye memleketlerin yardım talebinde bulunmak üzere meydana getirdikleri projeleri gerçekleştirmek için gerekli eksperleri, fonları ve diğer ihtiyaçları sağlar.

Balıkçılığını geliştirmek için üye memleketlerce bu teknik yardımdan faydalanmak büyük bir fırsat ve imkândır. Türkiye son sekiz sene zarfında FAO (Gıda ve Tarım Organizasyonu) dan balıkçılık için bir talepte bulunmamış ve yardım temin etmemiştir.

Bu gerçek, Türkiye Balık Ekonomisi için kaçırılan büyük fırsatlardır.

Konseyin FAO Balıkçılık Divizyonu Sekreteryası patronajı altında çalışan ve fakat her toplantıda üye memleket temsilcileri arasından genel kurulda seçilen bir (yönetim kurulu) vardır.

Kurulun teşekkül ettirilmesinde üyelerin değişik memleket temsilcileri arasından olmalarına çalışılır.

Türkiye'nin balıkçılık yönünden gelişmemiş ve fakat buna karşılık çok önemli, verimli, gelişmeye müsait yapısı itibariyle Konseyle daha fazla ilgilenmesi lâzımdır.

Dış Âlem - Olaylar

Avrupa Ne Halde?

Dr. İlhami MASAR

RUSYA İÇİN İÇİN KAYNIYOR

Stalin zamanında sistemi kritik eden gençler yok edilirlerdi. Daha 1962 senesinde, özgürlük isteyen "Phönix" mecmuasını çıkaranlar veya "Smog", "Rylejev" gibi gençlik klüplerinde âza olanlar ağır hapis cezasına mahkûm edilmişlerdi. Daniel'ler, Sinjavaki'ler cezalandırıldılar ama, yerlerine papatya gibi yenileri türedi.

1967 de Vera Laschkova, Alexander Gingsburg, 19 yaşındaki Jewgenij Kushew, Jurij Galanskow, Jessenin Wolpin ve daha pek çok yazar, sanatkâr, yüksek öğrencisi Rus kodamanlarının başına belâ oldular.

Bakınız Wladimir Bukowski isimli bir öğrenci gizli cereyan eden fakat el altından dışarıya sızan mahkemelerinde neler söylemeye cesaret etmiş :

BUKOWSKİ : "Anayasamız bize serbest fikir beyan etmek hakkını tanımıştır. Lûtfen kritiklerini dinlemek sabrını gösteriniz. Kapitalist diye reddettiğimiz sistemde, herkes hükûmetleri açıkça tenkit ediyor. Hattâ o memleketlerde mevcut sosyal düzeni yıkmak gayesile kurulan sosyalist işçi partilerine bile müsaade ediliyor.'

HÂKİM : "Siz de tenkit edebilirsiniz. Fakat Kanunun hükmü çerçevesi içinde kalmak şartiyle. Ben burada Kanunu tatbik etmekle mükellefim."

BUKOWSKİ : "Kanun Anayasaya aykırı ise, siz âdil bir yargıç olarak bunun ne demek olduğunu bilmeniz lâzımdır."

Tabiî mahkeme, Bukowski'yi, sükûnu bozmak suçundan üç seneye mahkûm etmiştir. Söylendiğine göre Brejnev daha ağır cezalar verilmesini istemiyormuş.

Hele sokak gösterilerinde yakalanan genç, bir boleşik komandosunun oğlu ise genci "Matroskaja Tişina" akıl hastahanesine göndermek âdet olmuş.

AMERİKANLAR VE RUSLAR

İkinci Dünya Savaşından beri silâhlanma için :

Amerikanlar tam 10 Trilyon (10000 milyar) Türk lirası sarfetmişler. Buna 150 Milyarlık dost memleketlere silâh yardımı ile atom ve feza uyduları masrafı dahil değilmiş.

İşçilere verilen ücretler Rusya'da düşük olduğundan Rusların elde ettikleri netice Amerikalıların yüzde ellisi olarak kabul olunabilirmiş.

Yazık bu paralara. Bunları işçilere vermek yolu bulunsa hiç harp olmaz.

İNGİLTERE : JAM BACKİNG BRİTAİN :

İngiliz İmparatorluğu devrinde az çalışarak iyi yaşamaya alışmış olan İngilizler, memleketlerinin, ancak mahrumiyete katlanılarak çok çalışıldığı takdirde, milletlerarası vaziyetini muhafaza edebileceğini hâlâ anlayamamışlardır. Bugün İngiltere 19 uncu asrın Osmanlı İmparatorluğuna benzemektedir. İngilizler Ortak Pazara girmek için âdeta yalvarıyorlar. De Gaulle ise "hayır' diyebiliyor.

Süveyş Kanalının kapanması İngiltere için ağır bir darbe olmuştur.

Az çalışarak çok ücret almak isteyen işçiler, memleketlerinin devalüasyona rağmen, içinde bulunduğu müşkül vaziyet için anlayış göstermiyorlar. İngiltere'nin ikti-

darda olan İşçi Partisi çoğunluğu devletin tasarruf politikasını tasvip etmeyen 25 mebusu İşçi Partisinden çıkarmak mecburiyetinde kalmıştır.

İşte bu acıklı vaziyet içinde yeni milliyetçi bir kıpırdama belirmiştir. Her yerde üzerinde "Jam Backing Britain = İngiltere'yi koruyorum" yazılı rozetler, kese kâğıtları, duvar reklâmlarına tesadüf edilmekte ve halk daha fazla çalışmaya teşvik olunmaktadır.

Buna paralel olarak Orta Pazardan ümitlerini kesen birçok İngilizler ülkelerinin Güney Afrika'nın mutedil iklimli topraklarında toplanan memleketlerle bir ekonomik birlik teşkil etmesini istiyorlar. Bunlar Güney Afrika Birliğinden başka Rodezya, Malavi, Portekiz, Angola ve Mozambiği ve sair küçük muhtar zenci memleketleridir. Bunlardan hiçbiri Rodezya'ya tatbik edilen ambargoya iştirak etmemişlerdir. Bu Güney Afrika memleketlerinin geleceği çok ümit verici görülüyor.

ÇEKOSLOVAKYA

Çekoslovakya'da sessiz sedasız bir ihtilâl oldu ve Stalinist diktatör, Devlet Reisi Novotny, hemen hemen bütün selâhiyetlerini kaybetti. Yeni siyasî lider memleketini Yugoslavya ve Romanya'nın takibettiği mutedil komünistlik istikametine yöneltmek isteyen Slovak Dubçek'dir.

Novotny bugüne kadar liberal görüşlü rakiplerini birer birer yok etmesini bilmişti. 1952 de aydın bir adam olan parti sekreteri Slansky ile onbeş arkadaşını idam ettirmişti. Onun yerine Gottwald geçti. Ben Gottwaldi 1950 senesinde New York'ta bir Birleşmiş Milletler toplantısı esnasında tanımıştım. Vatan gazetesinde yazdığım bir makalede Gottwaldi liberal bir komünist olarak methetmiştim. 1953 de Gottwald birdenbire öldü. Slansky ve Gottwaldin masum olduğunu açıkça söyleyen başvekil muavini Barok onbeş seneye mahkûm edildi.

Fakat bu sefer Novotny'nin sonu gelmişe benziyor. Çünkü iki eyaletten mürekkep olan memleketin Slovakya eyaleti yekvücut olarak yeni lider Dubçek'i tutuyor.

İSVEÇ

İsveçli profesör Gunnar Myrdal'i Birleşmiş Milletlerde tanımıştım. Gerek kendisi gerekse eşi memleketlerinde sosyal ortamın kurulmasında büyük rol oynamışlardır. 1950 senesinde bir akşam yemeğinde Myrdal yanımda oturuyordu. Bana dedi ki : "Yakalıklı ve yakalıksız işçiler eskiden haftada 60 saat çalışırlar ve evlerine yorgun dönerlerdi. Tabiatın güzelliğinden, spordan, edebiyat ve müzikten istifade edemezlerdi. Uzun mücadelelerden sonra bu süreyi 48 ve 40 saate indirmeye muvaffak olduk. Gayemiz 30 saattir. İnsan haftada yalnız beş gün 7,30 - 14 arasında çalışmalı ve hayatından istifade etmelidir.

Geçenlerde bir gazeteci Myrdala niye 30 saatlik hafta için mücadeleden vazgeçtiğini sormuş ve şu cevabı almış :

"İnsanlar boş vakitlerinden maalesef iyi istifade etmiyorlar; otomobile binip deli gibi seyahat etmek, sinema ve televizyon seyretmek, bol alkol almak, uyuşturucu maddeler kullanmak, seks ile uğraşmak, sokak nümayişleri yapmak âdet oldu. Bugün, çalışma müddetinin daha da kısaltılmasını doğru bulmuyorum."

ALMANYA

Almanlar memleketimize geldikleri zaman kerpiç kulübelerin resimlerini çekerler, dilenci ve kundura boyacılariyle meşgul olurlar. Ben de Almanya'da normal Alman aydınları yerine menfi insanlariyle konuşmayı tercih ederim. Geçenlerde ihtiyar bir Neo-Nazi ile tanıştım, ve Almanya'da hâlâ böyle insanların bulunuşuna şaştım. Adamın işi gücü Musevilere çatmaktı: Onbeş dakika içinde bana kısaca şunları söyledi :

1) Bu nasıl Alman hükûmeti? Bir Yahudiye, Yahudi diye bağırsan ırkçılık yapıyorsun diye, içeriye tıkıyorlar.
2) 1930 senesinde olduğu gibi Yahudiler bugün de Almanya'da basın ve radyoyu kontrol ediyorlar.
3) Türkler aleyhinde yazı yazanlar, Osmanlı devletine kokmuş diyenler, Türk gençliği diye çingenelerin resmini çekenler hep onlardır. Bizi sevdiğinizi bi-

liyorlar ve aramızı açmak istiyorlar.

4) Göreceksiniz İsrail er geç Arapları geme alacak, hem petrollerinden istifade edecek, hem de onları ucuz fiata ırgat gibi kullanarak 100 milyonluk bir Semitik ırk imparatorluğu kuracak ve dünyada dördüncü kuvvet olacaktır.

İlk üç noktayı bilmem ama, herifin söylediği bu son cümle beni epey düşündürdü. Hani olmayacak şey değil.

BELÇİKA ÖĞRENCİ GÖSTERİLERİ

Avrupa nın, Amerika'nın, Asya'nın her tarafında öğrenci gösterileri devam ediyor. Yaşlılar bu vaziyetten bıkmış, usanmıştırlar.

Mevcut düzenlere karşı ayaklanan bu gençlerin ne istediklerini anlayamıyorlar. Onlara göre kendileri gençliklerini yazın aç ve kışın üşüyerek geçirmişler, birçokları senelerce siperlerde çile çekmişler ve gençlere bugünkü bolluk dünyasını hazırlamışlardır. Gençler ağabeylerine minnettar olacak yerde onların boyuna rahatını kaçırmaktadırlar.

Çin'de kültür ihtilâli isterler; Hindistan'da İngilizce lisanına veya Federal Hükûmetin komünistlere karşı olmasına itiraz ederler; Japonya'da Amerikan donanması, Berlin'de İran Şahı geldi diye ayaklanırlar. Almanya'nın Bremen şehrinde tramvay ücretleri yüksek diye 50 tane tramvayı tahrip ederler. Onlara göre gençler gürültü çıkarabilmek için âdeta sebep aramaktadırlar. Çünkü büyük şehirlerde okuyan on binlerce öğrencinin yarı günleri boştur ve boş zamanlarında memleketlerini idare edenlere varlıklarını göstermek istemektedirler.

Belçika'da da gençlik yürüyüşleri tehlikeli bir vaziyet almaktadır. Belçika'nın yarısı Fransızca konuşur ve bu, diğer yarısı German asıllı bir lisan konuşan Flamanlardan mürekkeptir. Uzun senelerdir beraber sulh içinde yaşamış olan ve son senelerde Ortak Pazarın nimetleri sayesinde yüksek bir standarda kavuşan bu iki topluluk, gençler rahat durmazlarsa bir iç harbin çıkacağından korkmaktadırlar. Her iki taraftaki baba ve anaların nasihatleri hiç para etmiyormuş.

ALMAN — TÜRK DOSTLUĞU

Alman başşehri Bonn'da Türk dostu olarak tanınmış ve memleketimizi iyi bilen Baade, Wilbrandt, Neumark, Bergius gibi şahsiyetlerin kurduğu bir Alman - Türk Dostluk Cemiyeti vardır.

Alman gençliğinin Türk dostluğunun kıymetini takdir edemediğini daha evvel defalarca yazmıştım. Halbuki Cemiyetin sıcak muhitinde bir Türk kendisini öz memleketinde sanıyor. Herkes bizi faziletlerimizle ve eksikliklerimizle tanıyor. Onlarla dertlerimiz hakkında münakaşa edebiliyor.

30 Ocak 1968 de Cemiyette Dr. Fernau (Türk dış siyaseti) hakkında bir konferans verdi. Meseleyi iyi bildiği ve bizi iyi tanıdığı bu sözlerinden belliydi. Bilhassa (Yurtta sulh, cihanda sulh) tezimizi ortaya atarak, o yönden Kıbrıs, Rusya, NATO problemlerini ele aldı.

Toplantıda Bonn Türk Kolonisinin ileri gelenlerini de tanıdım.

Bonn'da sefaretimiz ile Büyükelçi Oğuz Gökmen idaresinde iyi çalışıyor. Ticaret Müşaviri Behzat Tanır ile Basın Müşaviri Selçuk Bakbaşı'yı yakından tanımak fırsatını buldum.

Bir tek itirazım var. O da Türk sefaretinin U.S.A., Fransa, İngiltere ve Rusya'dan sonra en kalabalık sefaret olması. Biz İtalya'dan zengin bir millet değiliz. Fakat kabahat Hariciye'nin değil. Diğer Bakanlıklar Almanya'ya adam göndermek için âdeta birbirleriyle yarışıyorlar. Meselâ birçok Maliye memuru ve senede 2 milyon lira maaş alan ondan fazla askerî ataşe var. Alâkalıların dikkat nazarına arzederim.

İNSAN'ın insan tarafından sömürülmesi hakkında bazı gerçekler

Yazan : **Alexander C. CHUKAYEFF**

SOVYETLER Birliğinin belli başlı propaganda iddialarından biri Komünist rejimin uzun zamandan beri "insanın insan tarafından sömürülmesine kesin bir şekilde son verdiğidir. Bundan başka, Moskova Komünist gayesinin dünyanın geri kalan kısmında insanlığın, "sömürülmesi" ne son vermek olduğunu söylemektedir.

Maamafih, bu mübalâğalı iddiaları destekler mahiyette gerçek mevcut değildir.

Daha açıkcası, gerçek durum Komünizmin 1917'de SSCB'de iktidara gelmesinden beri Sovyet sözcülerinin hemen her yıl söylediklerinin tam aksidir.

Örnek olarak, ücret ve bunların satın alma kabiliyeti bakımından Sovyet işçisi sözde "kapitalist" denilen memleketlerdeki işçilerin çok altındadır.

SSCB'nin Merkezî İstatistik Bürosu 48 yıllık resmî sükûtu 1965 yılında ilk defa bozarak ortalama bir işçi ücretinin ayda 95 rubleyi bulduğunu söylemiştir. Bundan başka emeklilik, eğitim bursları, sağlık servisleri ve ücretli tatil gibi tazminatlarla aylık ücretlerin ortalama olarak 128 ruble kıymetinde olduğu ifade edilmiştir. Açıklanan en son istatistikî bilgi 1965 yılına aittir.

Maamafih, Sovyet istatistik açıklamaları SSCB işçisinin meydana getirdiği materyel zenginliğinin ne kadarının ücret olarak kendisine sağlandığını, ne kadarının devletin elinde kaldığını açıklamamaktadır.

Bu bilgi, belki de farkında olmıyarak, 1965 Eylûl ayında **Sovyet Devlet ve Kanunu** dergisinde Sovyetler Birliğinin hukuk alanında bir otoritesi olan Miron Baru'nun bir yazısında açıklanmıştır.

Daha yüksek ücret ve daha iyi hayat şartlarını arayan işçilerin devamlı göçleri dolayısiyle devletin karşılaştığı ağır para kayıplarından yakınan Dr. Baru demiştir ki :

"İstatistikî bilgi işçi kuvvetleri göçlerinin her yıl 100 milyon insan çalışma gününün kaybına sebep olduğunu göstermektedir, ve bu da endüstriyel istihsalde 3.000.000.000 ruble kayıbı demektir."

Böylece, Mr. Baru'nun hesaplarına göre, bir iş gününün devlet için kıymeti otuz rubledir. Yirmi beş iş günü üzerinden, tipik bir Sovyet işçisi her ay 750 ruble kıymetinde materyel sağlamaktadır. Bu miktardan, ücret ve işçi tazminatı olarak âzami 128 ruble almaktadır, yani istihsal kıymetinin yüzde 17'sini, iş veren (devlet), 622 ruble, yani işçinin bütün istihsalinin yüzde 83'ünü sağlamaktadır.

Bu gerçeklerin Birleşik Amerika gibi "kapitalist" toplumlarda işçilerin gaddarca sömürüldüğü Komünist idaresi altında ise "insanın insan tarafından sömürülmesinin' kanun dışı edildiği hususundaki Sovyet iddiaları ile ilişkisi nedir?

Birleşik Amerika Ticaret Bakanlığı tarafından 1965 yılı için toplanan istatistiklere göre, Amerikan korporasyonları brüt istihsalin yüzde 63.7'sini ücret ve maaş olarak vermektedir. Böylece Amerikan işçisi istihsalinden bir Sovyet işçisine nisbetle üç misli daha fazla faydalanmaktadır.

Gerçek kazanç gücünün mukayeseleri arasında belki de en mânalısı temel müstehlik mallarını satın alabilmek için gerekli çalışma saatini hesap etmekle elde edilebilir.

Milletlerarası İşçi Teşkilâtı, yine 1965 yılı için olmak üzere, Sovyetler Birliği ile çeşitli diğer memleketlerde mukayeseli rakamlar yayınlamıştır.

Örnek olarak, bir kilo beyaz ekmeğin parasını kazanabilmek için Birleşik Amerikada bir işçinin 11 dakika, Batı Almanya'da bir işçinin 20 dakika, bir Fransız işçisinin 16 dakika, bir İngiliz işçisinin 13 dakika ve bir Sovyet işçisinin 37 dakika çalışması gerekmektedir.

Diğer maddelerin kilo başına çalışma müddetleri şöyledir :

Domuz pirzolası — Birleşik Amerika 54 dakika; Batı Almanya 120 dakika; Fransa 130 dakika; İngiltere 88 dakika; Sovyetler Birliği 278 dakika.

Tereyağı — Birleşik Amerika 38 dakika; Batı Almanya 111 dakika; Fransa 62 dakika; İngiltere 65 dakika; Sovyetler Birliği 335 dakika.

Şeker — Birleşik Amerika 6 dakika; Batı Almanya 17 dakika; Fransa 20 dakika; İngiltere 13 dakika; Sovyetler Birliği 115 dakika.

Milletlerarası İşçi Teşkilâtı istatistikleri giyecek maddelerini satın alabilmek için bir vatandaşın çalışması icab eden saatlerde daha büyük farklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Bir çift deri ayakkabı için Batı Almanya işçisi 1965'te 636 dakika; Amerikan işçisi 402 dakika ve Sovyet işçisi 2.892 dakika çalışmaya mecbur olmuştur. Orta kaliteli bir yünlü elbise için bir işçi Birleşik Amerika'da 1.224 dakika, Batı Almanya'da 2.796 dakika ve SSCB'de 8.646 dakika çalışmıştır.

Araştırmacılar **Küçük Sovyet Ansiklopedisi'**ndeki bir makalede Birleşik Amerika ve Batı Almanya gibi "kapitalist kalelerinde' sözde "istismar" edilen işçilerin SSCB'deki işçilere nisbetle emeklerinin üç mislini aldıkları hususunda bilginin mevcut olduğuna işaret etmişlerdir.

ORTAK PAZARDAN FRANSIZ ZİRAATÇİLERİ ŞİKÂYETÇİ

FRANSA Hükûmeti, piyasayı istilâ etmiş olan İtalyan buzdolapları, fırın, çamaşır makinesi gibi türlü ev ve mutfak eşyalarının ithalini azaltmak için iki yıl süre ile kota usulünü uygulamayı istemiştir. Bu müracaatların Komisyon tarafından, hem spesifik ve hem de genel nedenler dolayısiyle, kabul edilmeyeceği anlaşılmaktadır.

Fransa sanayii Ortak Pazar dolayısiyle geniş ölçüde İtalyan rekabetine maruz kalmasına ve bu yüzden sanayiciler arasında geniş şikâyetler belirmesine karşılık, ziraatçiler durumdan memnun gözükmektedirler.

İktisadî Araştırma Tesisi'nin yayınladığı bültene göre Fransa Tarım Odaları Daimî Kurul Başkanı M. Blondelle; meyva ve sebze için 1 Ocak 1966 da; hububat, domuz eti, yumurta ve kümes hayvanları için 1 Temmuz 1967 de yürürlüğe giren AET Ortak Piyasa Nizamının sağladığı sonuçlar hakkında ilk defa kanaatını açıklamış bulunmaktadır.

Bundan bir süre evvel "Fransız tarımcılarınca AET'ye karşı koyma yolunda girişilen **toplu kampanya**'nın aleyhinde olduğunu ifade eden M. Blondelle'e göre : Tarım ve sınaî sektörlerindeki bazı karamsar kimselerin görüşleri aksine olarak, Fransa tarımının hâlen kazançlı durumda bulunduğunu ve bu karamsar kimselerin, gümrük duvarlarının kaldırılması keyfiyetinin, eski duruma kıyasla ifade ettiği mânayı değerlendirmeye asla yanaşmak niyetinde olmadıklarını beyan etmiştir.

"Eğer Ortak Piyasa Nizami fikri doğmamış olsaydı, bugün Fransa tarımının ne durumda olacağını bu karamsarlar gurubuna sormak gerekirdi' diyen M. Blondelle sözlerine devamla,

"Onlara şu hususu da ifade etmek gerekir ki; Fransa bugün diğer bütün üye memleketlere oranla AET'de en çok tarım ürünü satan bir memlekettir."

Fransa'nın tarım ürünü net ihracat hacmi 1958'de 96 milyon dolar iken, 1966 da 562 milyon dolara yükselmek suretiyle beş mislinden fazla bir seviyeye ulaşmıştır.

839 milyon dolarlık bir yekûnla topluluğa belli başlı tarım ürünü sağlar durumda olan ve Fransa'dan sekiz defa daha az tarımcıya sahip bulunan Hollanda, net ihracatını bu devrede ancak iki misline çıkarabilmiştir.

Ortak Piyasa Nizamının diğer olumlu ve etkili sonuçlarından bahseden M. Blondelle; bu konudaki olumlu mütalâasının delilleri olarak aşağıdaki hususları zikretmiştir :

— Altı üye memleketin fiatlarını birleştirmeleri sonucu olarak, tarım ürünleri fiatlarının yükselmesi;

— Bundan evvel uygulanmakta olan gümrük vergilerinden daha müessir bir sistem olarak, tarım ürünlerinin ortak sınırlarda himaye edilmelerinin sağlanmış olması;

— Daimî surette üretim artması sebebiyle, Fransa'da bile sürüm imkânı bulamıyacak olan meyve ve sebze üreticilerine geniş pazar imkânlarının sağlanmış olmasıdır.

Güney İllerimizi Dolaşıyoruz...

Gazi'nin Ege denizinde ilk seyahati — Kooperatifleşme ve patavatsız adamın hikâyesi — Topraksız köylü ve Toprak reformu — Lâikleşen eski sarıklı hocanın hali — Antalya'dan Mersin'e — Türkçülük ve Gazi'nin Tarih Tezi — Nihayet Adana'da...

Yazan : **Ahmet Hamdi BAŞAR**

İZMİR'den ayrılışımız pek şatafatlı olmadı. Halktan ziyade resmî kişiler bizi uğurladı. Zaten gittiğimiz birçok yerlerde de durum buna yakındı. Bursa'da, Balıkesir'de Gazi'nin geçtiği caddelerde sıralanmış kahvelerde oturanlardan çoğu önlerinden geçen sıra sıra otomobilleri, ayağa kalkmadan seyretmekle yetiniyorlardı. Serbest Fırkanın yarattığı heyecanın henüz sönmediği anlaşılıyordu. Bunda lâiklik devrimine girişmenin de etkisi vardı. Edirne'deyken Kubilay hâdisesi olmuştu. Menemen'de irtica hortlamış, ve bunu önlemeye çalışan bir genç subay şehid edilmişti. Bu fecî olay üzerine memleketin her tarafında irticaa karşı sert tedbirler alınmıştı. Şüphesiz 1930 dünya buhranının yarattığı müthiş fiat düşüklüğü ve panik de siyasî konjonktürün ve halk psikolojisinin aleyhimize dönmesine bir başka yönden âmil olmuştu.

İzmir'den 1931 Şubatının 8 inci Pazar günü akşamı saat 16.30 da hareket ettik. O zamanın elimizdeki en büyük ve en lüks vapuru, eski Ege gemisiydi. Gazi'nin emrine tahsis edilmişti. Doğruca Antalya'ya gidecektik. İzmir körfezini az çok dalgalı deniz üzerinden geçiyorduk. Gazi ilk defa Ege denizinde Yunan ve İtalyan adalarının arasından geçen bir deniz yolculuğu yapacaktı. Yine o zamanın Yavuz'dan sonra en büyük harp gemimiz "Hamidiye" krovazörü, Ege gemisini muhafazaya memur edilmişti. Hamidiye'nin, bacalarından simsiyah dumanlar fışkırarak, bizi takip ettiğini uzaktan görüyorduk. Fakat ne oluyordu? Hamidiye gittikçe bizden uzaklaşıyordu. Nihayet gecenin karanlığında gözükmez oldu.

(1) Bu yazı serisi 50. sayımızda başlamıştır.

Makinesi ârıza yapmış, geri dönmüştü.

O akşam Ege gemisinin büyük yemek salonundaki Gazi'nin sofrasında bütün takım tamamdı. Vekâlet müfettişleri de sofradaydılar. Gemi biraz sallanıyordu. Gazi "Deniz tutacak, acaba ne yapsak?" diye etrafındakilere sordu. Ordu Müfettişi Fahrettin (Altay) paşa da Gazi'ye bu Güney seyahatinde refakat ediyordu. Soruyu cevaplandırdı :

"— Paşam, bunun tek ilâcı denizde olduğunu unutmaktır," dedi. Kendimi tutamadan güldüm. Gazi neye güldüğümü sordu.

"— İzin verirseniz bir fıkra anlatacağım" dedim ve aldığım müsaade üzerine anlattım :

Vaktiyle Yeniçeri ağası amansız bir hastalığa tutulmuş; fakat Yahudi doktorun kendisine hastalığını geçirecek ilâcı vermediği ve hayatına kastetmek istediği sabit fikrine saplanmış. Bir gün doktora: "Eğer 24 saate kadar hastalığımın ilâcını bulup bana getirmezsen başını yok bil" demiş. Doktor korkulu, uykusuz bir gece geçirmiş. Nihayet bir şişe ilâç hazırlayarak ertesi sabah Yeniçeri ağasına gitmiş, ve : "Ağam gece sabaha kadar uyumadım; bütün kitapları karıştırdım; nihayet ilâcı buldum, işte" diye masanın üzerine şişeyi koymuş. Ağa, memnun; hemen içmeye kalkmış, Yahudi doktor :

"— Yok ağam, demiş; bu ilâcı içerken sakın tavşanın kuyruğunu hatırlama; hatırlarsan tesiri kalmaz, unuttuğun zaman içeceksin" demiş ve hayatını kurtarmış. Çünkü Yeniçeri ağası ilâç içmek için hiç bir saniye tavşanın kuyruğunu hatırından çıkaramamış.

Bu hikâyeyi anlattıktan sonra dedim ki :

— Fahrettin Paşa hazretleri "Deniz tutmaması için denizde olduğunu unutmak lâzım" demeseydi belki unutacaktık; şimdi hiç imkânı kalmadı. Bize Yahudi doktorun ilâcını tavsiye ettiler.

Gülüşüldü.

DENİZ seyahatimizin ikinci günü, uzaktan Yunan ve İtalyan adalarını seyrederek nispeten sakin bir hava içinde geçti. Herkes kendine göre çalışıyordu. Gazi, güvertedeki şezlonga uzanmış, yanında Afet hanım olduğu halde, daha çok tarihî kitaplar okuyor ve okutarak dinliyordu. Recep bey yanına bir kısım müfettiş arkadaşları da alarak İzmir'de ve Ege bölgesinde görülüp tesbit edilen meseleler üzerinde çalışıyordu. Benim katılmama lüzum görülmeyerek yapılan bu çalışmalar daha çok kooperatifleşme konusunda toplanmıştı. Recep bey, o sırada konu ile ilgili bir kitap incelerken "Reifeizen" kelimesinin mânasını anlayamamıştı. Nafia Vekâleti müfettişi olan arkadaş, çok iyi almanca bilen, fakat çok fena türkçe konuşan bir mühendisti. Recep bey, sekreteri Ziya beye "Bu mühendise Reifeizen kelimesinin ne demek olduğunu sor" demiş olacak ki, biz geminin salonunda otururken yukarıki balkondan (Ege vapurunun salonunun üst güverteye açılan bir de balkonu vardı) Ziya bey seslendi :

"— Mahir bey (Adı yanlış aklımda kalmış olabilir), Reifeizen ne demektir?"

"— Reifeizen mi?, Dreifeizen olmasın?"

"— Yok, Reifeizen."

Mahir bey kelimenin "büluğa ermek" filan gibi bir mânası olabileceğini söylerken ben kahkahayı attım :

"— Ziya bey, git Recep beye söyle, o büluğa ermiş adam Alman-ya'da ziraî kooperatifler için ayrı bir tip meydana getirmiş ve uygulamış bir kooperatifçidir. Kooperatifler hakkında bilgi toplamak istiyorsa, yanımda bir kitap var; Recep beye onu vereyim."

Ziya bey sorusunun cevabını bulmuş bir adam rahatlığiyle gitti. Benim söylediklerimi her halde aktarmış olacak ki o akşam sofraya otururken Recep bey selâm vermedi ve yüzüme bile bakmadı!.

Ne patavatsız, ne ilerisini gerisini düşünmeyen adamım!

ŞUBATIN 10 uncu Salı günü sabahı Antalya'ya vardık. İki gece bir gün süren bu deniz yolculuğu sırasında, ben de notlarımı gözden geçirdim, ve Gazi'ye sunacağım raporun (Toprak, köy ve kooperatifleşme) konusu üzerindeki bölümünü yazdım.

Bizde toprakların köylüye dağıtılması gibi bir konu, fanteziden ibaret. Memleketi bilmeyenlerin, nazariyecilerin iddiası bu.. Bütün memlekete yaygın çözüm bekleyen bir toprak dâvası, yani köylüyü toprak sahibi etme dâvamız yoktur. Yer yer büyük çiftlikler var ve bunların bir kısmı sahipleri tarafından işletilmeyerek parça parça kiralanmakta, ya da ortakçılarla işletilmektedir.

Gidip yerinde gördüğümüz gerçek şu : Toprak fazla irat getirmiyor. Rant yok gibi bir şey. Hele mahsul fiatlarının düştüğü bu seneki gibi devrelerde, rant sıfıra doğru gidiyor. Birçok yerlerde toprağın kıymeti, hattâ 1925 teki değerinin yarısından bile aşağı düşmüştür. Köylünün kira ile ya da ortakçılıkla işlediği topraklara kendisinin sahip olması yolunda şimdiye kadarki gezilerimizde hiç bir istekle karşılaşmadık. Önce tarım verimli, kazançlı hale gelmeli. Türkiye'de son yüz elli yıllık tarihinde böyle bir hal olmamış. Şimdi ise durum büsbütün kötüleşmiş : Gümrük istiklâlimizi kazandığımız için ithal mallarına çok ağır gümrük koymuşuz; böylelikle dışarıdan gelen ve Yurtta yapılan sanayi malları dünya fiat seviyesinin iki misline hattâ üç misline çıkmış. Buna karşılık zaten rekabet gücü olmayan tarım ürünleri dünya fiat seviyesinin bile altına düşmüş. Çok insafsız ve haksız işleyen müthiş bir fiat makası altında köylü eziliyor, ve Türkiye ziraati çöküyor.

TÜRKİYE'de herşey gelişi güzel, kendiliğinden olmuştur. Halimiz kırlarda yetişen otlara, çiçeklere benzer. Devlet de, toprak ilişkileri de, köy toplulukları da, herşey yeniden düzenlenecek. Kır nebatı yerine bahçelerde çiçekler yetiştirilecek. Tarımsal bünyemiz bakımından henüz Ortaçağdayız. Oysa ki, esas olan bu bünyeyi kendi haline bırakarak sanayileşmeye başlıyoruz. Yani asıl yanımız 15 inci asır iken, yeni bir yanımızla 20 nci asır olacağız. Sanayileştikçe köy daha fakirleşecek; tarımsal ürünlere dayanan ihracatımız azalacak; ihracat yapamadığımız için de, dövizimiz olmadığından mamûl madde ithalâtını da yapamıyacağız. Sanayileşme bizim için tek hedef olamaz. Bu iş mo-

dernleşmek, yirminci asra geçmektir. Dâva topyekûn ve tarımla birlikte ele alınmalıdır.

GAZİ'ye sunmak için hazırladığım raporda Türkiye'nin böyle bir anlayış içinde kalkınmasının mutlak zaruretini açıklarken, çok mesut bir memleket olduğumuzu belirteceğim. 16 ncı asırdan 20 nci asıra geçmek için Batının hazır tecrübeleri ve aldığı sonuçlar önümüzdedir. Biz onların bin bir çeşit güçlüklerle elde ettikleri sonuçlara 400 senede değil, 40 senede varabiliriz. Ama, başladığımız yolda devam edersek birçok uçurumlar önümüze çıkacak; bugün olmayan birtakım meselelerle karşı karşıya kalacağız.

(Basın : 20301 — 11084)

Biz ekonomik yapımızla 16'ncı asırı yaşarken, sanayileşme ve modernleşme hamlesine girişerek 20 nci asırı yaşamaya çalıştıkça, hergün yeni yeni tezatlar, buhranlar çukuruna düşmekten kurtulamayız. 20 nci asırın sanayii, ticareti, bankacılığı, tröstleri 16 ncı asrın aramızda hâkim olan varlıklarını sömürecekler. Sanayi geliştikçe ve ziraat verimsizliğini çoğaltıp köy fakirleştikçe, öbür yandan da esnaflık kalktıkça, işsiz ordusu çoğalacak; bu orduyu sanayi besleyeceğinden topluca çöküşümüzü hiç kimse önleyemiyecektir. Bu durumda hangi gücümüze dayanırız?

Devleti, tarımı, endüstrisi, köyü, kenti herşeyile topluca plânlı kalkınma!. Bölük pürçük iş yapmaktansa yapmamak daha iyi.. Gazi'ye bu seyahatin sonunda hep bunları anlatacağım. Hazırlanıyorum; hazırlıklarımı safha safha tamamladıkça ümidim ve şevkim büsbütün artıyor.

Ege vapuru bizi Şubatın onuncu Salı günü sabahı Antalya'ya ulaştırdı.

Antalya çok şirin, çok zengin bir yer.. Ama şimdi eski zenginliğinden çok şey kaybetmiş. Bir kaç tüccarla görüştüm; hallerinden pek memnun değillerdi. Mahsul para etmiyordu; para sıkıntısı vardı; ihracat da durmuştu. Antalya'ya demiryolu gelirse işler açılabilirdi. Böylece Antalya Burdur'un, Konya'nın ve İç Anadolu'nun limanı olurdu. Ustasızlık, iş bilmemezlik de vardı. Koskoca Antalya'da doğru dürüst yapı ustası bile bulunamıyordu. Rumlar gittikten sonra birçok sanatlarda yetişen Türkler henüz eskilerin yerlerini dolduramamışlardı. Hükûmet konağının tamiri için bile Rodos'tan Rum ustalar getirtilmişti. Bugünküler onların yetiştirdikleriydi.

Bir gün kaldığımız Antalya'da akşama doğru Antalya Mebusu Hoca Rasih efendinin evinde bir kaç arkadaş rakı içtik, ve kendisinin de katıldığı poker partisi yaptık.

Rasih hoca İnkılâba hayli hizmeti dokunmuş adamlarımızdan biridir. 1922 de, İstanbul'da Müdafaai Millîye Grubu adına Onunla Ali (Çetinkaya), mebus Ali Rıza ve Doktor Refik (Saydam) beyler şerefine verdiğimiz akşam yemeğinde sarığı, sakalı ve cübbesiyle dua okurkenki hâli gözümün önüne geldi. Yemekten sonra hep el kaldırmış ve duasına "Âmin" demiştik. Aynı Rasih hocayı sekiz sene sonra Antalya'da bizim gibi giyinmiş, sakalını traş etmiş ve tamamen lâik bir adam olarak poker masasında görünce, hem kendisinin zamana göre değişme gücüne hayran oldum; ve hem de İnkılâbın insanlar üzerinde ne yüce tesirler yapmış olduğunu anlayarak ümitlerim kuvvetlendi!.

ANTALYA'da yeni muz yetiştirme denemeleri yapılıyor. Sahile yüksek sedlerden şelâlelerle akan sulardan bazıları kanal yapılarak muz ve portakal bahçelerini sulamaya ayrılmış. Fakat sulardan yapılan bu istifade, onların başıboş akmalarından görülen zararlar yanında hiç kalıyor. Sular burada da tahribat yapıyor, sıtma yapıyor. Altın hazine üzerinde aç kalıyoruz. Tabiatten her şekilde fışkıran zenginlik buradaki açlığı, sefaleti silememiş. Uzak tarihlerdenberi imparatorluklar kurmuş, en zengin medeniyetlere ocak olmuş bu toprakların bugünkü hali insanı korkutuyor. Ege bölgesi, İstanbul'dan Dörtyol a kadar uzanan geniş sahil bölgemizi, bugünkü istihsalinin en az üç mislini verebilir diyorlar. Yapacak çok şeylerimiz var; ve hepsinin ucu da plâna, yapacaklarımızın şuurunu kavramağa, ide-

olojik heyecana ve nihayet paraya dayanıyor. İşittiğimiz şikâyetler ve gördüğümüz dertler üzerine ayrı ayrı uğraşırsak, bunları teker teker halletmek imkânı yok. Parçalı bohça gibi tedbirler almak, bugün bir derdi tedavi için uğraşmak, yarın bir başkasını ele almak, bu suretle birisini yaparken ötekini bozmak ve neticede hiçbir şey yapmamak bizim hastalığımız... İdare sorumluluğunu üzerlerine alanlar tek ve parçalı işlerden hoşlanıyorlar. Toplu olarak işleri bir arada görecek ,bir plân bütünlüğünde onları sıralarsak ve hepsine birden plânlarsak gereken para, plân ve iş fikri ile beraber kendiliğinden bulunur.

AKŞAMI Antalya'dan ayrıldık. Vapurumuz Güney kıyılarımıza sıralanmış Alanya ve Taşucu iskelelerinde kısa duraklamalardan sonra, ayın onikinci Perşembe günü öğleden evvel Mersin'e vardı. Mersin'de akşama kadar kaldıktan sonra trenimize bindik. Malatya'ya gidiyoruz.

Gece yarısına doğru dehşetli bir soğuğun ayazı içinde titreşerek pencereleri kapadık, ve battaniyelerimize büründük. Sabah bir yokuşu tırmanmağa çalışan trende buğulu pencerelerimizi sildiğimiz zaman her tarafı bembeyaz kar içinde gördük. Gece yatarken yaz, sabah kış!.

Vardığımız akşamın gece yarısı Malatya'dan ayrıldık. Sonra Fevzipaşa istasyonundan Dörtyol'a gittik, ve orada uzaktan Fransızların elinde ana vatana hasretle bakan Türk İskenderun'un dayandığı dağları ve gölgesindeki şehrin hayalini seyrettik. Seyahatin ikinci devresine başladığımımızın 23 üncü günü, Şubatın on altısında Adana'ya varmış bulunu-

yorduk. Adana'daki tetkiklerimiz, vaktin darlığından, kısa sürdü. Ertesi günü akşamı trenimiz Konya'ya doğru Adana'dan ayrıldı. On gün kaldıktan sonra Martın 1 inci pazar gecesi Konya'yı terkettik ve ertesi günü Afyon'da iki saat kadar duraklayarak 1931 senesi Martının on üçüncü Salı günü öğleden sonra saat üçte Ankara'ya vararak seyahate son verdik.

HER yerde birbirinin ayni olan dertleri tekrarlamağa ne lüzum var? Fiatların müthiş düşüklüğü yüzünden buhran; vergilerden şikâyet; İdareden şikâyet; hastalık, yolsuzluk, kredisizlik, mektepsizlik, bilgisizlik, tembellik, alâkasızlık!. İzmir'den sonra dolaştığımız yerler de Ege bölgesi gibi, yurdumuzun tabiî servet ve imkân bakımından en zengin yerleri... Tabiat buralardan hiçbir lûtfunu esirgememiş. Bereketli bir toprak senede iki mahsul almağa ve sıcak iklimlere özgü kıymetli ve nadide ürünleri yetiştirmeğe uygun bir iklim. Bu altın değerli sahillerimizin karşısında çorak taş parçalarından ibaret Adalar var. Tabiat her türlü lûtfu sahillerimize vermiş. Balık ve sünger bile bizde; onların karaları gibi denizleri de çorak ve fakir!.

BURALARDA çok dolaşmadık; vakit bulup fazla köyleri gezemedik. Yalnız Adana'da bulunduğumuz iki gün zarfında ben hususî olarak civarda bir iki köy gezdim. **İlk gözüme çarpan şey, inkılâbın ve yeni Türk Cumhuriyetinin henüz vilâyet merkezlerinden bir adım öteye atamamış olmasıdır.** Bir köyde yaşlı bir adamla konuştum; hükûmet merkezini hâlâ İstanbul sanıyor, ve Padişaha dua ediyordu. Antalya'da Gazi teftiş ederken asker bir ağızdan :

"— **Padişahım çok yaşa!.**" diye bağırmıştı. Edirne'de fakir halktan Gazi'ye yardım için verdikleri istida içinde "Atiyei Şahane" isteyenler bulunuyordu.

SEYAHATİN İzmir'den başlayan son kısmında ve özellikle Mersin ve Adana'da milliyetçilik ve Türkçülük konuları hayli konuşuldu. Esasen Gazi, Türklerin Orta Asya'da büyük ve eski bir medeniyet kurmuş oldukları, sonra kuraklık dolayısiyle buralardan dünyanın çeşitli yerlerine göçler yaptıkları ve bu suretle her medeniyete Türkün damgası vurulduğu hakkındaki tarih tezlerini, bir küçük broşürde toplatmışlardı. Seyahatte okumamız ve fikirlerimizi bildirmemiz için broşürlerden birer tane de bizlere verilmişti. Bu broşür üzerinde seyahatte birşey konuşulmadı. Ancak görünen ve anlaşılan bir şey varsa o da, Gazi'nin inkılâbımız ilkelerinden biri olan milliyetçiliği, Türkçülük temeliyle kuvvetlendirmek isteidğiydi.

Türkler, Osmanlı devletini kurduktan sonra kendi tarihlerini bu devletin tarihinden başlatarak eski hâtıralarını ve tarihlerini unuttular. Osmanlı devleti millî bir devlet olmaktan çıkarak yayıldığı yerler bakımından çeşitli dinleri, dilleri ve ırkları bir araya toplayan İmparatorluk devleti olmaya doğru gelişti. Osmanlı Devleti Türklerden gayrısının ellerine geçti. Bunlar, devletin asıl sahibi olan Türklere karşı amansız bir savaş açtılar. Türk'ü ve Türklüğü hakir gördüler ve gösterdiler. Zamanla bunu Türklere de inandırdılar.

Bütün bu hâdiseler Türk milliyetçiliğini öldürdü. Şimdi yalnız Türklerle meskûn bir vatan üzerinde yeni bir devlet kurduk; Osmanlılıktan, İslâmcılıktan sıyrıldık. Onun için unuttuğumuz Türklüğümüzü hatırlamalıyız. Gazi, en eski medeniyetlerden çok eski bir kök medeniyetin, Orta Asya Türk medeniyetinin, bugün Anadolu'da yaşayan insanların malı bir tarih olduğu fikrini ortaya attı. Milleti bu yolda bir imana bağlamak; dinin boş bıraktığı sahayı milliyet duygusuyle doldurmak istiyor.

Mersin'de ve Adana'da Arap, Nasturî, Süryanî azınlıklar var. Bunlar Türkçe bile konuşmazlar. Muhitte bunlara karşı düşmanlık gösteriliyor. İşin ve servetin çoğu bunlardaymış. Oysaki Suriye'de, İskenderun civarında, Halep'te birçok Türk çoğunluk halinde, Anavatanın dışında kalmış. Rumlarla yapılan mübadele şeklinde bu azınlıklarla Suriye'deki Türkleri mübadele fikri bile ortaya atılıyor. Gazi, içimizde bugün kendilerini Arap, Süryanî ve saire tanıyanların, birtakım tarihî olaylar sonucu Türklüklerini unutmuş insanlar olduğunu söylüyor; ve bu gerçeğe onların inandırılmasını istiyor. Görüyorum ki, Gazi'nin Türkçülüğü, daraltıcı ve parçalayı-

cı değil, genişletici ve toplayıcı bir Türkçülük...

Halkı bir ortak inanç etrafında toplamak, memleketin sadece maddesini değil, milletin mânasını da kurtarmak lâzım geldiği muhakkak. Gazi her şeyden fazla bu noktaya önem veriyor, ve bunun için de Türkçülüğe ve Türk tarihinin eskiliğine ve kudretine dayanıyor.

Tarihî bahisler benim cılız bilgi dağarcığımın içine giremiyor. Onun için söze karışmam fazla cür'et olacak. Fakat bir eğilim, milleti kendi benliğinden ve tarihinden doğacak kuvvetle bir araya bağlamak temayülü var ki, önemli olan bunu kavramak için tarih bilgisine lüzum yok. Tarihte yüksek bir millet olmak, medeniyetler yaratmış bulunmak bize fahrü gurur verecek şeylerdir. Ancak bunda aşırı gitmekten çekinmeliyiz. Kendi kendimizi dev aynasında görmek, başka milletleri küçültmek bize ancak zarar verir. Bu tereddüdümü, seyahatte bir ara Gazi ye arzettiğim vakit :

"—Türkler bütün dünyaya geri bir millet olarak tanıtan görüş bizim de içimi-

ze girmiştir. Dört yüz çadırlık göçebe bir aşiretten, bir imparatorluk ve millet tarihini başlatmak suretiyle imparatorluk zamanında Türklük küçültülü. Evvelâ millete, tarihini, asil bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz" dedi.

Gazi'nin Türklük ve tarih tezine gün geçtikçe daha fazla sarıldıkları görülüyor. Boş vakitlerinde hep tarihî kitaplar okumakla vakit geçiriyorlar.

SEYAHATİMİZİN İzmir'den Konya'ya kadar süren kısmında iki gün durakladığımız Adana'da beni en çok meşgul eden mesele, köylünün toprak dâvasıydı. Ege bölgesinde, Aydın ve Denizli'de köylünün çokluk toprağa malik olmayıp başkalarının topraklarında kiracı ve ortakçı olarak çalıştığını görmüştük. Büyük arazinin köylüye dağıtılması bir dâva olarak aramızda* görüşülmekteydi. Adana bölgesi ise, özellikle Çukurova'da büyük çiftlikler vardı. Topraksız köylü çoktu. Burada ortakçılık, kiracılık şekilleri az uygulanmakta olup köylü, büyük toprak sahipleri yanında, daha çok işçi olarak çalışır. Acaba Adana bölgesinde de büyük toprakların parçalanarak köylüye dağıtılması, dâvayı halledecek bir tedbir midir?

Edindiğim kanaat şu oldu :

Toprağın büyük parçalar halinde olmasını Tabiat ve piyasa zorluyor. Nerede arazi düz ve genişse ve nerede istihsâl piyasa için yapılıyorsa orada arazi büyük parçalar halinde toplanmağa uygun oluyor. Daha çok köylünün kendi ihtiyacı için ziraat yapılan yerlerde toprak parçalıdır. Bu ikinci durumda olan köylülere behemehal toprak verilmelidir. Çünkü bunlar ortakçı olarak başkalarının toprağında çalıştıkça, toprak hakkı diye istihsallerinden önemli bir kısmını kaybediyorlar. Fakat birinci kısımda olan yerlerde toprağı köylüye dağıtmak, faydasız ve hattâ zararlı bir şeydir. Tabiatın ve piyasanın büyük ve toplu halde yapmaya zorladığı bir işi sosyal adalet için parçalamayı doğru bulmuyorum. Bu, âdeta büyük sanayiin, parçalanarak atölyeler haline getirilmesi gibi bir şey olur. Zararlı olan şey büyük çiftlik ve fabrika değil, fakat bunların işçiyi ve halkı sömürmeye vasıta olmasıdır. Şu halde büyük çiftlikleri istimlâk etmek ve köylüye dağıtmaktan ise, bunların sömürme aracı olarak kullanılmasını önlemek daha doğrudur.

BÜYÜK arazi toplu ve büyük istihsal ister. Burada piyasa için mal hazırlanır. Tıpkı fabrikaların piaysa için çalıştığı gibi. Makine, kredi, tek ve standard tip mal yetiştirme, tekniğin ilerleyişinden istifade etme, piyasalarla yakın alâka ve onlara göre istihsâli plânlama, rasyonel çalışma ancak büyük istihsâl sayesinde olur. Türkiye'de büyük istihsâlin piyasa şartları tarafından icbar edildiği yerlerde büyük arazi sahipleri, toplu istihsâlin istediği bu işlerden çoğunu yapamıyorlarsa başka çare aranır; fakat toprak parçalanmaz. Toprak sahiplerinden bir kısmı şehirlerde kumar, içki ve sefahat peşinde koşup kendilerini topraktan ve istihsal hayatından uzaklaştırmışlardır. İşleri başında olanların da bilgileri, enerjileri, sermayeleri bu işlere kâfi gelmiyor. Demek sosyal adalet dâvası olarak değil, fakat bir iktisadî dâva olarak, sahipleri tarafından iyi işletilemiyen büyük arazinin devletin emrine geçmesi, ve daha iyisi halk ve köylü kooperatifleri tarafından devlet plânı ve yardımı idaresi lâzımdır, ve bu dâva Türkiye de toprak inkılâbının başıdır.

Toprak inkılâbı veya reformu denince akla sadece toprağın köylüye dağıtılması geliyor. Fransız büyük inkılâbının havasından gelen ve ondan sonra her memlekette demokratik inkılâbın bir yolu olarak uygulanan toprağı dağıtma bizim için yeterli ve yerinde bir tedbir olamaz. Bugün bir reform yapılsa ve büyük fedakârlıklara katlanılarak istimlâk yolu ile topraklar köylüye dağıtılsa, kısa bir süre sonra bugün parçalanan toprakların yine birleşerek mahdut ellerde toplanacağına şüphe etmiyorum.

ADANA'da Ziraat Bankasında ve dışarda yaptığım incelemelerde arazinin köylü eline geçerek parçalanması ve sonra köylüden çıkarak büyük arazi sahiplerinin eline geçmesi şeklinde bir hareketin devam edip gittiğini gördüm. Büyük piyasa krizi devrelerinde mahsul fiyatlarının düşmesi istihsâli ziyanlı hale

koyar ve istihsâl geriler. Borçların tasfiyesi için bu krizlerden sonra tarla satışları olur; arazi elden ele geçer. Küçük tarla ve arazi sahipleri mukavemetsizlikten dolayı silinir, ve ortada ancak büyük olanlar kalır. Buhran kalkarak yeniden işler düzeldi mi, istihsâl yine kârlı hale girer; kriz esnasında tarlasız kalan ve ortakçı veya işçi olarak büyük arazi sahibi yanında çalışan köylü yeniden toprak sahibi olmaya heveslenir. Toprak almak için borçlanır; borcu ödeyerek toprağa sahip olacak hale gelince, yeni bir piyasa buhranı karşısında, yine dayanamıyarak toprağını elden çıkarır. Bu suretle tahminen her 30-35 senede bir defa toprağın el değiştirdiğini, bir fâsit daire içinde bu olayın köylüyü çalışmasının hakkından yoksun ettiğini sanıyorum. Eldeki bilgiler böyle genel bir sonuç çıkarmağa yeterli değilse de, köylünün ucuz zamanda toprak sattığı, pahalı zamanda aldığı; bu suretle tasarrufunu piyasa zikzakları dolayısiyle kaptırdığı kanısındayım.

Köylü dönümü 30-40 liralık tarlasını bu sene borç yüzünden on liraya satmış. Alanlar da tarlayı ipotek yaparak borç verenlermiş. Ziraat Bankası ipotekli borçlardan bu sene beş kuruş tahsil edememişti. Demek oluyor ki, köylüyü toprak sahibi yapmak, başlıbaşına bir ideal değildir ve hattâ böyle bir şey köylü zararınadır.

ADANA'ya geldiğimiz günün akşamı Gazi hazretleri bizi ve müfettiş arkadaşları yanlarında bir toplantıya çağırdılar. Dolmabahçe Sarayında olduğu kadar umumî bir mahiyet arzetmiyen ve kısa süren bu toplantıda şimdiye kadar gördüğümüz işler üzerinde kısa hasbihaller yaptık. Vergi şikâyetleri meselesi görüşülürken bu konuyu fırsat bilerek şöyle konuştum :

(Basın : 20191 — 10728)

"— Paşam; emriniz üzerine takdim edeceğim raporda da arzedeceğim gibi, vergi sistemimizi daha çok hasılât ve vasıtalı vergi şekline göre değiştirmeliyiz. Her şeyin serbest ve devlet müdahalesi dışında cereyan ettiği kabul olunduğu zamanlarda vasıtasız vergiler esastır. Fakat şimdi devlet piyasaya ve fiyata hâkim olacak; bu suretle de birçok işleri gerek doğrudan doğruya, gerek organları vasıtasiyle kendi emrine alacaktır." başlangıcıyle tezimi özetle Gazi'ye sunma fırsatını buldum.

Sözlerim Gazi üzerinde inandırıcı bir etki yapmıyor. İlk zamanlar ben konuşurken O, her hareketiyle beni tasdik ederdi; bana sözlerimden âdeta heyecan duyar gibi gelirdi. Şimdi ise alâkasız bakışlarında sözümü kısa kesmemi istiyen bir mâna seziyorum. İtiraz buyurdular :

"— Devletin birçok yapacak sabit işleri vardır; bunun için de emin varidat ister. Böyle piyasa farkları ile, yani istihlâk vergileri ile ne alacağımızı bilmeden devlet bütçesini nasıl yaparız?"

Ve bu bahsi konuşmak istemediklerini başka bir konuya geçmekle gösterdiler.

Anlıyorum ki, Dolmabahçe Sarayında başkanlıklarında yaptığımız toplantıdan sonra bana hazırlamayı emir buyurdukları raporla da alâkadar değildirler. Aradan bir aydan fazla zaman geçti; bu süre içinde beni her gün yanlarında gördüler. Bir defa olsun rapor için "hazır mı, değil mi" diye bir şey sormadılar. Demek, ekmek üzerine vergi almak gibi, iki yüz sene evvel Avrupa'da bir zulüm vasıtası olarak uygulanmış olan bir usul tavsiye ettiğim için, artık hem bana, hem de raporuma değer vermeğe lüzum görmüyorlar!..

Gazi'nin gözünde beni küçük düşüren tesirleri bir fırsatta yeneceğime inanıyor, ve bu ümitle seyahatte heyecan ve imanımdan hiç bir şey kaybetmiyerek tetkiklerde bulunuyordum. Fakat aldanmışım!.. Bugün sofradan evvel huzurlarında mevzuları en can alacak yerinden ortaya atmak imkânını buldum. Gazi'nin büyük dâvaları kavrayan ve inkılâp mevzuu haline koyan dehası önünde sözlerim mâkes bulursa, her şey halledilmiş demekti. Dâva bir kül halindeydi; vergi meselesinden başlar, buğday işinden başlar; devletçilikten, yahut toprak meselesinden başlar, ve yahutta para mevzuu ile işe bir giriş bulur; dâvayı etraflıca anlatmak imkânını elde ederdim. Zaten işin başı bu toplu ve kül halinde olan binanın bir kapısından içeri girebilmekti. Dışarıda kalındığım süre hiçbir başarı ümidim olamazdı. Onun için bu sefer arazi vergisinin tatbikatından şikâyet eden ve, gördüklerine dayanarak, yüz liralık bir vergiyi on lira ile kapatan tahsildarın yaptığı suiistimali misal olarak gösteren bir arkadaşın konuyu açmasından cesaret alarak, konuşmaya başlamıştım.

FAKAT ne büyük hayâl kırıklığı... Sözlerimin Gazi üzerinde ne tesir yapacağını her kelime üzerinde durarak ölçmeğe çalışıyordum. İlk kelimeden sonuna kadar gördüğüm donuk ve alâkasız çehre bütün ümitlerimi kırdı. Söylediklerimi münakaşaya bile lüzum görmediler, ve bahis değiştirdiler.

Yapacak birşey kalmamıştı. Biraz sonra toplantı dağıldı. Gazi hazretleri, ancak kendilerine mahsus büyük nezaketleri icabı olarak, toplantıda bulunanları merdiven başına kadar teşyi ettiler. Yanlarında Âfet hanım da vardı. Herkesi, elini sıkarak, uğurluyorlardı. Ben en sona kaldım. Elini uzattılar; hürmetle sıkarken şunları söyledim :

"— Paşar; bendenize emir buyurduğunuz rapor hazırlanmıştır. Kemalizmin büyük inkılâp hamleleri iktisadî sahada olacaktır. Bu inkılâp yapısına beni nâçiz bir işçi olarak çağırdınız ve emriniz üzerine bu konuda tekliflerimi hazırladım. Fakat anladığıma göre fikirlerim efendimize yanlış aksettirilmiş. Sözde ben vergileri kaldırmak için ekmek üzerine vergi koyalım demişim!.. Paşam; ben buğdaydan ve ekmekten vergi alalım demiyorum. Ben buğdaya dayanan bir iktisadî kalkınma programı hazırladım. Dâva bundan ibarettir. Oysaki buğday işi tek bir mesele de değildir. Bu, sadece büyük meselelerin halline doğru bizi götürecek, bir ilk adımdır. Vergi, para, organizasyon, kooperatif, iktisadî devlet hepsi buğday dâvasını ele alarak başlanacak bir inkılâpla halledilir.'

Gazi'nin alâka ile sözlerimi dinledik-

lerini, elimi bırakmamalarından da anlıyorum. İlk görüştükleri zamanki teveccühün izlerini yüzlerinde okumaya başladığımı sandım. Şöyle buyurdular :

"— Raporunuz hazır mı, Hamdi bey?

— Hazır, Paşam.

"— Şu halde, yarın akşam Konya'ya gidiyoruz. Ankara'ya dönmezden evvel orada birkaç gün kalır; rahat rahat raporumuzu okuruz, olmaz mı?

"— Emredersiniz, Paşam!"

Yanlarından ayrılarak merdivenleri inerken, bir zafer kazanmış ordu kumandanı gibi, mutluydum..

Gelecek Yazı :
KONYA'DAN ANKARA'YA VE ORADAN...